

Regionale inndelinger 2020

En oversikt over standarder i norsk offisiell statistikk

TALL

Dana Moe og Vilni Verner Holst Bloch

SOM FORTELLER

NOTATER / DOCUMENTS

2021/29

I serien Notater publiseres dokumentasjon, metodebeskrivelser, modellbeskrivelser og standarder.

© Statistisk sentralbyrå
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen
skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Publisert 17. september 2021

ISBN 978-82-587-1371-2 (elektronisk)
ISSN 2535-7271 (elektronisk)

Standardtegn i tabeller	Symbol
Ikke mulig å oppgi tall Tall finnes ikke på dette tidspunktet fordi kategorien ikke var i bruk da tallene ble samlet inn.	.
Tallgrunnlag mangler Tall er ikke kommet inn i våre databaser eller er for usikre til å publiseres.	..
Vises ikke av konfidensialitetshensyn Tall publiseres ikke for å unngå å identifisere personer eller virksomheter.	:
Desimaltegn	,

Forord

Denne publikasjonen gir en oversikt over de fleste regionale inndelinger som brukes til innsamling, bearbeiding og presentasjon av data i norsk offisiell statistikk.

Formålet med publikasjonen er å presentere et referanseverk for regionale inndelinger, å fremme ensartet bruk av inndelingene internt i SSB og å gi rettleiding til instanser utenfor SSB som bruker slike inndelinger.

Arbeidet med de regionale inndelingene bygger på tilsvarende publikasjon, Norges Offisielle Statistikk, utgitt i 1999. På de 20 årene som er gått siden da har det vært mange endringer i hvordan regionale inndelinger blir håndtert. Fra å være enkle kodelister i dokumenter har det blitt utviklet digitale løsninger for lettere forvalte ulike versjoner, korrespondansetabeller og varianter. Det er derfor ikke lenger hensiktsmessig å legge ved kodelister som egne vedlegg i denne rapporten.

Forfatterne ønsker å takke alle bidragsytere, både internt i SSB og utenfor, som har hjulpet til med å få på plass denne rapporten.

Statistisk sentralbyrå, 10. september 2021

Ann-Kristin Brændvang

Sammendrag

Formålet med publikasjonen er å gi en oversikt over de ulike regionale inndelingene som brukes til innsamling, bearbeiding og presentasjon av data i norsk offisiell statistikk. Dette er med andre ord ikke en oversikt over alle regionale inndelinger som finnes, og publikasjonen dekker heller ikke alle spesielle inndelinger som brukes i enkeltoppdrag og i forskningsøyemed i Statistisk sentralbyrå, men oversikten beskriver de inndelinger som blir definert som standarder i SSB.

Målet for presentasjonen av standardene i denne publikasjonen er tredelt.

For det første ønsker en å sikre ensartet bruk av inndelingene internt i SSB, dvs. at når de inkluderte regionale inndelingene anvendes, skal de brukes slik de er definert i denne publikasjonen.

For det andre ønsker en at publikasjonen kan anvendes som referanseverk både for statistikkprodusenten og statistikkbrukeren med informasjon det ikke er plass til i de enkelte statistikkprodukter.

For det tredje ønsker en at publikasjonen kan være til hjelp og rettleiding for andre som tar i bruk noen av de nevnte inndelingene, og dermed bidra til konsistent bruk også utenfor SSB.

Oversikten over inndelingene omfatter bl.a. opplysninger om bakgrunn, forholdet til andre inndelinger, bruksområde og ansvarlig seksjon i SSB, og eventuell ansvarlig ekstern etat. Inndelingene er av svært forskjellig karakter. Noen er allment brukt, mens andre er mer spesielle inndelinger som brukes innenfor bestemte felt. Noen er forholdsvis stabile og har sin styrke i nettopp det, andre vil ut ifra sin natur skifte i takt med samfunnsutviklingen. Denne dokumentasjonen av inndelingene vil uansett sees på som standard for bruk i norsk offisiell statistikk pr. publiseringstidspunkt.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
1. Innledning	6
1.1. Om begrepet "standard" i SSB	6
1.2. Om begrepet "region" i SSB.....	6
1.3. Regionalstatistikk.....	7
1.4. Kilder for regionale data	7
1.5. Systemer for lagring, uttak og bearbeiding av regionale data	8
1.6. Publikasjonens oppbygging	9
1.7. Beskrivelse av den enkelte inndeling.....	10
2. Administrative inndelinger	12
2.1. Almennelige sivile inndelinger	13
2.2. Rettslige inndelinger.....	21
2.3. Kirkelige inndelinger.....	27
2.4. Offentlige serviceorganers administrative inndelinger.....	34
3. Statistiske inndelinger	62
3.1. Statistiske inndelinger - innland	62
3.2. Statistiske inndelinger - utland	81
Referanser	92
Vedlegg A: Figuroversikt	95

1. Innledning

1.1. Om begrepet "standard" i SSB

En standard kan defineres som et dokument som angir regler og retningslinjer for en aktivitet eller for resultatet av den. Alle de regionale inndelingene som presenteres her er definert som statistiske standarder. Dette er på bakgrunn av at de er "faste oppsett" som brukes i SSBs offisielle statistikk, og at de er godkjent av administrerende direktør. SSB har sterke interesser i å standardisere definisjoner av statistiske enheter og kjennemerker for de data som brukes i administrative registre og rutiner. En slik standardisering er nødvendig for å kunne benytte statistiske og administrative data i en koordinert statistikkproduksjon.

Standardarbeidet kan ifølge Statistisk sentralbyrå (1998) beskrives på følgende måte:

All statistikkproduksjon er rettet mot å identifisere og å beskrive grupper som er mest mulig homogene i en nærmere bestemt forstand. Formålet med en standardisering er å kunne stille sammen statistikk fra ulike sektorer og ulike kilder og å kunne sammenligne statistikk over tid og mellom regioner. Standardarbeidet består i å definere enheter, grupper av enheter og kjennemerker og å sikre at den samme definisjon og gruppering brukes i ulike statistikker.

For å bidra til samordning av standardarbeidet på tvers av seksjonene, og sørge for at endringer i standarder formidles til alle brukere i SSB, er det laget et system for håndtering av klassifikasjoner og kodelister (Klass).

1.2. Om begrepet "region" i SSB

En region er et område eller sted, og brukes vanligvis om en del av et større hele. Begrepet region vil i denne publikasjonen benyttes om ulike geografiske nivå, fra det globale til det lokale. Eksempler på regioner er Norge, som en del av Europa, eller Viken, som en del av Norge. Å regionalisere er å dele et område inn i regioner ut ifra visse kriterier.

Regionalisering gjøres for mange formål av analytisk, organisatorisk eller annen art. I praksis kan nye regioner på et gitt geografisk nivå etableres både ved å slå sammen (gruppere) mindre enheter og ved å dele opp større enheter.

Det finnes to hovedprinsipper å regionalisere etter. Ved å avgrense regioner som internt er mest mulig ensartede med hensyn til bestemte forhold, søker en å danne homogene regioner, som f.eks. "tettbygde strøk". Ved avgrensning av funksjonelle regioner, er det samspillet mellom dets ulike delområder som er avgjørende, f.eks. vil interaksjonene mellom et handelssentrum og dets omland definere et «handelsområde». Etablerte regionaliseringer kan være mindre analytisk pregede og mer et resultat av pragmatiske valg i historiens løp. Denne publikasjonen vil bare kort og generelt gjøre rede for de ulike inndelingers formål og tilblivelse.

Forvaltningsregionene er en type funksjonelle regioner som er organisert for administrative formål og bygget opp og utviklet innenfor nasjonalstatenes ramme. Disse regionene er en del av det nasjonale hierarkiet. I Norge dreier det seg om landsdeler, fylker og kommuner. Denne tredelingen går i prinsippet igjen i de fleste europeiske land, men størrelsen på enhetene og deres ansvarsområde kan variere mye mellom landene.

Dokumentasjon av utvikling, bruk og referanser til standardiserte regionaliseringer bidrar til at regionalstatistikk lettere blir fullstendig, konsistent og sammenlignbar i tid og rom.

1.3. Regionalstatistikk

Regionalstatistikk blir i SSB brukt som en samlebetegnelse på all statistikk som har en regional fordeling. Det aller meste av statistikken som produseres av SSB er regionalstatistikk, da det gis tall for f.eks. fylker og kommuner innenfor de fleste emner.

Statistikk som gis på landsnivå, f.eks. nasjonalregnskapet, kan sies å være regional i de tilfellene der Norge sees på som en del av et hele, og det foretas en sammenligning mellom ulike land.

Brukerne av regionale data er en svært sammensatt og uensartet gruppe. Eksempler på brukere er lokale forvaltningsorganer, privatpersoner, private bedrifter eller sentrale administrative organer.

Forskningsinstitusjoner vil også ha behov for detaljert statistikk på ulike geografiske nivå og regionaliseringer. Behovet for regionalstatistikk har økt som følge av desentralisering av oppgaver til kommuner og fylkeskommuner, og som følge av statens behov for kunnskap om tjenestenivå og behov i kommunene. KOSTRA (Kommune til Stat Rapportering) har overtatt for mange av de sektorvise statistikkssystemene.

1.4. Kilder for regionale data

Produksjon av regionalstatistikk baserer seg på de samme kildene som den øvrige emnebaserte statistikken innenfor det aktuelle temaet. Data til statistikkproduksjonen innhentes blant annet fra ulike landsomfattende administrative **registre**, ved annen indirekte innsamling fra institusjoner (hvorav noen har egne registre), og dessuten ved direkte innsamling fra oppgavegivere i form av intervjuundersøkelser, postenquêter og fullstendige tellinger.

Kildene kan deles inn på følgende måte:

- a) Administrative registre
- b) Statistiske registre
- c) Fullstendige tellinger
- d) Spesielle statistiske undersøkelser
- e) Utvalgsundersøkelser
- f) Kart- og fjernanalyser

a) Administrative registre

Bruk av eksisterende administrative registre for produksjon av løpende statistikk får stadig større betydning i SSB. Sentrale registre er bl.a. Folkeregisteret, Matrikkelen (bl.a. grunneiendommer, adresser og bygninger), ligningsregistrene (ett for personer og ett for selskaper), lønns- og trekkoppgaverregisteret, arbeidstakerregisteret og Enhetsregisteret.

Registrene inneholder mikrodata, f.eks. individer eller bedrifter, der ulike kjennemerker er knyttet til de registrerte enhetene. Kjennemerkene kan være regioner, f.eks. bostedskommune, og i statistikkproduksjonen vil de registrerte enhetene med samme regionale kjennemerke aggregeres opp til statistikk om regionen.

Matrikkelen er i en spesiell stilling mht. regionale inndelinger. Adressedelen inneholder alle landets adresser, med kjennemerker som koordinater, grunnkrets (og dermed delområde og kommune), postnummer, kode for bostedsstrøk (tett/spredt-kode), skole- og valgkrets og kirkesokn.

Matrikkelen har også valgfrie kretser under begrepet "Annen krets 1 og 2". I dag brukes denne muligheten bl.a. for registrering av bydelsinndelingen i Oslo og Bergen. For alle enheter som kan stedfestes med adresse fra Matrikkelen, kan også de øvrige regionale kjennemerkene utledes.

I tillegg til å være kilde for adresseopplysninger ved produksjon av SSBs kretsfordelte befolkningsstatistikk, er Matrikkelen en sentral datakilde for statistikk over bygninger og byggeaktivitet, eiendommer og eiendomsomsetning.

b) Statistiske registre

Data fra de administrative primærregistrene og fra egen innsamling blir i SSB til statistiske registre, som f.eks. utdanningsregisteret, enhetsregisteret, inntektsregisteret og selvangivelsesregisteret. At et register er statistisk betyr at det ikke er tillatt å bruke det til annet enn produksjon av statistikk.

c) Fullstendige tellinger

Fullstendige tellinger har tradisjonelt vært viktige kilder for regionalstatistikk på grunn av de omfattende og geografisk detaljerte data som kan gis. Folke- og boligtellinger var fullstendige tellinger til og med 1980, men i 1990 ble det kun foretatt en fullstendig telling for kommuner med under 6 000 innbyggere. For de andre kommunene ble det foretatt en utvalgsundersøkelse.

For folke- og bolig tellingen (FoB) i år 2001 ble persondelen i sin helhet bygget på registeropplysninger, mens bolig tellingen ble en skjemabasert fullstendig telling. Landbrukstellingene er også tradisjonelt fullstendige tellinger.

Etter hvert som administrative registre bygges opp og kvaliteten forbedres, øker mulighetene for å kunne erstatte tellinger med registerdata. FoB 2011 ble således den første tellingen som var fullt ut basert på registerinformasjon.

d) Spesielle statistiske undersøkelser

Spesielle statistiske undersøkelser kan foretas mer eller mindre regelmessig f.eks. ved å sende ut spørreskjema til bedrifter eller kommuner. Som regel vil en søke å dekke alle aktuelle oppgavegivere. Slike undersøkelser oppstår ut fra spesielle behov, og vil ofte ikke gå inn i et løpende administrativt opplegg. Undersøkelsene kan være knyttet til ajourholdet av et rent statistisk register, og være hjemlet i statistikkloven. SSB har som oppgave også å være med på planleggingen av undersøkelser som gjennomføres av sentrale eller landsomfattende lokale administrative organ. Dette gjøres for å unngå dobbeltarbeid for oppgavegiverne, og for å sikre at data kan brukes også til mer generell statistikk.

e) Utvalgsundersøkelser

Utvalgsundersøkelser vil som regel bare gi grunnlag for statistikk for fylker og større geografiske enheter. SSB har gjennomført flere utvalgsundersøkelser som likevel vil være til nytte i regionale vurderinger, f.eks. levekårsundersøkelser, arbeidskraftundersøkelser etc. For en del utvalgsstatistikk er utvalgsplanen lagt opp med tanke på regionale oppgaver (f.eks. sysselsettingsstatistikken). Ved de fleste utvalgsundersøkelser er det viktig med adgang til et ajourført og relevant register både for å trekke utvalget og veie variablene i undersøkelsen.

f) Kart- og fjernanalyser

Kart- og fjernanalyse har stadig økende betydning som grunnlag for regional statistikk. Denne datakilden ble tradisjonelt utnyttet i forbindelse med kartlegging, og kompetansen var særlig knyttet til institusjoner/etater engasjert i topografisk eller tematisk kartlegging. I dag er kompetansen blitt mer allmenn og geografiske informasjonssystemer (GIS) brukes av mange offentlige og private institusjoner, til både planlegging, forvaltning og drift (FDV).

1.5. Systemer for lagring, uttak og bearbeiding av regionale data

På midten av 1980-tallet utviklet SSB en regionalstatistisk database (RSDB). Databasen var hensiktsmessig bl.a. fordi en fikk samlet store mengder data og dokumentasjon på ett sted. Videre ga den en oversikt over regionale data og hadde fleksible regionaliseringsmuligheter. I databasen

kunne en få direkte uttak av data for en rekke regionale inndelinger som f.eks. administrative inndelinger for myndigheter eller administrative organ. Regionaldatabasen var primært et SSB-internt verktøy for ad-hoc-uttak til kundebestillinger. Databasen ble også i noen grad brukt direkte i tabellproduksjonen, samt i tilknytning til nye elektroniske produkter som Nordisk CD-ROM.

Som et ledd i teknologiskiftet i SSB (overgang fra stormaskin til UNIX-systemer), ble det i 1996 bestemt at arbeidet med en ny regionaldatabase (RD) skulle starte. Til grunn for dette lå blant annet ønsket om bedre brukervennlighet. Ett av kravene som blir stilt til den nye databasen, er at all tverrgående spredning av regional statistikk, både ved tradisjonell publisering og elektronisk spredning, og i form av periodiske uttak og ad-hoc-uttak, skal ivaretas. Standarder spiller en viktig rolle for konsistensen og sammenlignbarheten i et fellessystem som en regionaldatabase. Kataloger for forskjellige statistiske standarder skal legges inn i databasen, og det legges stor vekt på at disse blir vedlikeholdt.

SSBs regionaldatabase har siden blitt avløst av andre tekniske løsninger, som Statistikkbanken¹, SSBs kartportal² og kartside³, samt KLASS⁴ for interne og eksterne brukere, og en geodatabase for intern bruk i statistikkproduksjonen.

1.6. Publikasjonens oppbygging

Publikasjonen er todelt; det skilles mellom administrative og statistiske regionale inndelinger.

De administrative inndelingene er laget av andre etater, gjerne i samarbeid med SSB, for å ivareta en forvaltningsfunksjon. Her vil det som nevnt refereres til inndelinger som benyttes i norsk offisiell statistikk. De administrative inndelingene deles inn i alminnelige sivile inndelinger, rettslige inndelinger, kirkelige inndelinger og offentlige serviceorganers inndelinger. I den offisielle statistikken har de geografiske spesifikasjonene stort sett vært utarbeidet i samsvar med de administrative inndelingene, og særlig er det den alminnelige sivile inndelingen i kommuner og fylker som har vært brukt.

I enkelte tilfeller har denne inndelingen vist seg lite hensiktsmessig, og det har da blitt innført spesielle statistiske inndelinger. Som statistiske inndelinger regner en her inndelinger som er utarbeidet av SSB og andre etater for statistiske formål. De deles inn i inndelinger innenfor Norge og inndelinger som innbefatter flere land. Det kan i noen tilfeller være et uklart skille mellom administrative og statistiske inndelinger.

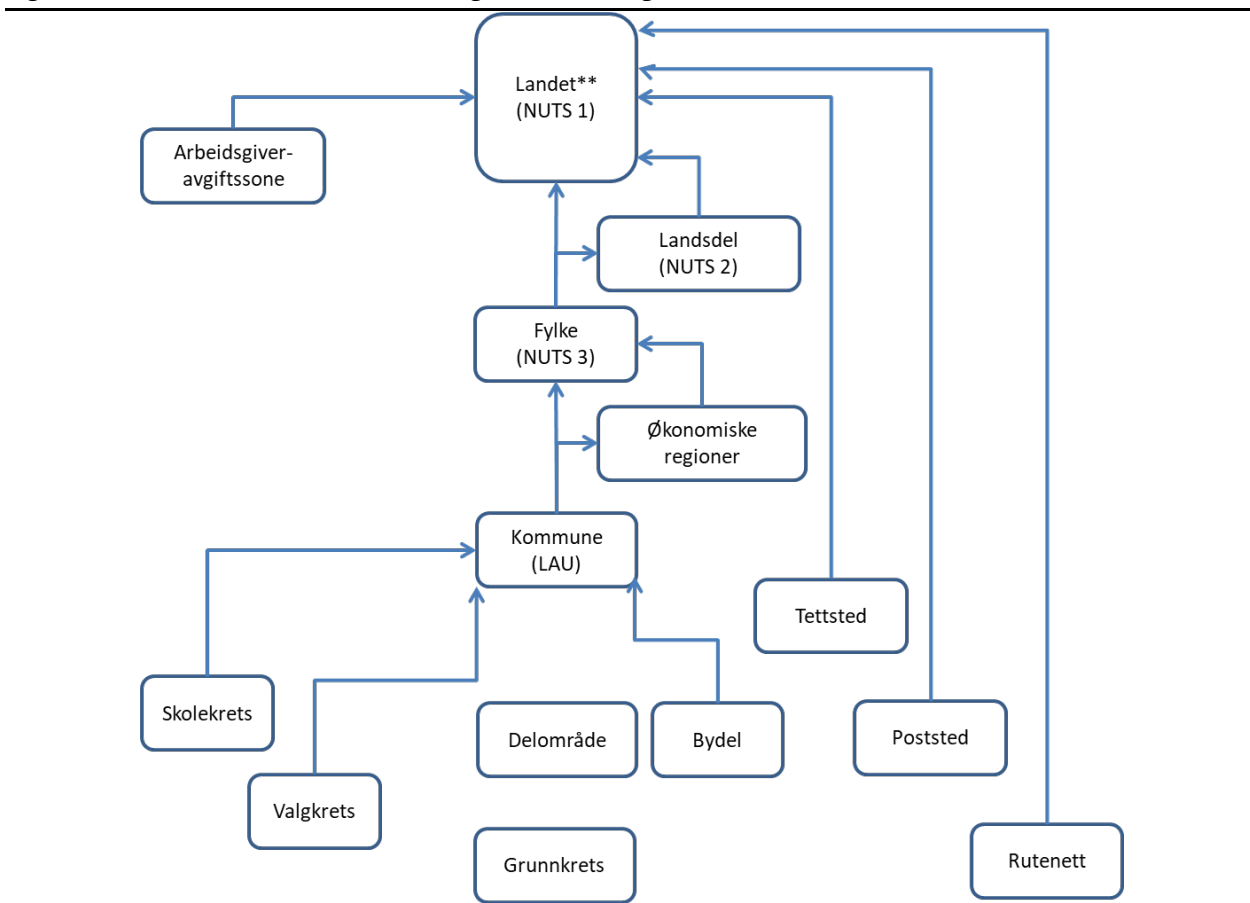
Figur 1.1 gir en oversikt over et utvalg av de regionale inndelingene som omtales i denne publikasjonen. Pilene mellom inndelingene viser hvordan statistikken for disse regionene kan aggregeres opp til et høyere nivå, og gir ikke uttrykk for rangering eller myndighetsforhold mellom regionene. Fylke, kommune og grunnkrets kan sies å utgjøre fundamentet i figuren, dvs. inndelinger som andre inndelinger ofte omfatter.

¹ Statistikkbanken: <https://www.ssb.no/statbank/>

² SSBs kartportal: <https://kart.ssb.no/>

³ SSBs kartside: <https://www.ssb.no/geodata/>

⁴ KLASS: <https://www.ssb.no/klass/>

Figur 1.1 Oversikt over noen sentrale regionale inndelinger

1.7. Beskrivelse av den enkelte inndeling

For hver inndeling vil det, i den utstrekning det er mulig (jf. den store ulikheten mellom de forskjellige inndelingene), bli gitt et fast sett med opplysninger:

Ingress

I ingressen vil det bli gitt generelle opplysninger om inndelingen, som formål, bruk, antall enheter osv.

Engelsk oversettelse

Engelsk oversettelse av navnet på inndelingen.

Ansvarlig etat

Navn på etat som har ansvaret for (utarbeider og foretar endringer av) inndelingen.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon i SSB som har ansvaret for vedlikehold av inndelingen i henhold til endringer som iverksettes av ansvarlig etat, ev. på eget initiativ dersom SSB er ansvarlig etat.

Bruksområder i SSB

Dette punktet sier noe om de områder der inndelingen brukes i SSB. Dersom inndelingen benyttes i publikasjoner, nevnes det hvilke eller innenfor hvilket statistikkområde. Noen inndelinger blir hovedsakelig benyttet ved databaseuttak og er viktige enheter for aggregering.

Koding

Kodene benyttes som identifikasjon av enheter og kjennemerker. I mange tilfeller vil koden bestå av

et fast antall posisjoner, og da skal ev. ledende nuller også inngå i koden. Et eksempel på dette er kommunenummeret, som skal defineres som en kode med fire posisjoner (karakterer). Kommunenummeret skal alltid fremstå med ev. ledende nuller, som f.eks. 0301 for Oslo kommune.

Dersom ansvarlig etat selv har utarbeidet koder for enhetene, nevnes det. SSB bestreber seg på å bruke de samme kodene som ansvarlig etat, men i enkelte tilfeller kan det være behov for egne koder til bruk i SSB (f.eks. bydelskoder).

Dokumentasjon

Her nevnes andre kilder som omtaler inndelingen, ev. endringer av inndelingen.

Kartmateriale

Dette punktet gir oversikt over kartdata som dokumenterer inndelingen. Her gis det først og fremst lenker til digital dokumentasjon i form av kartdata eller -tjenester.

Priser og rettigheter til kartmaterialet variere for den enkelte ansvarlige institusjon, men i denne sammenheng er de fleste kartdata fritt tilgjengelig gjennom Geonorge sin kartkatalog⁵.

Forholdet til andre inndelinger

Under dette punktet gis det informasjon om hvordan inndelingen ev. sammenfaller med eller avviker fra andre inndelinger.

Historisk utvikling

Her opplyses det om vesentlige endringer i antall enheter, koding, navn, samt hyppighet av endringer. Formålet til de ulike regionale inndelinger kan variere over tid, eksempelvis kan forankring i lovverk og forskrifter ha endret seg. Dette kan ha betydning for tolking av statistikken. Det forsøkes så vidt mulig å gi en beskrivelse av de lange linjer. For eldre regionale inndelinger kan grenseoppgangen være usikker.

Inndelingen

Selve inndelingen (dvs. enhetene) presenteres, ev. med tilhørende koder. I enkelte tilfeller vil en slik oversikt være for omfattende til å kunne vises i sin helhet i denne publikasjonen (f.eks. grunnkretser). Det vil da vises til annen dokumentasjon.

⁵ Geonorge kartkatalog: www.geonorge.no

2. Administrative inndelinger

Dette kapittel er delt inn i følgende fire underkapitler:

- Alminnelige sivile inndelinger
- Rettslige inndelinger
- Kirkelige inndelinger
- Offentlige serviceorganers administrative inndelinger

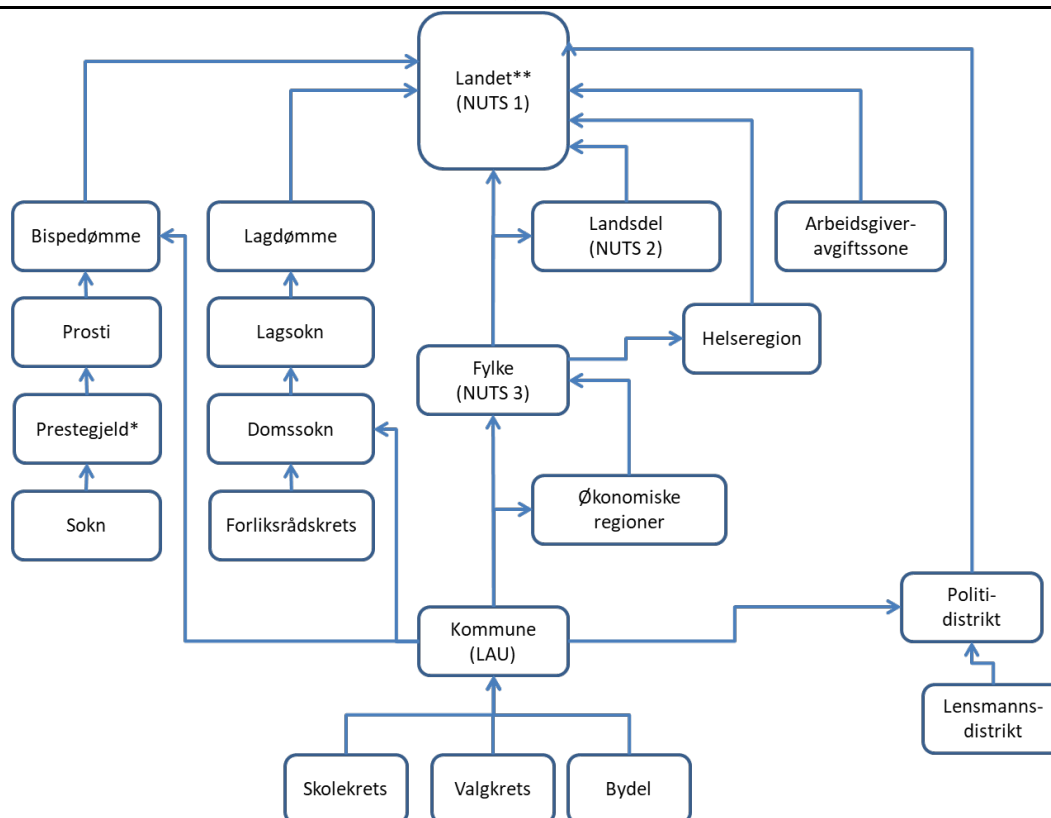
Denne underinndeling er, med mindre endringer, samme inndeling som er brukt i publikasjonsserien Norges offisielle statistikk (NOS) (Statistisk sentralbyrå, 1875). En inndeling som igjen bygger på et utvalg av Statistiske tabeller for Kongeriket Norge (ST. Utg. 1838-1860).

De alminnelige sivile inndelinger og rettslige inndelinger, har i store trekk blitt beholdt nokså uforandret. Det kan diskuteres om kirkelige inndelinger fortsatt skal ha sitt eget underkapittel, men vi anser at denne inndeling har en så lang historikk, som er sammenvevd med de alminnelige sivile og rettslige inndelinger, at det er naturlig å fortsette denne tradisjonen.

Når det gjelder underkapittelet «Offentlige serviceorganers administrative inndelinger», er dette et omfattende kapittel, hvor det har vært mye revisjon. En del av de standarder som presenteres her har lang historikk, mens andre igjen er relativt nye.

Figur 2.1 gir en oversikt over sammenhengen mellom de ulike administrative inndelinger som presenteres i dette kapittelet. Pilene mellom inndelingene viser hvordan statistikken for disse regionene kan aggregeres opp til et høyere nivå, og gir ikke uttrykk for rangering eller myndighetsforhold mellom regionene.

Figur 2.1 Oversikt over noen administrative inndelinger

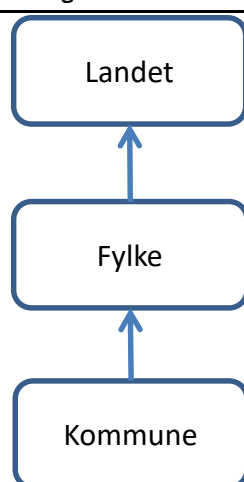
2.1. Almennelige sivile inndelinger

[Civil divisions]

Med almennelige sivile inndelinger menes her den hovedinndeling av landet som brukes i den generelle offentlige forvaltning. Disse regionene kan også kalles forvaltningsregioner og er en type administrative regioner som er bygget opp og utviklet innenfor nasjonalstatenes rammer. I Norge dreier dette seg om kommuner og fylker, og det øverste nivået er selve landet/staten. Begrepene betegner både et hierarki av geografiske områder og et hierarki av forvaltningsorganer. Disse to dimensjonene er nært forbundet med hverandre, men i denne publikasjonen er det den geografiske dimensjonen som er den primære.

Figur 2.2 gir en oversikt over de almennelige sivile inndelingene. Pilene mellom inndelingene viser hvordan statistikken for disse regionene kan aggregeres opp til et høyere nivå, og gir ikke uttrykk for rangering eller myndighetsforhold mellom regionene.

Figur 2.2 Oversikt over de almennelige sivile inndelinger

Landet kan presenteres på forskjellige måter i statistikk sammenheng. Det vil i det følgende kort redegjøres for de vanligste betegnelse og hva som ligger i disse. Engelsk oversettelse gis for de viktigste betegnelse som brukes i teksten.

2.1.1. Landet

Kongeriket Norge [Kingdom of Norway] består ifølge lovene av hovedlandet, øygruppa Svalbard og øya Jan Mayen (Lov om Svalbard, 1925; Lov om Jan Mayen, 1930).

Hovedlandet [the mainland] består av det norske fastlandet [continental Norway] og alle øyer, holmer og skjær innenfor grunnlinjen.

Grunnlinjen fremkommer ved å trekke en rett linje mellom punkter på de ytterste nes og skjær langs kysten som er synlig over havet ved lavvann. Disse ytterste punkter langs kysten kalles grunnlinjepunkter. Deres posisjon og navn er fastsatt i kongelige resolusjoner.

Til Svalbard hører Bjørnøya, Spitsbergen, Nordaustlandet, Barentsøya, Edgeøya, Kong Karls land, Hopen, Prins Karls forland og alle andre øyer, holmer og skjær mellom 74° og 81° nordlig bredde (n. br.) og 10° og 35° østlig lengde (ø. l.). Norge er tilkjent full og uinnskrenket suverenitet over Svalbard, med de begrensningene som følger av traktaten (Svalbardtraktaten, 1920).

Jan Mayen ligger på 71° n. br. og 8° v. l. Ved kgl. kunngjøring av 8. mai 1929 ble Jan Mayen lagt inn under norsk statshøyhet, og ved lov av 27. februar 1930 ble øya en del av Kongeriket Norge.

De antarktiske områdene Bouvetøya, Peter 1.s øy og Dronning Mauds land (20° v. l. - 45° ø. l.) er biland [dependencies]. De ble lagt inn under norsk statsvelde ved henholdsvis lov av 27. februar 1930 nr. 3, stortingsvedtak av 23. april 1931 og kongelig kunngjøring av 14. januar 1939. Bilandene er underlagt norsk statshøyhet, men er ikke en del av Kongeriket Norge.

Det juridiske begrep kontinentalsokkel omfatter havbunnen og undergrunnen i de forholdsvis grunne farvann inntil bunnen skrår nedover mot de større havdyp (verdenshavene). Norges kontinentalsokkel er regulert ved lov av 21. juli 1963. Avgrensningen mellom Norge og andre lands deler av kontinentalsokkelen har skjedd gjennom avtaler. De fleste avtaler om delelinjer er basert på midtlinjeprinsippet. Det vil si at alle punkter på delelinjen ligger like langt fra begge lands grunnlinjer for sjøterritoriets beregning. Grensen er nærmere presisert i avtaler med Storbritannia, Danmark og Sverige. I statistikksammenheng deles området i sør for og nord for 62° N (se Figur 3.5 for grafisk framstilling).

Svalbard, Jan Mayen og kontinentalsokkelen sorterer under andre norske områder på SSBs "Kommuneliste". Områdene er ikke fylker eller kommuner, men de har fått kode til bruk ved registrering av arbeidssted og økonomiske aktiviteter (f.eks. oljevirkksomheten på Kontinentalsokkelen). Se ellers kapittel 3.1.12 Regionale spesialkoder.

Hele landet regnes i statistikksammenheng som aggregat av fylkes-/kommunetall og ev. andre norske områder som statistikken kan henføres til. Når det gjelder befolkningsstatistikk vil "Hele landet" kun være aggregater av fylkes-/kommunetall ettersom personer på Jan Mayen og i norske bosettinger på Svalbard som regel er bosatt i en norsk kommune.

Territorialgrensen betegner yttergrensen for territorialfarvannet. Det følger av lov 27. juni 2003 (i kraft fra 1. januar 2004) at Norges territorialgrense går 12 nautiske mil (22 224 m) fra grunnlinjene. Grunnlinjen er en kyststats avgrensning mot havet. Grunnlinjen er basis for å fastlegge yttergrensene for kyststatens soner: sjøterritoriet, tilstøtende sone, økonomisk sone og kontinentalsokkelen.

Fiskerigrensen går 12 nautiske mil fra og parallelt med grunnlinjen.

Økonomisk sone har yttergrensen 200 nautiske mil fra og parallelt med grunnlinjen i de områder hvor avstanden mellom Norge og nabonasjoner er større enn 400 nautiske mil. I områder hvor avstanden til nabonasjoner er mindre enn 400 nautiske mil, faller yttergrensen for økonomisk sone sammen med avtalt delelinje mellom Norge og de aktuelle nasjonene (Endringslov til havressurslova m.m., 2017). For grafisk framstilling av grensene se Figur 2.3.

Koding

Den internasjonale standardiseringsorganisasjonen (ISO) har utarbeidet en standard, ISO-3166, bestående av koder for representasjon av navn på land og deres underinndelinger. Landene representeres av to alfabetiske kodesett, ett på to posisjoner og ett på tre posisjoner. For Norge er kodene NO og NOR. FN benytter en 3-posisjons numeriske kode som for Norge er 578 (ISO, 2021).

Etter ønske fra den norske regjering har Svalbard og Jan Mayen en egen felles kode både i ISO-3166 og i FNs landliste (SJ/SJM/744). Denne koden benyttes ikke i SSBs personstatistikk ettersom personer på Jan Mayen og i norske bosettinger på Svalbard er registrert bosatt i en norsk kommune.

Siden Svalbard ikke er med i EØS-avtalen er en egen kode relevant for utenrikshandelstatistikk. I EUs liste for utenrikshandel er Svalbard oppført som en egen enhet, mens Jan Mayen er innbefattet i Norge. I NUTS-klassifikasjonen er Svalbard og Jan Mayen inkludert som en del av Norge fra NUTS 2021.

Bouvetøya har en egen kode i ISOs landkodeliste (BV/BVT/074). I og med at det ikke er noen bosetning på Bouvetøya, er den ikke skilt ut som en egen enhet i SSBs personstatistikk. Det er den imidlertid i utenrikshandelstatistikken. I EUs liste for utenrikshandel var Bouvetøya inkludert i Polar Regions fram til år 2000. Etter det har øya hatt sin egen kode.

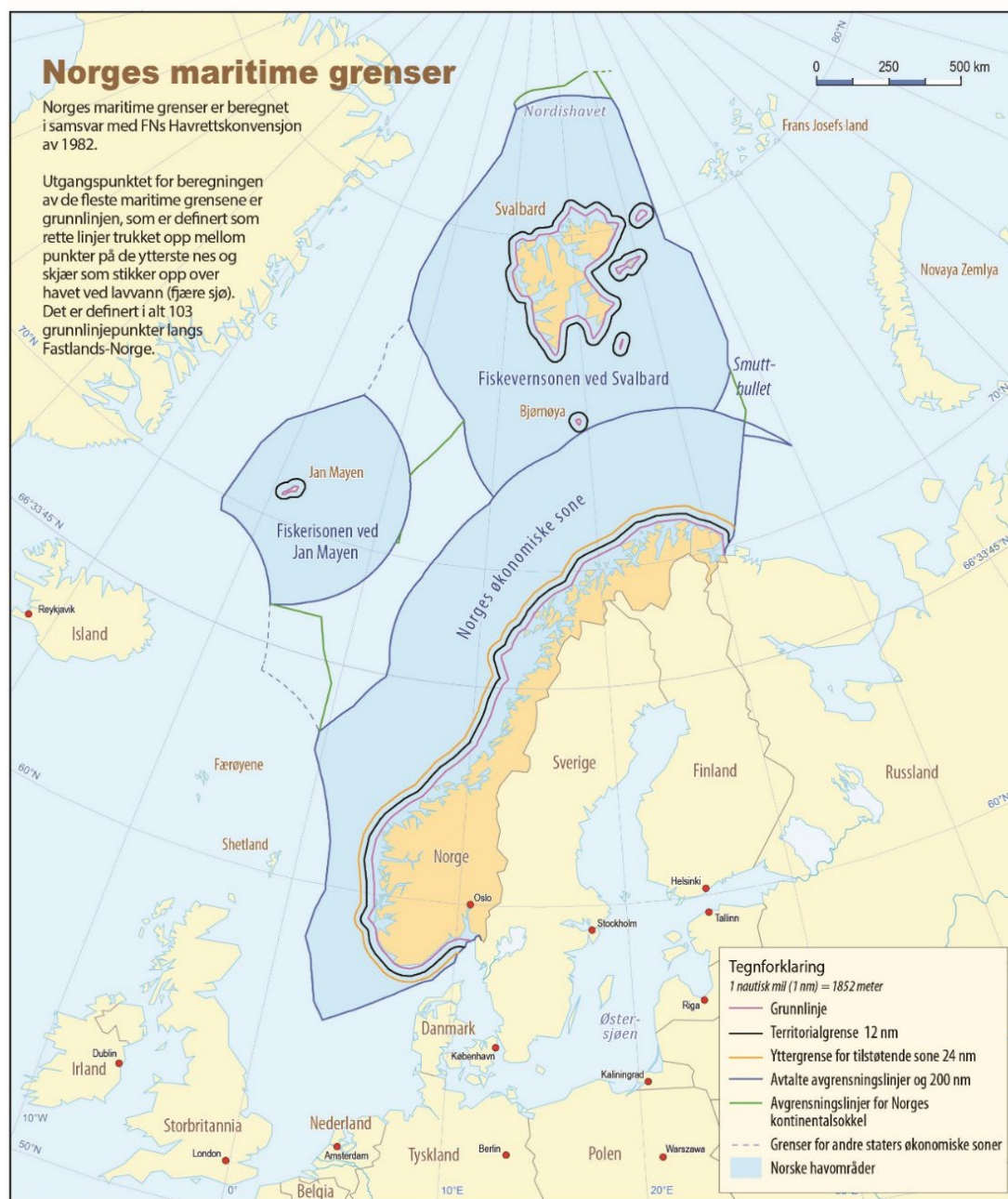
Dokumentasjon

På Kartverket sine nettsider finnes en oversikt over geografiske forhold i Norge (Kartverket, 2021).

Kartmateriale

Kartverket har ansvar for kartlegging av Norges hovedland, mens Norsk polarinstitutt har ansvar for øvrige norske territorier. Kartdata produseres for presentasjon i faste målestokker, tilpasset ulike formål. Alle kartdata er tilgjengelige via www.geonorge.no.

Figur 2.3 Havområdene rundt Norge

Kilde: Kartverket

2.1.2. Fylke

Norge er fra og med 2020 inndelt i 11 fylker. Disse er framstilt i Figur 2.4. Fylkene er regionale administrative enheter både for statlig og fylkeskommunal virksomhet. Statsforvaltningen representeres i hvert fylke av en fylkesmann med underliggende etater. Hvert fylke unntatt Oslo utgjør en fylkeskommune. For fylket Oslo ivaretar kommunen de fylkeskommunale oppgavene.

Engelsk oversettelse

County.

Ansvarlig etat

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD).

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk.

Bruksområder i SSB

Fylke er en viktig enhet i SSBs statistikkpublisering, bl.a. er fylke en basisenhet i SSBs databaser og blir brukt i kartframstilling, analyse og brukeroppdrag.

Fylkeskommunene er sammen med kommunene forpliktet til å innrapportere årsregnskapene i tråd med forskrift fra Kommunal- og arbeidsdepartementet av 1993, "Forskrifter for kommunale og fylkeskommunale budsjetter og regnskaper". På dette grunnlag utarbeidet SSB den årlige publikasjonen: "Struktur tall for kommunenes økonomi", som imidlertid ble erstattet av publikasjonen "Kommune-Norge i tall" i løpet av 1998. Egne publikasjoner er senere erstattet med egne sider for KOSTRA (Kommune til stat-rapportering) (Statistisk sentralbyrå, 2018):

Koding

Koden som identifiserer et fylke, "fylkesnummeret", er en numerisk kode som består av to posisjoner. Fylkesnummeret skal representeres med ev. ledende null. Fylkesnummeret utgjør de to første posisjonene i kommunenummeret. Nummereringen gikk opprinnelig (før 1972) fra 01 til 20, og startet i Østfold og sluttet i Finnmark.

Nummer 13 er ikke i bruk etter at Bergen fylke (13) i 1972 ble slått sammen med Hordaland fylke (12). Svalbard og Jan Mayen har kode 21 og 22, som regionale spesialkoder, hvor 21 Svalbard ofte brukes på linje med fylkeskode.

I 2018 ble 16 Sør-Trøndelag og 17 Nord-Trøndelag slått sammen til 50 Trøndelag - Trööndelage.

I 2020 ble flere fylker slått sammen og de nye fylkene ble gitt helt nye nummer og navn.

Dersom SSB har data som ikke kan henføres til et spesielt fylke, benyttes kode 99 for "Uoppgitt fylke". I SSB blir fylkeskommune kodet som fylke, men med tilføyelse av to nuller bak de to første posisjonene. I likhet med fylkesnummeret skal fylkeskommunenummeret representeres med ev. ledende null. Eksempel: 3400 Innlandet fylkeskommune

Dokumentasjon

Gjeldende inndeling pr. 1. januar dokumenteres hvert år i KLASS. Fylkesinndelingen omtales nærmere i Inndelingsloven (Inndelingslova, 2001). Svalbard omtales i Svalbardloven (Svalbardloven, 1925).

Kartmateriale

Kartverket er ansvarlig for kartlegging av fylkesgrenser. Fylkesgrenser er tilgjengelig som kartdata på www.geonorge.no.

Forholdet til andre inndelinger

Hver kommune hører i sin helhet til ett fylke, og den enkelte landsdel består av hele fylker. På en del statistikkområder fremkommer fylkestotaler m.m. ved at en til summen av de kommunale tall adderer fylkeskommunale tall (f.eks. helseutgifter i et gitt fylke).

Den internasjonale standardiseringsorganisasjonen (ISO) har utarbeidet en standard, ISO-3166, bestående av koder for navn på land og deres underinndelinger. Del 2 av ISO-3166 består av underinndelingen av landene (den administrative hovedinndelingen, eller tilsvarende områder), og inneholder også koder for regionale enheter i de forskjellige landene. ISOs underinndeling av Norge tilsvarer fylkesinndelingen, og koden for de enkelte enhetene består av landkoden for Norge (NO) og fylkesnummeret (f.eks. NO-03 = Oslo).

Norsk standardiseringsforbund (NSF) har vært med på utviklingen av disse kodene. Del 2 av ISO-3166 omfatter også Svalbard (NO-21) og Jan Mayen (NO-22) (ISO).

Fylker utgjør NUTS 3-nivået i NUTS-inndelingen.

Historisk utvikling

Amtet erstattet lenet som den største lokaladministrative enheten i Norge ved eneveldets innføring (1660).

Med formannskapslovene i 1837 ble amtet et mellomnivå mellom statsmakt og lokalsamfunn (kommunene). Amt-betegnelsen ble erstattet av fylke fra 1918 (Statistisk sentralbyrå, 1994a).

I 1866 var tallet på amt 20, og fram til 1972 var den eneste forandringen i tallet på amt/fylker innlemmelsen av Bergen i Hordaland.

Siden 1838 har noen få kommuner skiftet fylke, og noen mindre grensejusteringer har funnet sted. I 2018 ble Trøndelagsfylkene slått sammen. Og ved kommune- og regionreformen 2020 ble antall fylker videre redusert fra 18 til 11.

Fylkeskommunen har sine røtter tilbake til formannskapslovene fra 1837, men hovedtrekkene ved fylkeskommuner ble etablert midt på 1970- tallet. Først fra 1964 dekket fylkeskommunene hele fylker, ettersom bykommunene ikke inngikk før dette året. Med direkte valg av fylkesting, egen fylkesskatt og egen administrasjon, ble fylkeskommunen gjort til et selvstendig politisk og forvaltningsmessig nivå med folkevalgt styring slik som kommunene.

Fylkeskommunen er gjennom lover tillagt ansvar innenfor flere sektorer, med helsetjenester og videregående utdanning som de viktigste.

Inndelingen

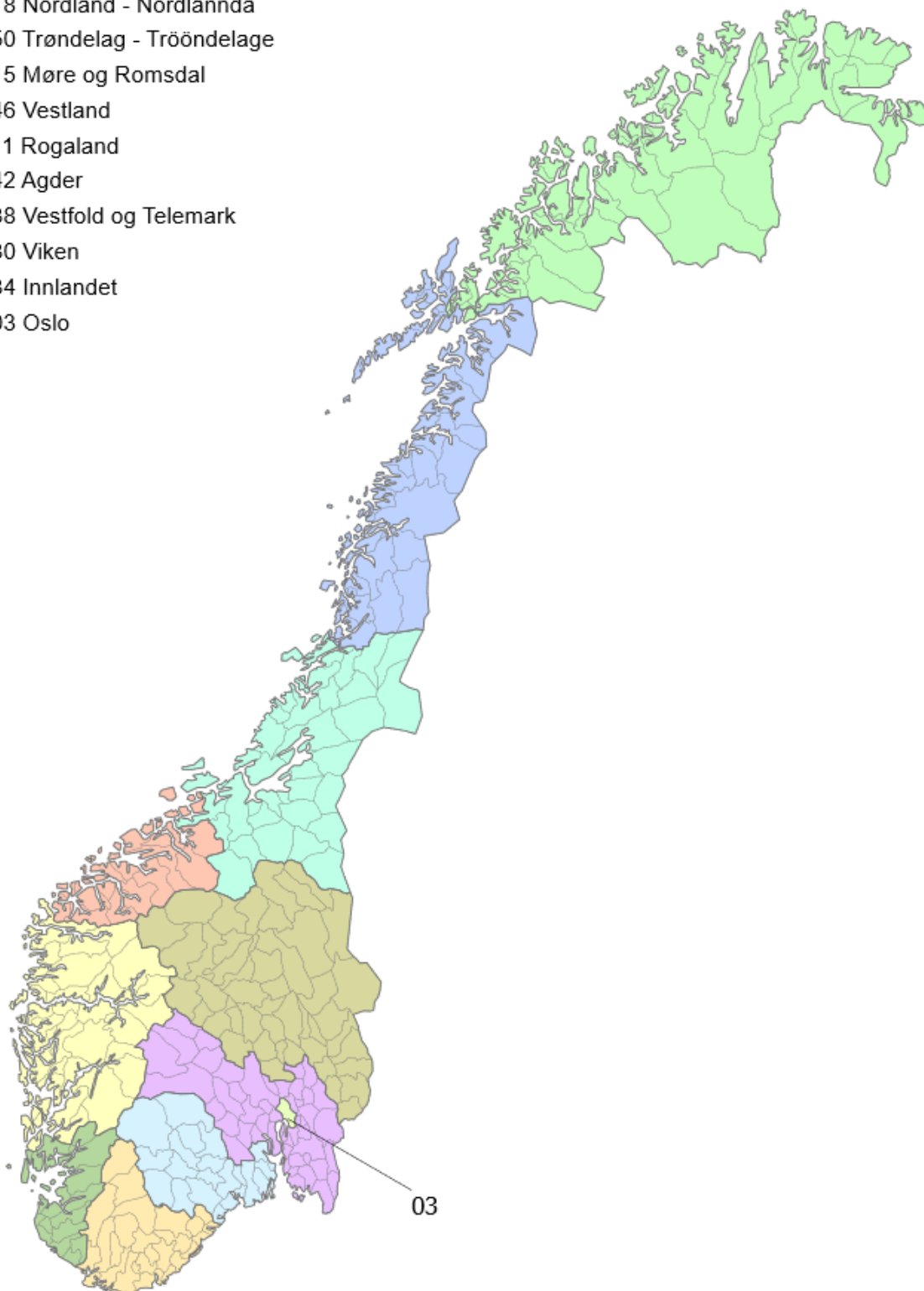
KLASS inneholder oversikt over gjeldende fylkesinndeling^{6,7}. Fylkesinndelingen omtales nærmere i Inndelingsloven (Inndelingslova, 2001).

⁶ Standard for fylkesinndeling: <https://www.ssb.no/klasse/klassifikasjoner/104>

⁷ Standard for fylkeskommune: <https://www.ssb.no/klasse/klassifikasjoner/127>

Figur 2.4 Fylker med kommunegrenser 2020

- 54 Troms og Finnmark - Romsa ja Finnmárku - Tromssa ja Finmarkku
- 18 Nordland - Nordlånnda
- 50 Trøndelag - Trööndelage
- 15 Møre og Romsdal
- 46 Vestland
- 11 Rogaland
- 42 Agder
- 38 Vestfold og Telemark
- 30 Viken
- 34 Innlandet
- 03 Oslo

Kilde: Statistisk sentralbyrå

2.1.3. Kommune

Kommuneinndelingen er en administrativ inndeling av Norge og representerer det lokale selvstyre. Kommune er betegnelsen både på et politisk og forvaltningsmessig nivå og betegnelsen på et regionalt nivå i statistikken. Det er i dag 356 kommuner i Norge (2020).

Engelsk oversettelse

Municipality.

Ansvarlig etat

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD). Vedtak om endringer i kommuneinndelingen gjøres av Stortinget eller Regjeringen. KMD rapporterer om slike vedtak til SSB, som så tildeler kommunenummer.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk

Bruksområder i SSB

Kommune er en viktig enhet i SSBs statistikkpublisering. I tillegg er kommune en basisenhet i SSBs databaser og blir brukt i kartframstilling, analyse og brukeropdrag.

Koding

Koden som identifiserer en kommune, "kommunenummeret", er en numerisk kode som består av fire posisjoner. Kommunenummeret skal representeres med ev. ledende null. De to første posisjonene i kommunenummeret tilsvarer fylkesnummeret, som sammen med de to siste identifiserer den enkelte kommune.

Kommunenummer ble tatt i bruk av SSB i forbindelse med folketellingen i 1946. Dersom kommunenummeret må endres som følge av kommunesammenslåing/-deling, vil normalt ikke et tidligere benyttet kommunenummer tas i bruk.

Denne praksisen ble innført i 1976. Før dette beholdt en vanligvis kommunenummeret til en av de tidligere kommunene.

Eksempel: 0301 Oslo kommune

Dersom SSB har data som ikke kan henføres til en spesiell kommune, benyttes en kode med det aktuelle fylkesnummeret i de to første posisjonene og 99 i de to siste (f.eks. 1199 "Uoppgitt kommune i Rogaland").

Dokumentasjon

Endringer i kommuneinndelingen for perioden 2. januar 1951 - 31. desember 1980 er trykket i publikasjonen NOS (Statistisk sentralbyrå, 1982). På oppdrag fra Kommunal- og arbeidsdepartementet utvidet SSB denne oversikten, og utarbeidet en fortegnelse over alle endringene i kommuneinndelingen fra og med 1838 til 1996 (Statistisk sentralbyrå, 1997).

Endringene pr. 1. januar for hvert år 1981-1996 ble trykket i de årlige publikasjonene NOS Befolkningsstatistikk. Fra 2000-tallet ble kommuneinndeling lagt inn i KLASS, SSBs system for klassifikasjoner og kodelister, og har historikk fra og med 1977.

Siden 1959 er alle kommuneendringer gjort gjeldende fra 1. januar.

Kartmateriale

Kartverket er ansvarlig for kartlegging av fylkesgrenser. Fylkesgrenser er tilgjengelig som kartdata på

www.geonorge.no. Grafisk oversikt over aktuelle kommuner vises i Figur 2.4. En detaljert interaktiv oversikt finnes på ssb.no.⁸

Forholdet til andre inndelinger

Statistikk for kommune kan aggregeres opp til fylkesstatistikk og statistikk for en rekke andre regionale inndelinger, og deles opp i bl.a. delområder og grunnkretser, jf. Figur 1.1.

Oslo kommune utgjør alene ett fylke. Fra 1997 har hver kommune et kirkelig fellesråd som er nærmere redegjort for under kapitler for kirkelige inndelinger.

Flere kommuner har delt kommunen inn i mindre områder (distrikter, soner, bydeler e.l.). SSB bruker betegnelsen bydel på områdeinndelingen til landets fire største kommuner; Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger.

Historisk utvikling

Grunnloven av 1814 sier ingenting om kommuner eller kommunalt selvstyre. Kommuner ble opprettet med grunnlag i formannskapslovene av 1837, og disse oppfattes som en utfylling av Grunnloven. I hovedsak lå den kirkelige inndelingen i prestegjeld til grunn for kommuneinndelingen (NOU 1992:15, 1993).

Antall kommuner vokste fra 392 kommuner i 1838 til antallet i 1930 var kommet opp i 747 enheter. Fra 1931 holdt tallet på kommuner seg relativt stabilt frem til de omfattende kommunesammenslåingene i første halvdel av 1960-tallet. I 1976 og 1977 ble en del kommuner som var slått sammen 10-15 år tidligere, delt på ny. På den annen side ble noen "inneklemt" byer slått sammen med nabokommunene i årene 1988- 1994. I tillegg til sammenslåinger av hele kommuner har det vært et stort antall grensejusteringer mellom kommuner. Omfanget av vesentlige justeringer har vært størst mellom tidligere bykommuner og de omliggende herredskommunene.

Skillet "by - land" har vært en gjennomgående todeling i offisiell statistikk bakover i tiden og en viktig statistisk forklaringsvariabel i analysesammenheng. Fra 1964 ble det i SSB skilt mellom bykommuner og herredskommuner. Dette skillet har kommet til uttrykk blant annet gjennom kommunenummeret der bykommunene har fått tildelt kode med null i tredje posisjon. I Kommuneloven av 1992 ble det organisatoriske skillet mellom by- og herredskommuner opphevet. Den siste lovbestemmelsen som skilte mellom by og land, ble opphevet av Stortinget i desember 1996. På denne bakgrunn har SSB fjernet skillet mellom bykommuner og herredskommuner i statistikken, både i tabeller og i andre oppdaterte kommuneoversikter.

Kommunenummerets rolle er redusert til å være en fast identifikasjon for kommunen, i tillegg til å angi fylke.

Finansieringen av kommunesektoren er stadfestet i det såkalte inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner.

Inndelingen

KLASS inneholder oversikt over gjeldende kommuneinndeling⁹.

⁸ <https://www.ssb.no/kommunefakta>

⁹ Standard for kommuneinndeling: <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/131>
Standard for kommuneklassifisering: <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/129>

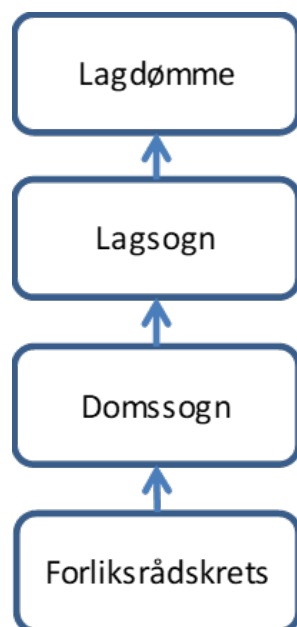
2.2. Rettslige inndelinger

[Judicial divisions]

Rettslige inndelinger er forvaltningsdistrikter for de ulike domstolene. "Lov om Rettergangsmaaden i Straffesager av 1887" (juryloven) innførte en helt ny rettsordning i straffesaker. Meddomsrett og forhørsrett (by- og herredsretter) erstattet bygdingene, bytingene og ekstrarettene som domstoler i første instans, mens lagmannsretter avløste stiftsverrettene som domstoler i annen instans. I sivile saker fortsatte bygdingene og bytingene som underrettsdomstoler helt frem til 1927. Forliksrådene ble opprettet på 1790-tallet, og fikk domstolstatus fra 1927.

Pilene mellom inndelingene i Figur 2.5 viser hvordan statistikken for disse regionene kan aggregeres opp til et høyere nivå, og gir ikke uttrykk for rangering eller myndighetsforhold mellom regionene.

Figur 2.5 Oversikt over de rettslige inndelingene

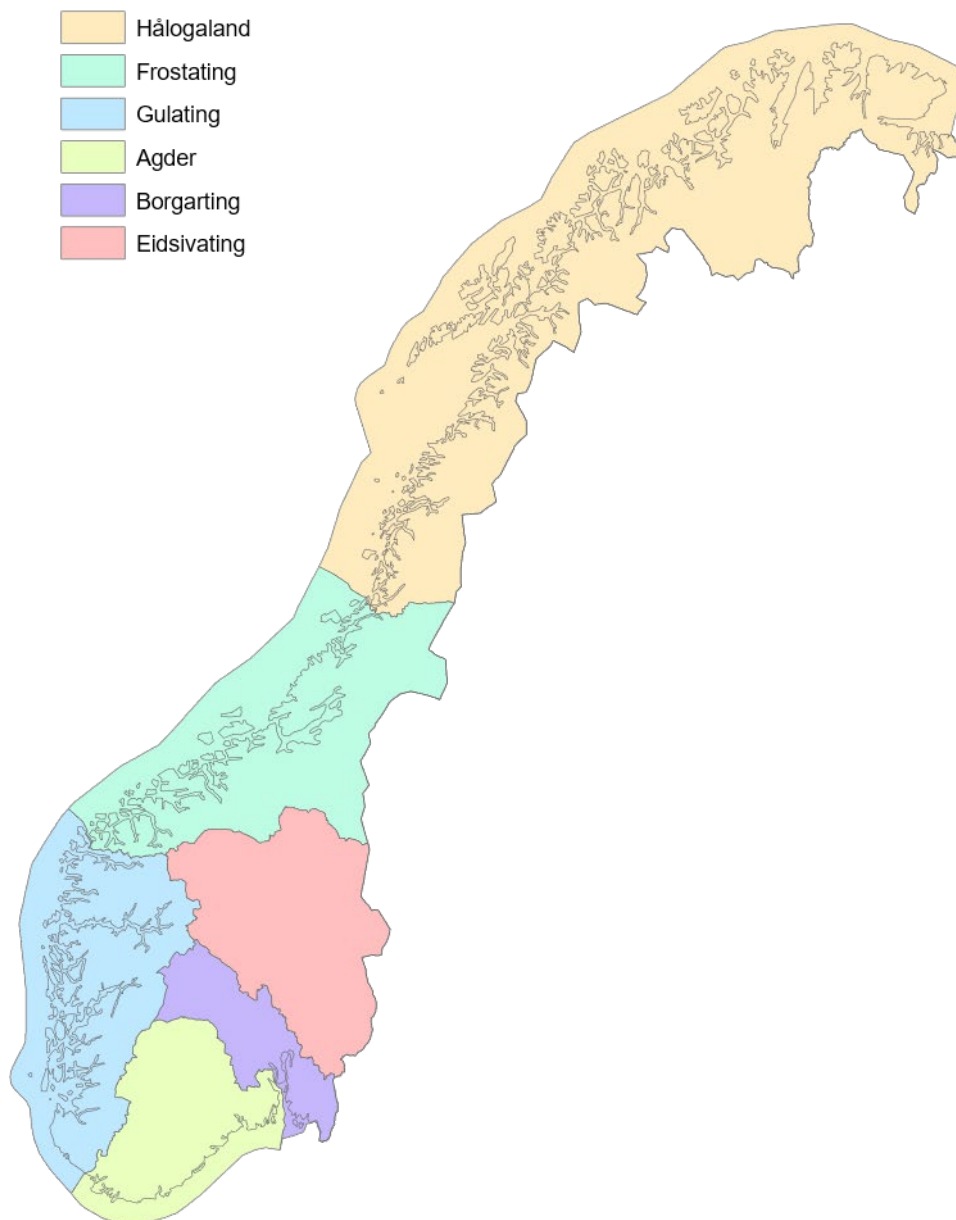

Justisdepartementet (Domstolsavdelingen) var ansvarlig etat for de rettslige inndelingene. Hver enkelt domstol hadde imidlertid ansvaret for å oppdatere sine opplysninger i Norges statskalender fram til og med 2011.

Antall lagdømmer, lagsokn, domssokn og forliksrådskretser pr. 1. januar ble publisert fylkesvis fordelt etter administrasjonssted i Statistisk årbok fram til 2017. Fra og med 2020 publiserer Domstoladministrasjonen de rettslige inndelinger via sin karttjeneste for jordskiftedomstolene. Tjenesten er lagt inn i GeoNorge sin kartkatalog.

2.2.1. Lagdømme

Lagdømme, det distrikt der en lagmannsrett har domsmyndighet. I hvert lagdømme er det en lagmannsrett med en førstelagmann, som er domstolleder, en eller flere lagmenn og flere lagdommere. Hvert lagdømme er delt i flere lagsokn (rettskretser). Det er i dag seks lagdømmer i Norge (Forskrift om inndelingen av domssogn og lagdømmer, 2020). Disse vises i figuren nedenfor.

Figur 2.6 Lagdømmer 2020

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Engelsk oversettelse

Appellate court district.

Ansvarlig etat

Justisdepartementet, Domstolsavdelingen.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk

Bruksområder i SSB

Det publiseres ikke statistikk på lagdømmer i SSB i dag. I Statistisk årbok ble navn på lagdømme publisert for hvert fylke pr. 1. januar.

Koding

Koding ligger per 2020 inne i Jordskiftedomstolenes karttjeneste, og er foreløpig ikke lagt inn i SSBs system for klassifikasjoner og kodelister.

Dokumentasjon

Dokumentasjon ivaretas av Domstolsadministrasjonen.

Kartmateriale

Kart er tilgjengelig via Jordskiftedomstolenes karttjeneste¹⁰.

Forholdet til andre inndelinger

Lagdømmene omfatter ikke alltid hele fylker. Lagdømmene omfatter imidlertid hele kommuner og består av hele lagsokn.

Historisk utvikling

Ved iverksettelsen av juryloven i 1890 ble det opprinnelig opprettet seks lagdømmer. Inndelingene i lagdømmer og lagsokn er senere endret flere ganger.

Fra 1936 til 1995 var det fem lagdømmer.

I 1995 ble ett av lagdømmene, Eidsivating (som omfattet de tidligere fylkene Oslo, Akershus, Østfold, Hedmark, Oppland og Buskerud) delt i to. De to nye lagdømmene er ("nye") Eidsivating lagdømme (fylkene Hedmark og Oppland, og domssoknene Eidsvoll, Nes og Nedre Romerike i Akershus fylke) og Borgarting lagdømme (resten av gamle Eidsivating).

Inndelingen

Inndelingen er gitt i Forskrift om inndelingen av domssokn og lagdømmer med tilhørende paragrafer:

§ 14. Hålogaland

§ 15. Frostating

§ 16. Gulating

§ 17. Agder

§ 18. Borgarting

§ 19. Eidsivating

Lagdømmer vil bli lagt inn i KLASS.

2.2.2. Lagsokn

Lagsokn er rettskretser innenfor et lagdømme, jf. domstoloven av 13. august 1915 nr. 5 § 16. Et lagdømme er det området hvor en lagmannsrett har myndighet, mens hvert lagdømme er inndelt i flere lagsokn (Forskrift om inndelingen av domssogn og lagdømmer, 2020). Det er i dag 16 lagsokn i Norge.

Engelsk oversettelse

Appellate court subdistrict.

Ansvarlig etat

Domstoladministrasjonen.

¹⁰ Jordskiftedomstolenes karttjeneste: <http://customapps2.geodataonline.no/domstol/>

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk.

Bruksområder i SSB

Det publiseres ikke statistikk på lagsokn i SSB.

Koding

Koder er oppgitt i Jordskiftedomstolenes karttjeneste.

Dokumentasjon

Norges statskalender (2011) gir en oversikt (avsnitt nr. 67: Domstolene) over hvilke kommuner som inngår i de enkelte lagsokn og hvilke lagdømmer disse hører til.

Hver enkelt domstol hadde tidligere ansvaret for å oppdatere sine opplysninger i Norges statskalender. Norges statskalender ble nedlagt i 2011, og Domstoladministrasjonen har nå ansvar for inndelingen.

Kartmateriale

Kart er tilgjengelig via Jordskiftedomstolenes karttjeneste.

Forholdet til andre inndelinger

Lagsokn omfatter ikke alltid hele fylker. Lagsokn omfatter imidlertid hele kommuner og består av et helt antall domssokn.

Historisk utvikling

Antall lagsokn har siden slutten av 1800-tallet og frem til i dag variert mellom 15 og 19. På 1960-tallet var det flest lagsokn, men etter det har antallet sunket til dagens 16.

Inndelingen

Lagsokn vil bli lagt inn i Klass.

2.2.3. Domssokn

Hver tingrett (domstol i første instans) dekker en eller flere kommuner. Dette kalles domstolens domssokn eller rettskrets. I Oslo har man to domstoler i første instans: Oslo tingrett og Oslo byfogdembete. Alle andre tingretter er fullfaglige, og behandler sivile saker og straffesaker.

Per 1. januar 2021 var det 60 domssokn, redusert til 23 den 26. april 2021¹¹.

Engelsk oversettelse

Primary court district

Ansvarlig etat

Domstoladministrasjonen.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk.

Bruksområder i SSB

Det publiseres ikke statistikk på domssokn i SSB. Antall domssokn pr. 1. januar publiseres fylkesvis etter administrasjonssted i Statistisk årbok inntil 2017.

¹¹ Domstoladministrasjonen: <https://www.domstol.no/nyheter/nye-tingretter-fra-26.-april/>

Koding

I det offentlige registeret over faste eiendommer (Elektronisk Grunnbok) og Matrikkelen er hvert embete tildelt en kode på tre posisjoner, et såkalt embetenummer. Embetenummer er «kontornummeret» til de gamle sorenskriverembetene, og gir dokumenter entydig identifikasjon selv om kommuner slåes sammen.

Dokumentasjon

Hver enkelt domstol hadde tidligere ansvaret for å oppdatere sine opplysninger i Norges statskalender. Norges statskalender ble nedlagt i 2011, og Domstoladministrasjonen har nå ansvar for inndelingen. For mer informasjon se Norges domstoler¹².

Kartmateriale

Kart er tilgjengelig via Jordskiftedomstolenes karttjeneste.

Forholdet til andre inndelinger

Domssokn omfatter alltid en eller flere hele kommuner, men de kan gå på tvers av fylkesgrensene. Domssokn består av et helt antall forliksrådskretser.

Historisk utvikling

Domssoknene ble før 1927 kalt underrettsdistrikt. Tallet på underrettsdistrikter/domssokn ble vesentlig redusert i tiåret før og etter århundreskiftet. Siden har tallet på domssokn variert en god del, men det er i årene etter 1959 blitt stadig færre domssokn.

Inndelingen

Inndelingen vil bli lagt inn i Klass.

2.2.4. Forliksrådskrets

Forliksrådet er det laveste leddet i rettssystemet for sivile saker og er en meklingsinstitusjon med begrenset domsmyndighet¹³. Hovedoppgaven til forliksrådet er å legge til rette for at partene ved mekling eller dom får løst saken enkelt, hurtig og billig.

Alle kommuner har et forliksråd bestående av tre lekfolk og like mange varamedlemmer. Det er kommunestyret i den enkelte kommune som velger forliksrådsmedlemmene. Forliksrådsmedlemmene velges blant kommunenes innbyggere for fire år om gangen. Noen kommuner har felles forliksråd med en eller flere nabokommuner.

Forliksrådets sekretariatsoppgaver ivaretas av politiet som en sivil oppgave. I lensmannsdistrikt er lensmannen sekretær, i politidistrikt er det politistasjonssjefen og i namsfogddistrikt er det namsfogden som utfører sekretariatsoppgavene.

Engelsk oversettelse

Conciliation board districts.

Ansvarlig etat

Domstoladministrasjonen.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk.

¹² Norges domstoler: <https://www.domstol.no/verktøy/Domstoler/domstoloversikt--alfabetisk/>

¹³ [Om forliksrådet - regjeringen.no](#)

Bruksområder i SSB

Det publiseres ikke statistikk på forliksrådsretser i SSB. Antall forliksrådsretser pr. 1. januar publiseres fylkesvis etter administrasjonssted i Statistisk årbok inntil 2017.

Koding

SSB kjenner ikke til noen standardkoding av forliksrådsretsene.

Dokumentasjon

Dokumentasjon av forliksrådsretsene finnes hos Domstolavdelingen i Justisdepartementet.

Kartmateriale

Mangler opplysninger

Forholdet til andre inndelinger

Forliksrådsretser er knyttet til kommunene. Alle kommuner har ett forliksråd, noen få har flere.

Historisk utvikling

Forliksrådene (forliksrådskommissjonene) ble opprettet i 1795 i byene og i 1797 på landsbygden som førsteinstans (meglerinstans) for de fleste sivile saker. Forliksrådene fikk domstolstatus fra 1927. Antall forliksråd har stort sett variert i takt med endringer i antall kommuner.

Inndelingen

Samarbeidsutvalget for Forliksråd og Namsmann kan kontaktes for mer informasjon¹⁴.

¹⁴ <https://www.forliksraadet.no/>

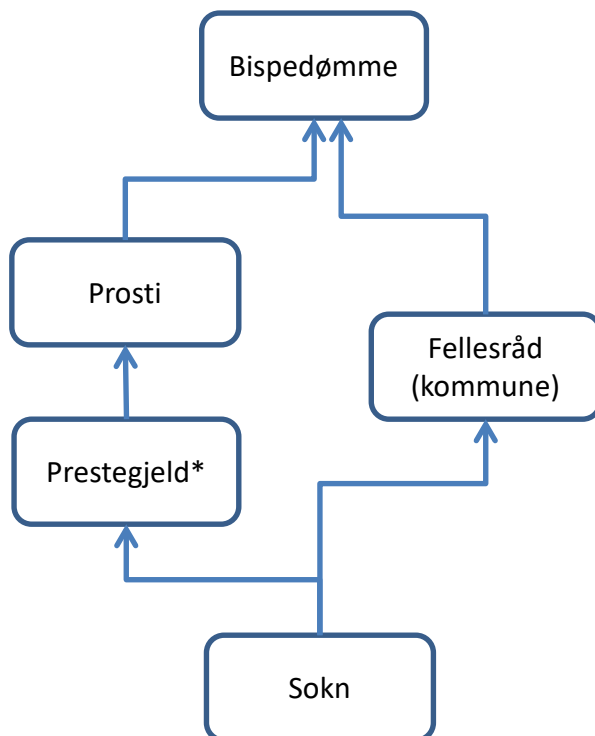
2.3. Kirkelige inndelinger

[Ecclesiastical divisions]

Kirkelige inndelinger benyttes her som en fellesbetegnelse på de geistlige inndelingene, som knytter seg til presteskaper, og andre kirkelige inndelinger som f.eks. soknene.

Figur 2.8 gir en oversikt over de kirkelige inndelingene. Pilene mellom inndelingene viser hvordan statistikken for disse regionene kan aggregeres opp til et høyere nivå, og gir ikke uttrykk for rangering eller myndighetsforhold mellom regionene.

Figur 2.7 Oversikt over de kirkelige inndelingene

*Prestegjeld er ikke lenger i bruk (kun en del av soknekoder).

Kirkeloven av 1996 opererte med fire geografiske nivåer; bispedømme, prosti, prestegjeld og sokn. Kirkeloven er senere opphevet og erstattet med Kirkeordning for Den norske kirke (AP). Soknet er den grunnleggende enhet i Den norske kirke. Fram til 2004 hørte hvert sokn til ett prestegjeld. Prestegjeld ble gradvis avviklet fra 2004. Hvert prestegjeld hørte til ett prosti, men er i dag kun en del av soknekoden. Hvert prosti hører til ett bispedømme.

Kirkeordning for Den norske kirke beskriver ansvarsforholdene omkring inndelingene. Opprettelse av og navn på nye bispedømmer og andre endringer i grensene for bispedømmer fastsettes av Kirkemøtet. Andre endringer i den kirkelige inndeling samt navn på kirke, sokn og prosti fastsettes av bispedømmerådet etter nærmere bestemmelser fastsatt av Kirkemøtet. Kirkerådet treffer de bestemmelser som er nødvendige for gjennomføring av inndelingsendringer, og foretar samtidig de nødvendige lempninger i anvendelsen av kirkeordningen.

Den kirkelige inndelingen har dype historiske røtter og dannet basis også for den kommunale inndelingen da denne ble opprettet. Kommuneinndelingen i landet fulgte i utgangspunktet prestegjeldene, og i den lange oppdelingsperioden fulgte delingslinjene oftest soknegrensene (NOU 1992:15).

Siden folke- og boligtellingsen i 1970 (FoB70) har SSB ikke publisert statistikk for de kirkelige inndelingene. Antall bispedømmer, prosti, prestegjeld og sokn pr. 1. januar publiseres fylkesvis fordelt etter administrasjonssted i Statistisk årbok inntil 2017.

I forbindelse med FoB80 ble det laget en hierarkisk oppbygget soknekatalog som beskriver sammenhengen mellom bispedømme, prosti, prestegjeld og sokn ved hjelp av en kode, den såkalte enhetskoden.

Kirkelige enheter og inndelinger ble hvert år presentert i Norges statskalender t.o.m. 2011 og Årbok for Den norske kirke. Imidlertid var det til dels betydelige avvik mellom opplysningene som gis i disse publikasjonene.

I dag oppdateres soknekatalogen av Den norske kirke (se Tabell 2.1). I soknekatalogen har bispedømmene 2 posisjoner (01-11), prostiene har 4, prestegjeldene hadde 6 mens soknene har 8. Fellesrådene er lagt inn med kommunenummer som soknekode.

Tabell 2.1 Eksempel fra soknekatalogen

Kom. nr.	Soknekode	Navn
3004	02	BORG BISPEDØMME
3004	0201	FREDRIKSTAD DOMPROSTI
3004	F3004	FREDRIKSTAD KIRKELIGE FELLESRÅD
3004	02010101	DOMKIRKENS SOKN
3004	02010201	ØSTRE FREDRIKSTAD SOKN
3004	02010301	GLEMMEN SOKN
3004	02010302	GAMLE GLEMMEN SOKN
3004	02010401	ROLVSØY SOKN
3004	02010501	KRÅKERØY SOKN
3004	02010601	ONSØY SOKN
3004	02010602	GRESSVIK SOKN
3004	02010701	BORGE SOKN
3004	02010702	TORSNES SOKN

Kilde: Den norske kirke

2.3.1. Bispedømme

Et bispedømme er det området en biskop leder. Bispedømme er vår største kirkelige enhet og består av hele prostier. Det er i dag 11 bispedømmer i Norge¹⁵ (se Figur 2.10).

Engelsk oversettelse

Diocese.

Ansvarlig etat

Den norske kirke.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk.

Bruksområder i SSB

I Statistisk årbok ble navn på bispedømme for hvert fylke pr. 1. januar publisert fram til 2017. SSB har publisert statistikk fordelt etter bispedømmer i Statistikkbanken (tabell 06929) for perioden 2005-2019.

Koding

SSB utarbeidet i forbindelse med opprettingen av soknekatalogen en kode som beskriver

¹⁵ [Bispedømmene - Den norske kirke \(kirken.no\)](https://www.kirken.no)

sammenhengen mellom bispedømme, prosti, prestegjeld og sokn pr. 1.1.1994. Koden er bygget opp hierarkisk og består av ni posisjoner. Koden skal representeres med ev. ledende null. De to første posisjonene viser bispedømmet, de to neste prostiet, de to deretter prestegjeldet og de tre siste soknet (se Tabell 2.1).

Dokumentasjon

Inndelingen i bispedømmer ble tidligere dokumentert i Norges statskalender (2011) (avsnitt nr. 456: Virksomheter under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Geistligheten.) og Årbok for Den norske kirke.

Kartmateriale

Statens kartverk dokumenterte grensene (pr. 1.1.1984) for bispedømmer, prostier og prestegjeld i publikasjonen (Statens kartverk, 1988). Kartmaterialet ble oppdatert av Statens kartverk Aust- Agder og ajourført pr. januar 1994. Da ble også soknegrensene dokumentert.

Bispedømmer kan avledes av kommunekart.

Forholdet til andre inndelinger

Bispedømmene omfatter ikke alltid hele fylker; Akershus inngår i både Borg og Oslo bispedømme. Bispedømmene omfatter imidlertid hele kommuner og består av hele prostier.

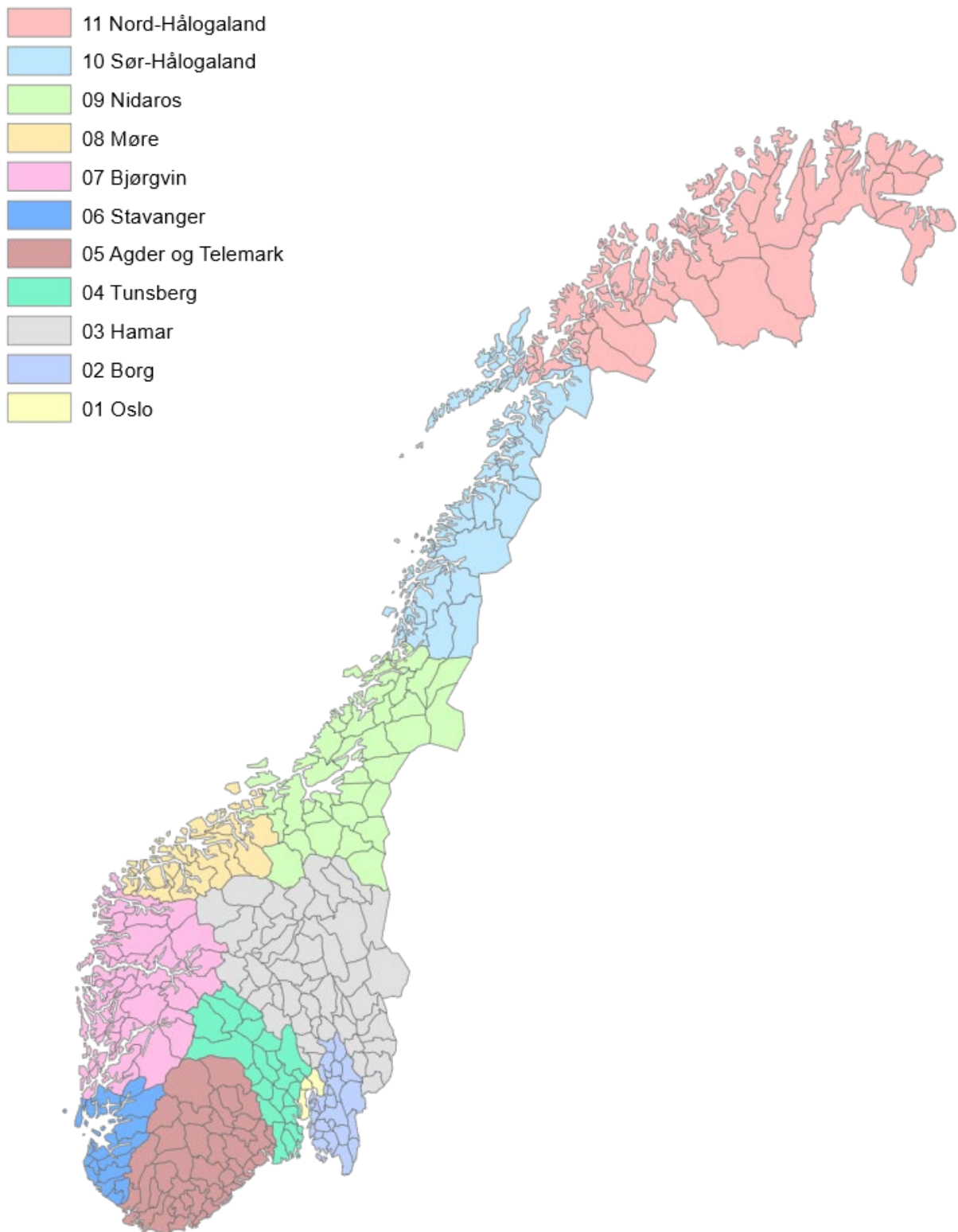
Historisk utvikling

Fra reformasjonen og frem til 1918 var den offisielle betegnelsen på bispedømmene «stift». Den store økningen av bispedømmer har kommet i etterkrigstiden, hvor hele fem av dagens elleve bispedømmer er opprettet.

Inndelingen

Inndeling av bispedømmer er lagt inn i KLASS¹⁶.

¹⁶ Standard for Kirkelige inndelinger: <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/510>

Figur 2.8 Bispedømmer 2020

Kilde: Den norske kirke
Kart: Statistisk sentralbyrå

2.3.2. Prosti

Prostiet er den største kirkelige administrative enhet innenfor et bispedømme og består av et helt antall prestegjeld. Prostiet bestyres av en prost. Prosten danner bindeleddet mellom kirkestyret og prestene. Per 1.1.2020 er det 94 prostier i Norge.

Engelsk oversettelse

Deanery.

Ansvarlig etat

Den norske kirke.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk.

Bruksområder i SSB

Det publiseres ikke statistikk på prostier i SSB. Antall prostier pr. 1. januar publiseres fylkesvis etter administrasjonssted i Statistisk årbok inntil 2017.

Koding

Se Tabell 2.1.

Dokumentasjon

Inndelingen i prostier ble tidligere dokumentert i Norges statskalender (2011) (avsnitt nr. 456: Virksomheter under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Geistligheten.) og Årbok for Den norske kirke.

Kartmateriale

Kart kan avledes i de tilfeller den kirkelige inndeling bygger på kommuneinndelingen.

Forholdet til andre inndelinger

Prostier følger ikke alltid fylkesgrensene (bryter med fylkesgrensen i tre tilfeller; Otredal, Nord-Fosen og Stjørdal). Et prosti omfatter både hele kommuner og deler av kommuner. Prostier består av hele prestegjeld. I de største byene er kommunen/fellesrådet ofte større en prostiet. For eks. i Oslo hvor Kirkelig fellesråd i Oslo består av flere prostier og hvert prosti da består av en del av Oslo kommune

Historisk utvikling

Prostiene ble neppe vanlig i Norge før etter 1273. Før reformasjonen var prosten biskopens fremste tjenestemann i lokalforvaltningen. Han kunne være en verdslig person. Etter reformasjonen ble han en rent geistlig person som fungerte som mellomledd mellom biskopen og det øvrige presteskapet. Rundt 1665 var det 43 prostier i Norge. Det siste århundret har antall prostier ligget på mellom 80 og 100. Siden 1973 er prosteembete lagt til et bestemt soknekall og søkes samtidig med sokneprestembete.

Inndelingen

Tidligere dokumentert i Årbok for Den norske kirke og Norges statskalender.

2.3.3. Prestegjeld

Et prestegjeld var et tjenestedistrikt for en eller flere prester og ble ledet av en sokneprest. Et prestegjeld bestod av ett eller flere sokn. Prestegjeld ble gradvis avviklet fra 2004.

Engelsk oversettelse

Clerical district.

Ansvarlig etat

Den norske kirke.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk.

Bruksområder i SSB

Det publiseres ikke statistikk på prestegjeld i SSB. Antall prestegjeld pr. 1. januar ble tidligere publisert fylkesvis etter administrasjonssted i Statistisk årbok.

Koding

Se Tabell 2.1.

Dokumentasjon

Inndelingen i prestegjeld dokumenteres i Norges statskalender (avsnitt nr. 456: Virksomheter under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Geistligheten.) og Årbok for Den norske kirke.

Kartmateriale

Statens kartverk dokumenterte grensene (pr. 1.1.1984) for bispedømmer, prostier og prestegjeld i publikasjonen Nasjonalatlas for Norge (Statens kartverk, 1988).

Kartmaterialet ble oppdatert av Statens kartverk Aust- Agder og ajourført pr. januar 1994. Da ble også soknegrensene dokumentert. Dataene foreligger i en digital base ("Kirkens inndeling i Norge") tilpasset målestokkområdet 1:1 mill.

I Årbok for Den norske kirke 1997 vises kart over hvert bispedømme, med underinndeling i prosti, prestegjeld og sokn. Det er imidlertid ikke alltid samsvar mellom kartene og den beskrevne inndelingen. I årboken for 1998 er det kart over bispedømmene med en underinndeling i fellesrådsområdene (kommune). Prestegjeld ble gradvis avviklet fra 2004.

Forholdet til andre inndelinger

Prestegjeld skulle normalt ikke krysse kommunegrenser, men gjorde det i noen tilfeller.

Historisk utvikling

I 1900 var det 482 prestegjeld i Norge, og antallet økte siden til 624 i 1999. Prestegjeld ble gradvis avviklet fra 2004.

Inndelingen

Inndelingen er historisk.

2.3.4. Kirkesokn

Kirkesokn er betegnelsen på et administrativt avgrenset distrikt hvor befolkningen skal kunne søke samme kirke (soknekirke), og hvor det skal være et eget menighetsråd ifølge Kirkeordning for Den norske kirke.

Det er behov for soknestatistikk til bruk i kirkelig administrasjon og planlegging. Registrering av sokn (menighet) er en forutsetning for å få til et kirkelig manntall til menighetsrådsvalg.

Per 1. januar 2020 var det ifølge Den norske kirke 1 164 sokn.

Engelsk oversettelse

Parish

Ansvarlig etat

Den norske kirke

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk

Bruksområder i SSB

Det publiseres ikke statistikk på sokn i SSB. Antall sokn pr. 1. januar ble tidligere publisert fylkesvis etter administrasjonssted i Statistisk årbok.

Koding

Se Tabell 2.1.

Dokumentasjon

Inndelingen i sokn ble tidligere dokumentert i Norges statskalender (2011) (avsnitt nr. 456: Virksomheter under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Geistligheten.) og Årbok for Den norske kirke.

Soknekatalogen forvaltes i dag av Den norske kirke.

Kartmateriale

Statens kartverk dokumenterte grensene (pr. 1. januar 1984) for bispedømmer, prostier og prestegjeld i publikasjonen Nasjonalatlas for Norge (Statens kartverk, 1988).

Kartmaterialet ble oppdatert av Statens kartverk Aust-Agder og ajourført pr. januar 1994. Da ble også soknegrensene dokumentert. Dataene foreligger i en digital base ("Kirkens inndeling i Norge") tilpasset målestokksområdet 1:1 mill.

I Årbok for Den norske kirke 1997 vises kart over hvert bispedømme, med underinndeling i prosti, prestegjeld og sokn. Det er imidlertid ikke alltid samsvar mellom kartene og den beskrevne inndelingen. I årboken for 1998 er det kart over bispedømmene med en underinndeling i fellesrådsområdene (kommune).

Forholdet til andre inndelinger

Med ett unntak er det ingen sokn som krysser kommunegrenser. Unntaket er soknet Frøyland og Orstad sokn, som ligger i både Time og Klepp kommune.

Historisk utvikling

Siden 1940 til i dag har antall kirkesokn økt fra 1 017 til 1 164 per 1.1.2020.

Betegnelsen kapelldistrikt ble benyttet i kirkeordningsloven av 1953, der det sies at et kapelldistrikt ikke er utskilt fra vedkommende sokn, men er et avgrenset område med eget kirkebygg, kapell, innenfor soknet. Etter kirkeloven av 7. juni 1996 (som trådte i kraft 1. januar 1997) faller adgangen til å ha eget menighetsråd for kapelldistrikt bort. Kapelldistriktene ble enten skilt ut som egne sokn, eller innlemmet i soknet de hører inn under.

Inndelingen

For å få informasjon om inndelingen må henvendelse rettes til Den norske kirke.

2.4. Offentlige serviceorganers administrative inndelinger

Under følger en gjennomgang av inndelinger som brukes til administrative formål i ulike offentlige serviceorganer. Utvalget består av inndelinger som brukes i SSBs regionalstatistikk og analyser. Ansvarlig seksjon i SSB har ansvaret for å holde seg à jour med endringer i inndelingene.

2.4.1. Bydel

Bydeler utgjør geografiske områder i en by. Noen kommuner har desentralisert både politisk og administrativ forvaltning til bydelene. Bydelene har i disse tilfellene delegert myndighet på enkelte forvaltningsområder. I noen kommuner er det kun den administrative siden som er desentralisert. Den vanligste sektoren for en slik inndeling er helse- og sosialsektoren. En kommune kan imidlertid ha en desentralisert helse- og sosialsektor uten å ha foretatt en inndeling i bydeler i videre forstand.

I norsk offisiell statistikk er benevnelsen bydel knyttet til de fire største byene; Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger. Bydelene er bygd opp av hele grunnkretser.

Oslo kommunen har i tillegg delbydeler, som en statistisk regional inndeling mellom grunnkrets og bydel.

Engelsk oversettelse

Urban district.

Ansvarlig etat

Den enkelte kommune.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk.

Bruksområder i SSB

Statistikk på en rekke områder publiseres i Statistikkbanken. Bydelstabellene er merket med «(B)» på slutten i tabelltitler.

Koding

I SSB brukes en kode på seks posisjoner for bydelene. De fire første posisjonene er kommune-nummeret, deretter følger en løpende to-sifret nummerering. Koden skal representeres med ev. ledende null. Det er også mulig å kode bydelene i Matrikkelen under begrepet "Annen krets 1 og 2".

Dokumentasjon

Det jobbes med å systematisere informasjon fra byene for å få på plass historikk før 2002.

Kartmateriale

Den enkelte kommune forvalter kartgrunnlaget. I og med at bydelene består av et helt antall grunnkretser, kan kartgrunnlag for bydeler utledes av et grunnkretskart.

Grafisk oversikt finnes i figurene nedenfor.

Forholdet til andre inndelinger

Bydelene i norsk offisiell statistikk omfatter et helt antall grunnkretser, men ikke alltid hele del-områder. For den statistikken som SSB har på grunnkretsnivå, kan det derfor produseres bydels-statistikk.

Historisk utvikling

Bydeler ble innført som forsøksordninger på 1970- og 1980-tallet. I løpet av 1990-tallet var det en del

endringer i bydelsinndelingene. Dette medførte dels tilpassing av grunnkretsgrenser til bydeler og omvendt. Fra og med 2002 ligger det versjoner og historikk i KLASS.

Inndelingen

Se KLASS¹⁷.

Figur 2.9 Bydeler i Oslo

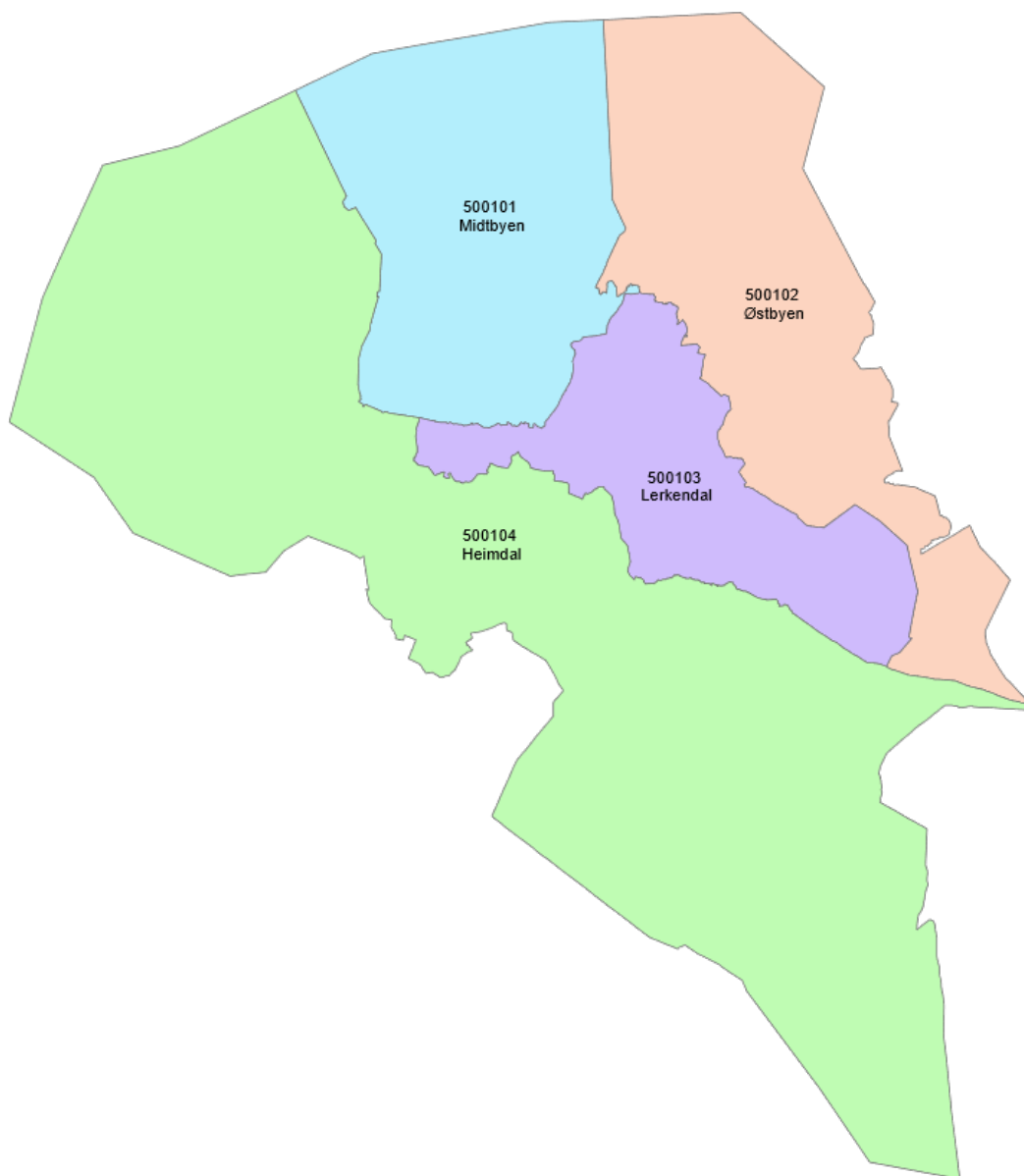

¹⁷ Standard for bydelsinndeling: <https://www.ssb.no/klask/klaskifikasjoner/103>

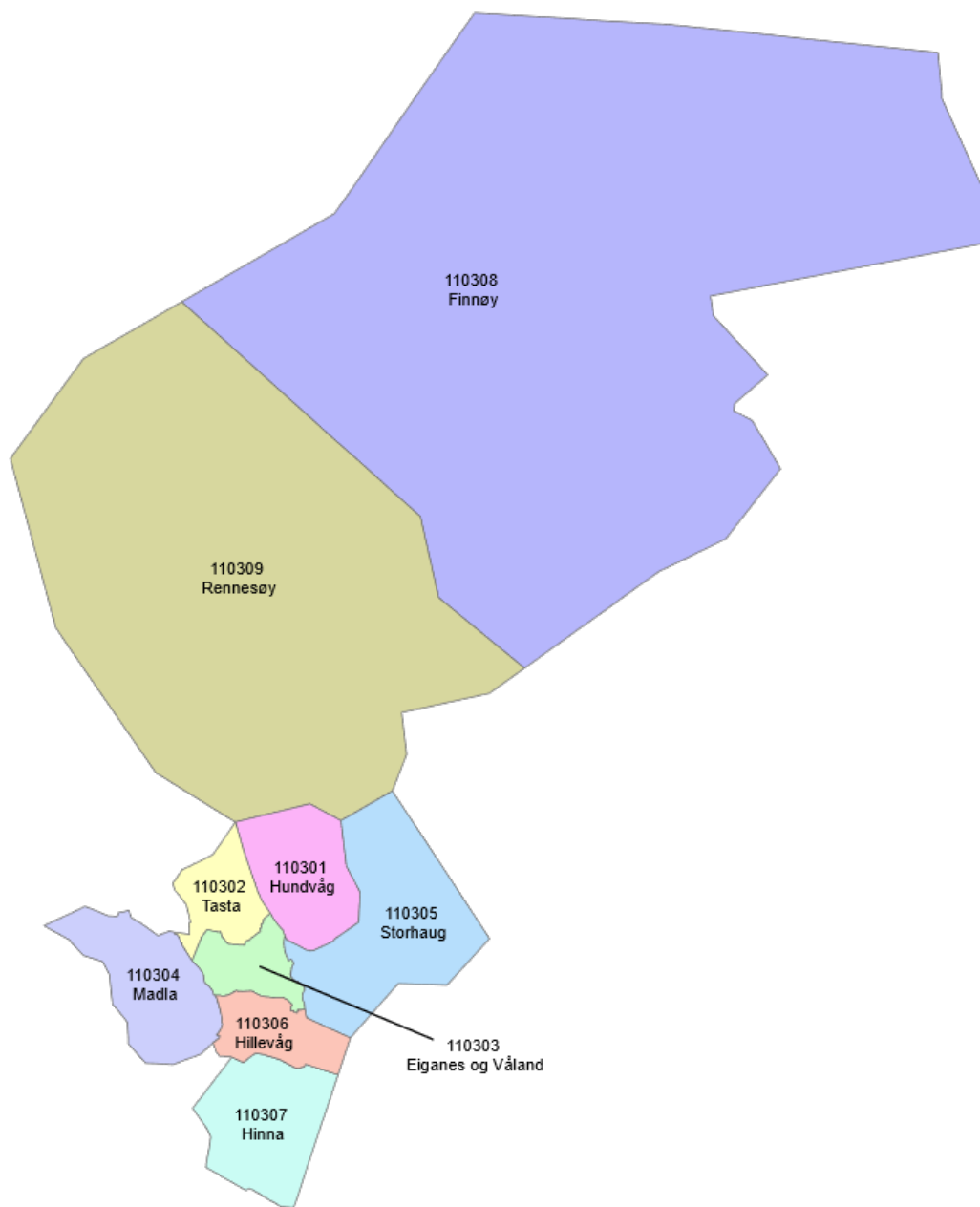
Figur 2.10 Bydeler i Bergen

Figur 2.11 Bydeler i Trondheim

Figur 2.12 Bydeler i Stavanger

Kilde: Statistisk sentralbyrå

2.4.2. Politidistrikt

Landet er delt i politidistrikt, som igjen er inndelt i lensmannskontor og politistasjoner. Hvert politidistrikt består av et helt antall kommuner, og ledes av en politimester. Politimestrene i Oslo, Kristiansand, Bergen, Trondheim og Tromsø har landsdelsoppgaver og koordinerer enkelte politimessige og administrative oppgaver for alle politidistriktene i regionen.

Engelsk oversettelse

Police district.

Ansvarlig etat

Justisdepartementet, Politiavdelingen.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk.

Bruksområder i SSB

Statistikk over trafikkulykker og statistikk over anmeldte og etterforskede lovbrudd publiseres etter politidistrikt.

Koding

I SSB benyttes en kode på tre posisjoner for politidistrikt. Første posisjonen er bokstav «p». Posisjon to og tre er en løpende nummerering utarbeidet av Justisdepartementet med ev. ledende null. Nummereringen begynner med Oslo politidistrikt (p01) og ender med Finnmark (p12).

Dokumentasjon

Norges statskalender (2011) viste en oversikt over politidistrikter som innbefatter lensmannsdistrikter, og en oppstilling av de ulike lensmannskontorene (avsnitt nr. 417: Lensmenn). (Oslo politidistrikt har ikke lensmannskontor, og er derfor ikke med i oversikten.) I Statskalenderen ble det ikke opplyst om hvilke kommuner som inngår i de ulike politidistriktene. I KLASS ligger det politidistrikt f.o.m. 2002.

Kartmateriale

Statens kartverk dokumenterte grensene (pr. 1.1.1984) for politidistrikter og lensmannsdistrikter i publikasjonen Nasjonalatlas for Norge (Statens kartverk, 1988). Politidistrikter består av et helt antall kommuner, og kartgrunnlag for politidistrikter kan derfor utledes av et kommunekart. Politidistrikt kan lastes ned fra Geonorge.

Forholdet til andre inndelinger

Politidistriktene omfatter hele kommuner, bortsett fra Svalbard som utgjør et eget politidistrikt.

Historisk utvikling

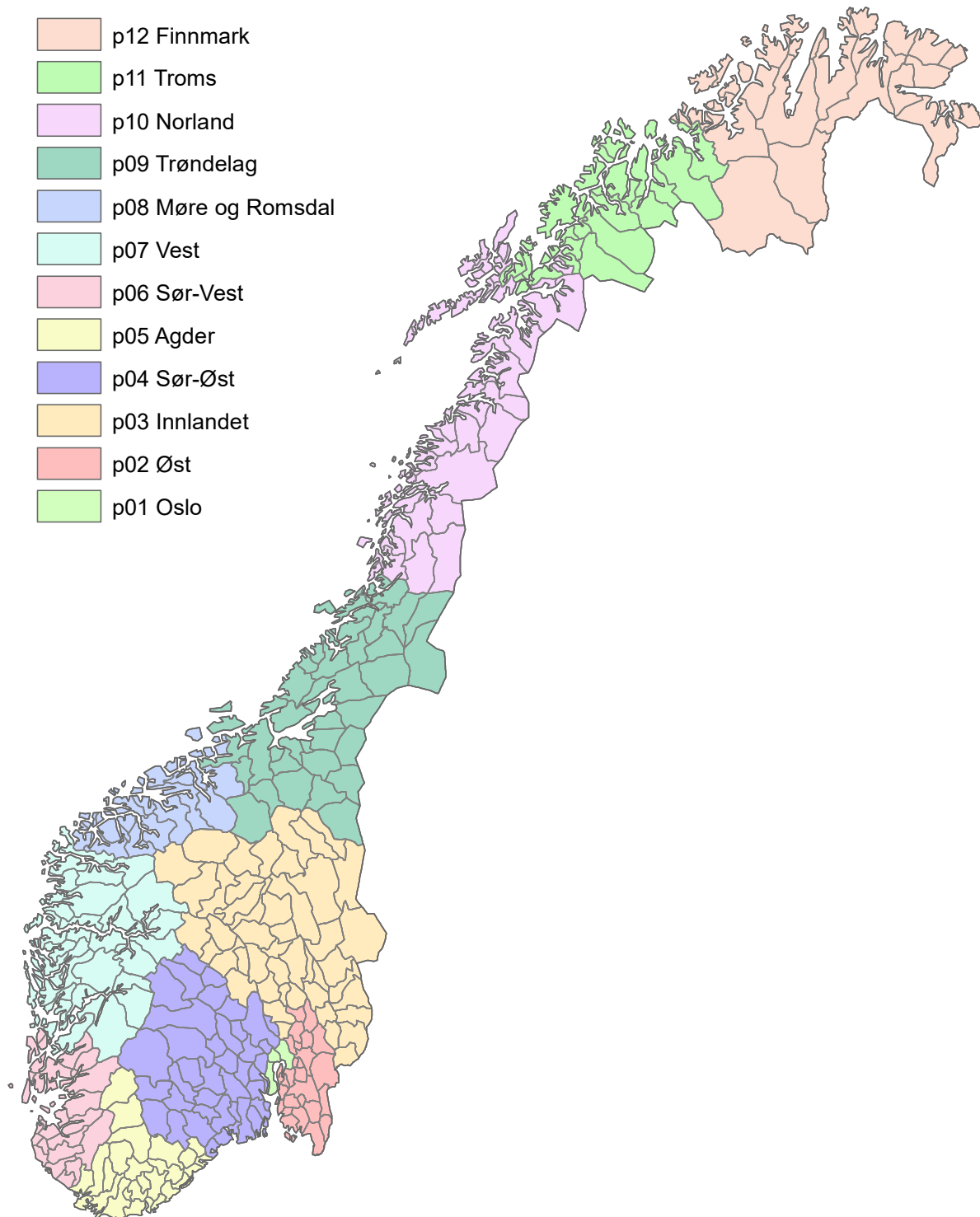
Fra 1940-tallet har antall politidistrikter kun variert mellom 57 og 53. I 2002 var antall politidistrikt 27, og i 2016 ble antallet redusert til 12. Grafisk oversikt finnes i Figur 2.15.

Inndelingen

Se KLASS¹⁸.

¹⁸ Standard for politidistrikt: <https://www.ssb.no/klask/klaskifikasjoner/109>

Figur 2.13 Politidistrikter

Kilde: Statistisk sentralbyrå

2.4.3. Lensmannsdistrikt/politistasjonsdistrikt

Lensmannsdistrikt er de områder i et politidistrikt som betjenes av et lensmannskontor, i motsetning til en politistasjon. Lensmannsdistriktene dekker altså ikke hele landet.

Fra 2021 ble betegnelsene endret. Betegnelsene «lensmannsdistrikt» og «lensmannskontor» endrer navn til «politistasjonsdistrikt» og «politistasjon» (Justis- og beredskapsdepartement, 2021).

Engelsk oversettelse

Rural police district.

Ansvarlig etat

Justisdepartementet, Politiavdelingen (Lovdata, 2021)

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk.

Bruksområder i SSB

Det publiseres ikke statistikk på lensmannsdistrikt/politistasjonsdistrikt.

Koding

Politiet bruker en kode på fire posisjoner for lensmannsdistrikt/politistasjonsdistrikt. De to første posisjonene tilsvarer koden for politidistrikt.

Kartmateriale

SSB er ikke kjent med om det finnes oppdatert kartdata for denne inndelingen.

Forholdet til andre inndelinger

Det finnes lensmannsdistrikter som omfatter deler av en kommune og lensmannsdistrikter som omfatter en eller flere kommuner. Politidistrikter omfatter ingen (Oslo), ett eller flere hele lensmannsdistrikt.

Historisk utvikling

Antall lensmannsdistrikter har siden 1950 blitt redusert med nesten 100 enheter. De siste 20 årene har det vært rundt 370 lensmannsdistrikter i Norge.

Inndelingen

Inndeling er foreløpig ikke dokumentert i KLASS.

2.4.4. Postkrets

Norge er delt inn i postkrets med tilhørende postnummer. Hver postkrets har eget poststed.

Engelsk oversettelse

Postcode area.

Ansvarlig etat

Posten Norge BA.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk.

Bruksområder i SSB

SSB publiserer ikke statistikk for poststeder. I oppdragssammenheng lages imidlertid statistikk for befolkning og bedrifter etter poststeder (postnummer).

Koding

Postnummeret som er koden for de enkelte poststedene, er et adressekjennemerke både i Matrikkelen og i Det sentrale folkeregister (nå FREG). Postnummeret er på fire posisjoner. Postnummeret skal representeres med ev. ledende null. Eksempel: 0160 Oslo

Dokumentasjon

Ved uttak av data på postnummer fra Det sentrale folkeregister (nå FREG) kan noen personer være knyttet til utgåtte postnummer, eller ikke blitt plassert på nye postnummer.

Fra oktober 1998 ble det iverksatt direkte dataoverføring mellom Posten Norge (nå Bring) og GAB-registeret (nå Matrikkelen) med hensyn til postnummer, poststed og adresser. Dokumentasjon ligger i dag på Bring sine nettsider.

Kartmateriale

Postnummerområder legges ut på Geonorge. Bring har historisk kartmateriale.

Forholdet til andre inndelinger

Poststedene samsvarer ikke fullt ut med grunnkretsene, og heller ikke med kommuneinndelingen. Et poststed kan inngå i flere kommuner. Slik som 2260 Kirkenær i Figur 2.16 Postkretser i Grue kommune.

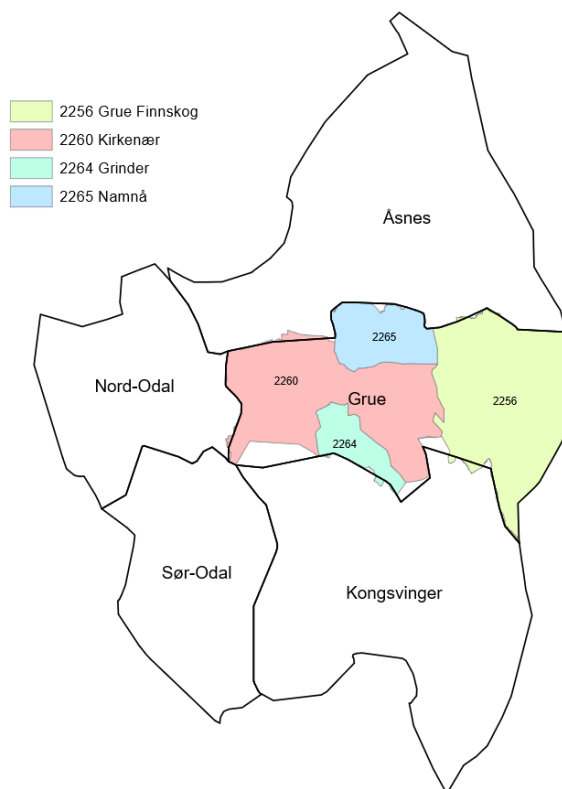
Historisk utvikling

I løpet av et år skjer det mange endringer i postnummersystemet; postnummer legges ned eller opprettes og postkontorer skifter navn. For tiden foregår det store endringer.

Inndelingen

Se under Dokumentasjon.

Figur 2.14 Postkretser i Grue kommune

Kilde: Statistisk sentralbyrå

2.4.5. Valgdistrikt

Geografisk område som det velges mandater fra ved stortingsvalg. I Norge er det grunnlovsfestet at det skal være 19 valgdistrikter, som følger fylkesinndelingen som gjaldt fram til og med 2017.

Valgdistrikt 2021 tilsvarer fylkesinndeling 2017 med kommuner per 1. januar 2021. Valgdistrikter benevnes med fylkesnavn etterfulgt av «valgdistrikt». Valgdistrikt utgjør regionalt område for fylkestingsvalg.

Engelsk oversettelse

Election district

Ansvarlig etat

Stortinget

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk.

Bruksområder i SSB

Valgstatistikk.

Koding

Valgdistriktnummer er tresifret alfanumerisk kode. Den starter med bokstav «v» etterfulgt av fylkesnummer i fylkesinndeling i perioden 1972 – 2017. Dvs. v01 – 20, unntatt nummer 13 og med et ev. ledende null.

Dokumentasjon

Valgloven (2021) og Forskrift om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgforskriften) - Kapittel 9A (Valgforskriften, 2021).

Kartmateriale

Kart kan avledes av kommune kart eller gammelt fylkeskart. Grafisk oversikt er presentert i Figur 2.17.

Forholdet til andre inndelinger

Valgdistrikt 2021 tilsvarer fylkesinndeling 2017 med kommuner per 1. januar 2021. Valgdistrikter benevnes med fylkesnavn etterfulgt av «valgdistrikt».

Valgdistrikt utgjør regionalt område for fylkestingsvalg. Kommuner utgjør regional enhet for kommunevalg. I tillegg kan det opereres med stemmekretser (jfr. Valgloven §9-3).

Historisk utvikling

Norge hadde fra vedtaket om Grunnloven i 1814 fram til og med stortingsvalget 1903 et valgsystem hvor velgerne valgte valgmenn som igjen valgte stortingsrepresentantene. Det var én valgmenn per 50 stemmeberettigede i kjøpstedene og én valgmenn per 100–200 stemmeberettigede i prestegjeldene på landet.

Antallet representanter på Stortinget gikk opp og ned med folketallet inntil 1859 da antallet representanter og fordelingen av disse på valgdistriktene ble fastsatt i Grunnloven: 74 fra landdistriktene, 37 fra kjøpstedene, total 111. I 1902 var totaltallet øket til 117, med 78 og 39 på henholdsvis land- og bydistriktene.

Systemet kom under kritikk mot slutten av 1800-tallet, dette var spesielt rettet mot bondeparagrafen som sa at 2/3 av representantene skulle komme fra landkommuner noe som førte til at

byene ble klart overrepresentert. Byenes overrepresentasjon ble noe mindre ved urbaniseringen på slutten av 1800-tallet. Byenes overrepresentasjon varte til paragrafen ble opphevet i 1953.

I 1905 var byene og de omliggende landdistriktene separate valgkretser. Fra 1905 var Kristiania egen valgkrets (tidligere inngikk Hønefoss og Kongsvinger sammen med Kristiania i en krets med fire mandater til sammen), Tromsø ble skilt fra Bodø/Narvik (1 representant hver), og Kongsberg/Hønefoss og Mjøsbyene/Kongsvinger dannet en valgkrets hver.

I 1919 ble det innført forholdstallsvalg for å oppnå større likhet mellom antall stemmer og antall representanter som blir valgt inn, valgkretsene ble også endret slik at de samsvarer med fylkene og det blir flere representanter fra hvert fylke og et lavt styringstillegg.

Stortingsvalget i 1953 var det første med fylkene som valgdistrikter der byer og landdistrikter valgte sammen.

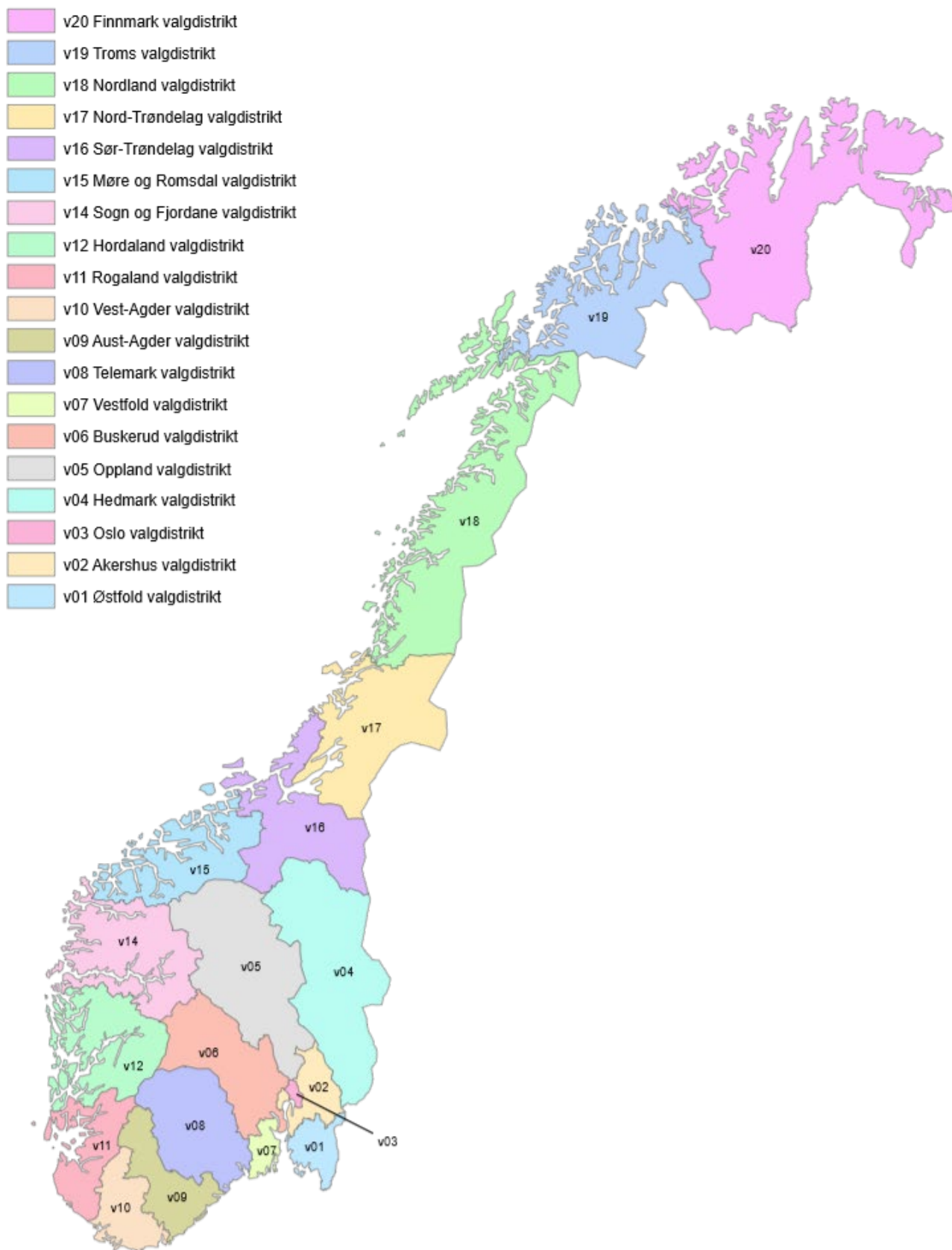
Et valglovutvalg ble oppnevnt ved kongelig resolusjon 21. juni 2017 for å fremme forslag til ny valglov. Utvalget la frem sin utredning til Kommunal- og moderniseringsdepartementet 27. mai 2020. Regjeringen planlegger å legge frem forslag til ny valglov for Stortinget innen utgangen av 2022.

Inndelingen

Se Klass¹⁹.

¹⁹ Standard for valgdistrikt: <https://www.ssb.no/klasse/klassifikasjoner/543>

Figur 2.15 Valgdistrikter

Kilde: Statistisk sentralbyrå

2.4.6. Valgkrets/stemmekrets

Valgkrets er et geografisk område som det velges representanter fra ved kommunestyrevalg (kommuner) og fylkestingsvalg (fylker). Ved sametingsvalg er landet delt inn i sju valgkretser.

Valgkretsene skal være en hensiktsmessig inndeling av kommuner ved valg, bl.a. for at velgerne ikke skal få for stor avstand til valglokalet. Inndelingen skal ivareta administrative formål, men har også til en viss grad vært benyttet til å utarbeide statistikk for planleggingsformål. Det er kommunene selv som fastlegger inndelingen.

Valgkretsene er av svært varierende størrelse. Valgkretsene bør som hovedregel bygge på grunnkretsinnndelingen.

Før Stortingsvalget 2021 ble begrepet valgkrets endret til stemmekrets i kretsfilene i Matrikkelen. Begrepene gjelder imidlertid samme inndeling, altså underinndeling av kommunen. Enkelte steder i matrikelklienten vil det imidlertid fortsatt stå valgkrets.

Engelsk oversettelse

Constituency.

Ansvarlig etat

Det er kommunene som har forvaltningsansvaret for valgkretsene. Valgkretsopplysning knyttet til den enkelte adresse i matrikkelen overføres til folkeregisteret og danner grunnlag for valgmannallet. Kommunestyret, eller valgstyret etter delegering, avgjør hvor mange stemmekretser kommunen skal deles inn i. Sentral matrikelmyndighet skal orienteres om endringer i stemmekretsinnndelingen innen 31. mars i valgåret.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk.

Bruksområder i SSB

Valgkrets er lagt inn som et eget adressekjennermerke i Matrikkelen og i Det sentrale folkeregister (nå FREG).

Fra 1975 til 1986 ble det hvert år laget kommunevise tabeller over folkemengden i hver valgkrets fordelt på alder og kjønn. Tabellene ble sendt ut til folkeregistrene som påførte valgkretsene navn og som på forespørsel ga tabellene videre til brukerne.

Fra og med valget i 1989 er det publisert valgstatistikk for valgkretser (noen ganger for bydelene) i de fem største kommunene, basert på oppgaver fra valgstyrene.

Koding

Koden for valgkrets var inntil 2005 på to posisjoner. I dag har den fire posisjoner med ev. ledende null. Koden brukes i adressedelene av Matrikkelen. En valgkretskode må brukes sammen med kommunenummeret for å bli entydig.

Dokumentasjon

Teknisk etat i kommunen er ansvarlig for rapporteringen til Matrikkelen.

Kartmateriale

Valgkretser er tilgjengelig på Geonorge. Valgkretsfila viser kommunenes inndeling i stemmekretser i forbindelse med valget. Ny versjon av datasettet med inndeling for valg i 2021 kommer våren 2021. Historiske versjoner av datasettet er tilgjengelig i datasettserien "Valgkretser (stemmekretser) - historiske versjoner".

Forholdet til andre inndelinger

En kommune omfatter en eller flere hele valgkretser. Det er i en del kommuner bra samsvar mellom skole- og valgkretsinnstillingen. Valgkretsene eller grupper av valgkretser blir benyttet som planområder i en del kommuner.

Historisk utvikling

Valgkretsene blir i praksis endret ganske ofte.

Inndelingen

Statistikk med kretsinnstilling kan lastes ned hos Valgdirektoratet (Valgdirektoratet, 2021).

2.4.7. Skolekrets

De fleste kommuner deles inn i skolekretser. En skolekrets er det området der befolkningen skal søke til en enkelt skole, på barne- og/eller ungdomsskoletrinnet. Det er kommunene selv som fastlegger inndelingen. En del kommuner har innført såkalt flytende skolekretser.

Engelsk oversettelse

School district.

Ansvarlig etat

Den enkelte kommune.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk.

Bruksområder i SSB

Statistikk på skolekrets lages på oppdrag.

Koding

Koden er i dag definert som tekststreng med tre posisjoner og skal representeres med ev. ledende null. Kodene brukes i adressedelen av Matrikkelen. En skolekretskode må brukes sammen med kommunenummeret for å bli entydig. For de kommunene som bruker skolekretser, ligger disse i kommunal tilleggsdel. Opplysning om kretser som ligger i kommunal tilleggsdel er i utgangspunktet bare tilgjengelig for kommunen selv og Kartverket. De håndteres på samme måte som de offisielle kretsene i matrikkelen, og er tilgjengelig via

API'ene. Brukere som skal ha tilgang til opplysning om adressens tilknytning til kretser i kommunal tilleggsdel må avtale dette med kommunen.

Dokumentasjon

Skolekretsene fastlegges og endres gjennom vedtak i kommunen og legges inn som adressekjennemerke i Matrikkelen. Dersom kommunen opererer med flytende skolekretser, blir disse ikke registrert.

Kartmateriale

Hvis skolekretsene består av et helt antall grunnkretser, kan kartgrunnlag for skolekretser utledes av et grunnkretskart.

Forholdet til andre inndelinger

En kommune omfatter en eller flere hele skolekretser. Det er i en del kommuner bra samsvar mellom skole- og valgkretsinnstillingen.

Historisk utvikling

Skolekretsinnstillingen blir endret etter kommunale vedtak, og endringer skjer forholdsvis ofte. En del kommuner har også gått over til flytende skolekretser, dvs. at de blir fastsatt ved skolestart hvert år.

Inndelingen

Informasjon om inndelingen foreligger i den enkelte kommune.

2.4.8. Familievernregioner

Regionene i Bufetat leverer statlige barne- og familievern tjenester på vegne av staten. Ansvar er blant annet regulert av Lov om familievernkontorer.

Statlig regional familievernmyndighet skal sørge for at familievern tjenesten finnes i regionen, og på forsvarlig måte planlegge, dimensjonere og organisere tjenesten.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har ansvar for styringen av Bufetat, som igjen er inndelt i fem regioner: Region øst, Region sør, Region vest Region Midt-Norge og Region nord.

Engelsk oversettelse

Family Counselling Regions

Ansvarlig etat

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for helse-, omsorg- og sosialstatistikk

Bruksområder i SSB

Familievernstatistikk

Koding

Regionsnummer er en sekssifret numerisk kode. Det er stor likhet mellom kodene for barnevernsregioner og familievernregioner. Disse må ikke forveksles. For barnevernsstatistikk publiseres egne tall for Oslo med kode 0300, mens for familievern inngår tall for Oslo i tallene for Region Øst.

Dessuten er det ulik rekkefølge på kodene i de to standardene.

I standard for familievernregioner har Region øst kode 667200 og Region nord kode 667600.

I standard for barnevernsregionene har Region øst kode 667600 og region nord 667200, og altså en egen kode 0300 for Oslo.

Dokumentasjon

Lov om familievernkontorer, §1, Familievernkontorenes oppgaver og § 2.Statlig regional familievernmyndighets oppgaver - Lovdata

Kartmateriale

Kart kan avledes av kommunekart og korrespondansetabell i KLASS. Grafisk oversikt vises i Figur 2.18.

Forholdet til andre inndelinger

Familievernregionene er inndelt i familievernkontorer. Hver region har sine tilhørende kontorer.

Historisk utvikling

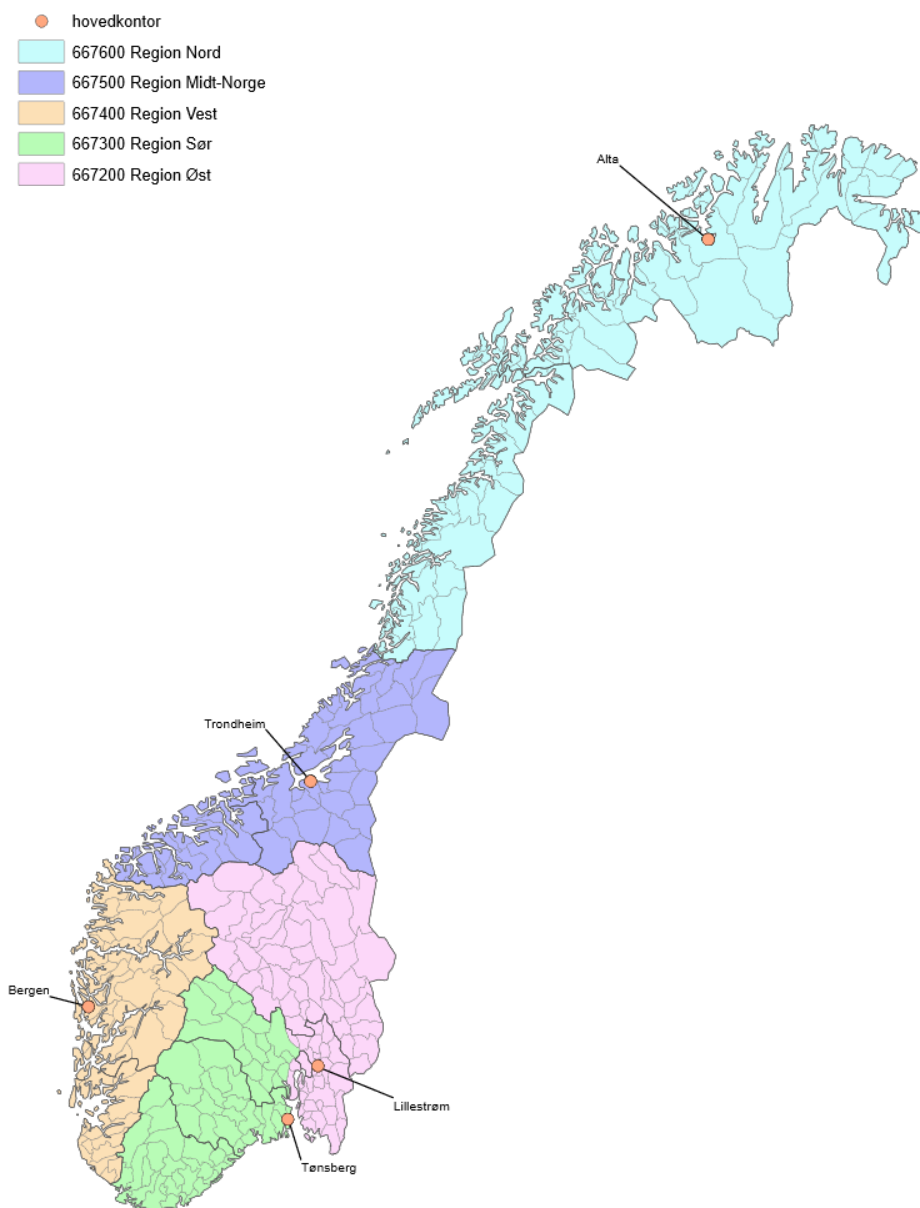
Statlig regional familievernmyndighets oppgaver ble endret ved lov 9 mai 2003 nr. 29 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 9 mai 2003 nr. 596). Da ble ansvaret for familievernkontorene overført fra fylkeskommunen til staten ved den statlige regionale familievernmyndigheten. Se Ot.prp. nr. 9 (2002-2003) og Innst. O. nr. 64 (2002-2003). Endringen av ansvarsforholdene var ledd i en større omlegging av arbeidsfordelingen mellom stat og fylkeskommunene innenfor velferdssektoren.

Frem til regionsreformen i 2020, besto hver region av gjensidig utelukkende fylker. Etter regionsreformen i 2020, er Viken fylke delt på Region sør og Region øst.

Inndelingen

KLASS inneholder oversikt over gjeldende regioninndeling²⁰.

Figur 2.16 Familievernregioner

Kilde: Statistisk sentralbyrå

²⁰ Standard for familievernregioner: <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/557>

2.4.9. Familievernkontor

Standard for inndeling av familievernkontorer er knyttet til Lov om familievernkontorer.

Familievernet er en spesialtjeneste som har familierelaterte problemer som sitt fagfelt. (Jf. Lov om familievernkontorer, §1, Familievernkontorenes oppgaver)

Familievernkontorene drives av den statlige regionale familievernmyndigheten eller den som statlig regional familievernmyndighet inngår avtale med om drift av familievernkontor (jf. Lov om familievernkontorer, § 2. Statlig regional familievernmyndighets oppgaver).

De kontorer det inngås slik avtale med, faller inn under denne loven.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har ansvar for styringen av Bufetat, som igjen er inndelt i fem regioner: Region øst, Region sør, Region vest Region Midt-Norge og Region nord. Regionene har sine tilhørende familievernkontorer.

Pr. 01.01.2020 var det 41 familievernkontorer i Norge. Av disse er 24 kontorer offentlige, de andre er enten kirkens familievern eller private/ideelle stiftelser med driftsavtaler med Bufetat.

Ansvarlig etat

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for helse-, omsorg- og sosialstatistikk

Bruksområder i SSB

Familievernstatistikk

Koding

Kontornummer er en tresifret kode, eventuelt med ledende null.

Dokumentasjon

Lov om familievernkontorer, §1, Familievernkontorenes oppgaver og § 2.Statlig regional familievernmyndighets oppgaver - Lovdata

Kartmateriale

Tilhørighet av enkelte familievernkontorer er ikke ensidig utelukkende på kommunenivå og det er derfor vanskelig å avlede kart.

Forholdet til andre inndelinger

Familievernregionene er inndelt i familievernkontorer. Hver region har sine tilhørende kontorer.

Historisk utvikling

Det finnes både ideelle og offentlige aktører. Tilbudet fra alle kontorene er likeverdig (Stiftelsen Kirkens Familievern (SKF), 2021).

Det første familierådgivningskontoret ble åpnet i januar 1958 av Norsk Menighetsinstitutt. Dette første kontoret var i Oslo, og utover 1960-tallet etablerte landets bispedømmeråd en rekke nye kontorer. Formålet med disse kontorene var å styrke familie, ekteskap og ensliges stilling, i overensstemmelse med kristne verdier.

Etter helsedirektør Karl Evangs initiativ vedtok Stortinget i 1959 å bevilge midler til et prøveprosjekt med drift av to familievernkontorer i tre år. 1. oktober 1959 åpnet et familievernkontor for Nord-Trøndelag i Steinkjer. 1. januar 1960 åpnet et kontor for Nordland fylke i Bodø.

Statlig regional familievernmyndighets oppgaver ble endret ved lov 9 mai 2003 nr. 29 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 9 mai 2003 nr. 596). Da ble ansvaret for familievernkontorene overført fra fylkeskommunen til staten ved den statlige regionale familievernmyndigheten. Se Ot.prp. nr. 9 (2002-2003) og Innst. O. nr. 64 (2002-2003). Endringen av ansvarsforholdene var ledd i en større omlegging av arbeidsfordelingen mellom stat og fylkeskommunene innenfor velferdssektoren.

I dag består familieverntjenesten av 41 familievernkontorer, med i alt 90 lokasjoner. 17 kontorer er eid av kirkelige stiftelser, og 24 av kontorene er statlige (Regjeringen, 2021).

Inndelingen

Se KLASS²¹.

2.4.10. Barnevernsregioner

Regionene i Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) leverer statlige barne- og familieverntjenester på vegne av staten. Ansvaret er blant annet regulert av Lov om barneverntjenester.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har ansvar for styringen av Bufetat, som igjen er inndelt i fem regioner: Region øst, Region sør, Region vest, Region Midt-Norge og Region nord. I Oslo kommune skal statlig regional myndighets oppgaver og myndighet ivaretas av kommunen selv.

Engelsk oversettelse

Child Welfare Regions

Ansvarlig etat

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for helse-, omsorg- og sosialstatistikk

Bruksområder i SSB

Barnevernsstatistikk

Barnevernsinstitusjonsstatistikk

Koding

Regionsnummer er en sekssifret kode. Firesifret kode for Oslo. Det er stor likhet mellom kodene for barnevernsregioner og familievernregioner. Disse må ikke forveksles. For barnevernsstatistikk publiseres egne tall for Oslo med kode 0300, mens for familievern inngår tall for Oslo i tallene for Region Øst.

Dessuten er det ulik rekkefølge på kodene i de to standardene.

I standard for familievernregioner har Region øst kode 667200 og Region nord kode 667600.

I standard for barnevernsregionene har Region øst kode 667600 og region nord 667200, og altså en egen kode 0300 for Oslo.

²¹ Standard for familievernkontor <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/558>

Dokumentasjon

Lov om barneverntjenester, § 2-2, Statlige barnevernmyndigheters organisatoriske inndeling, § 2-3, Statlige barnevernmyndigheters oppgaver og myndighet og § 2-3 a, Særskilte bestemmelser for Oslo kommune - Lovdata

Kartmateriale

Kart kan avledes av kommunekart og korrespondansetabell i KLASS. Grafisk oversikt vises i Figur 2.19 Barnevernsregioner.

Forholdet til andre inndelinger

Barnevernsregionene består av kommuner. I perioden 2004-2020 bestod regionene av fylker.

Historisk utvikling

Statlige regionale barnevernsmyndigheters oppgaver ble endret ved lov 9 mai 2003 nr. 29 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 9 mai 2003 nr. 596). Da ble ansvaret overført fra fylkeskommunen til staten ved den statlig regionale barnevernmyndigheten. Se Ot.prp. nr. 9 (2002-2003) og Innst. O. nr. 64 (2002-2003). Endringen av ansvarsforholdene var ledd i en større omlegging av arbeidsfordelingen mellom stat og fylkeskommunene innenfor velferdssektoren.

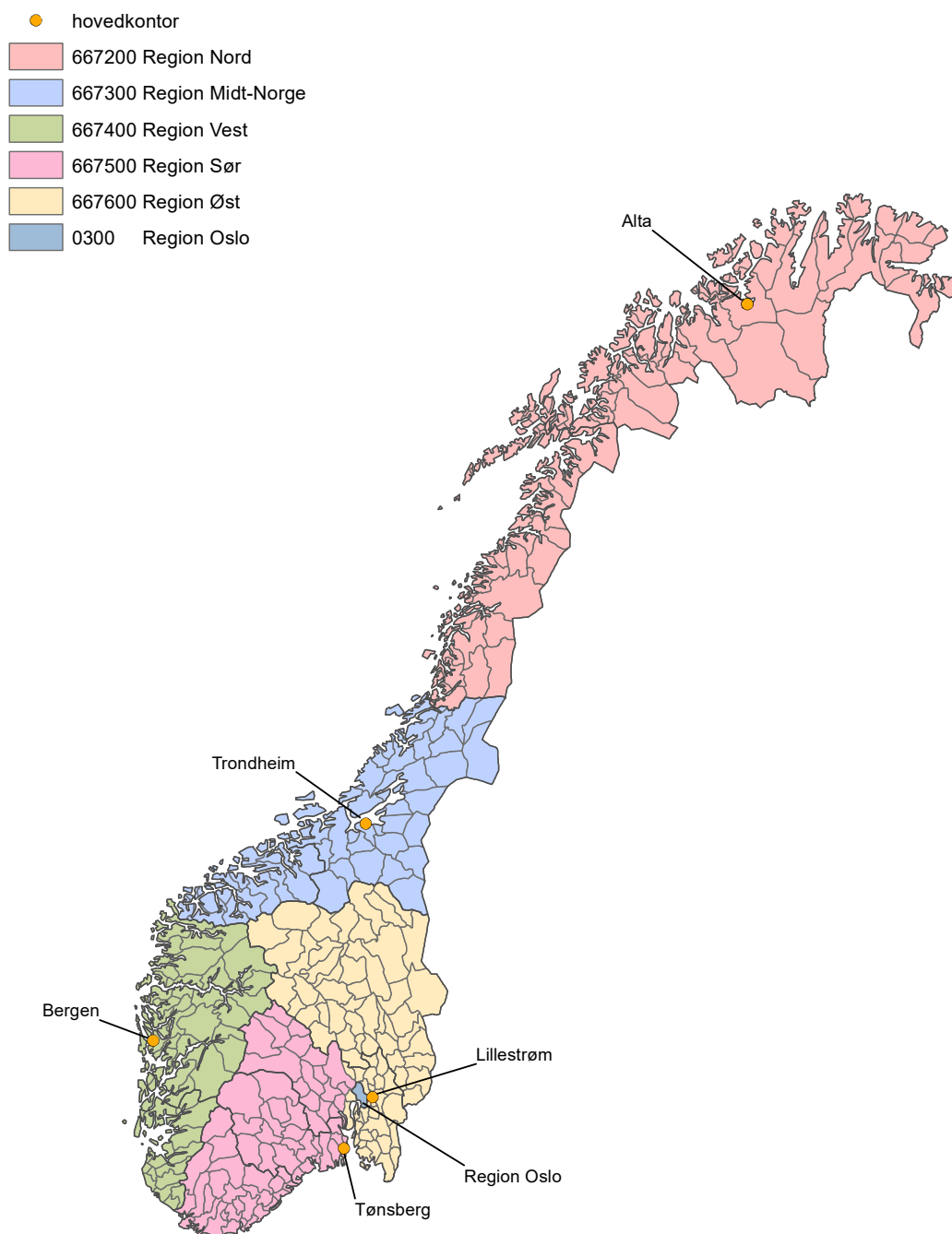
Frem til regionsreformen i 2020, besto hver region av gjensidig utelukkende fylker. Fra og med 2020, er Viken fylke delt mellom Region sør og Region øst.

Inndelingen

KLASS inneholder oversikt over gjeldende regioninndelinger²².

²² Standard for barnevernsregioner: <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/563>

Figur 2.17 Barnevernsregioner

Kilde: Statistisk sentralbyrå

2.4.11. Helseregion

Helseregionene består av en samling av fylker. Formålet med inndelingen er å få en bedre funksjonsfordeling og samordning av spesialisthelsetjenesten innenfor og mellom fylkeskommunene i en region. Hver helseregion har et regionssykehus. Det er i dag fire helseregioner.

Engelsk oversettelse

Health region.

Ansvarlig etat

Helse- og Omsorgsdepartementet.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for helse-, omsorg- og sosialstatistikk.

Bruksområder i SSB

Helse-, omsorg- og sosialstatistikk.

Koding

Helseregionene er gitt en nummerering fra en til fire, samt nummer 9 for uoppgitt. Se grafisk framstilling i Figur 2.18.

Dokumentasjon

Helseregionene beskrives i St.meld. nr. 37 (1997-98), og siste revisjon av helseregionsgrensene på Sør- og Østlandet er beskrevet i St.meld. nr. 37 (1997-98).

Kartmateriale

Helseregion består av et antall hele fylker, og kartgrunnlag for helseregion kan derfor utledes av et fylkeskart. Statens kartverk dokumenterte inndelingen i boken Nasjonalatlas for Norge - Helse, side 171 (Statens kartverk 1996).

Forholdet til andre inndelinger

Helseregioner omfatter flere hele fylker.

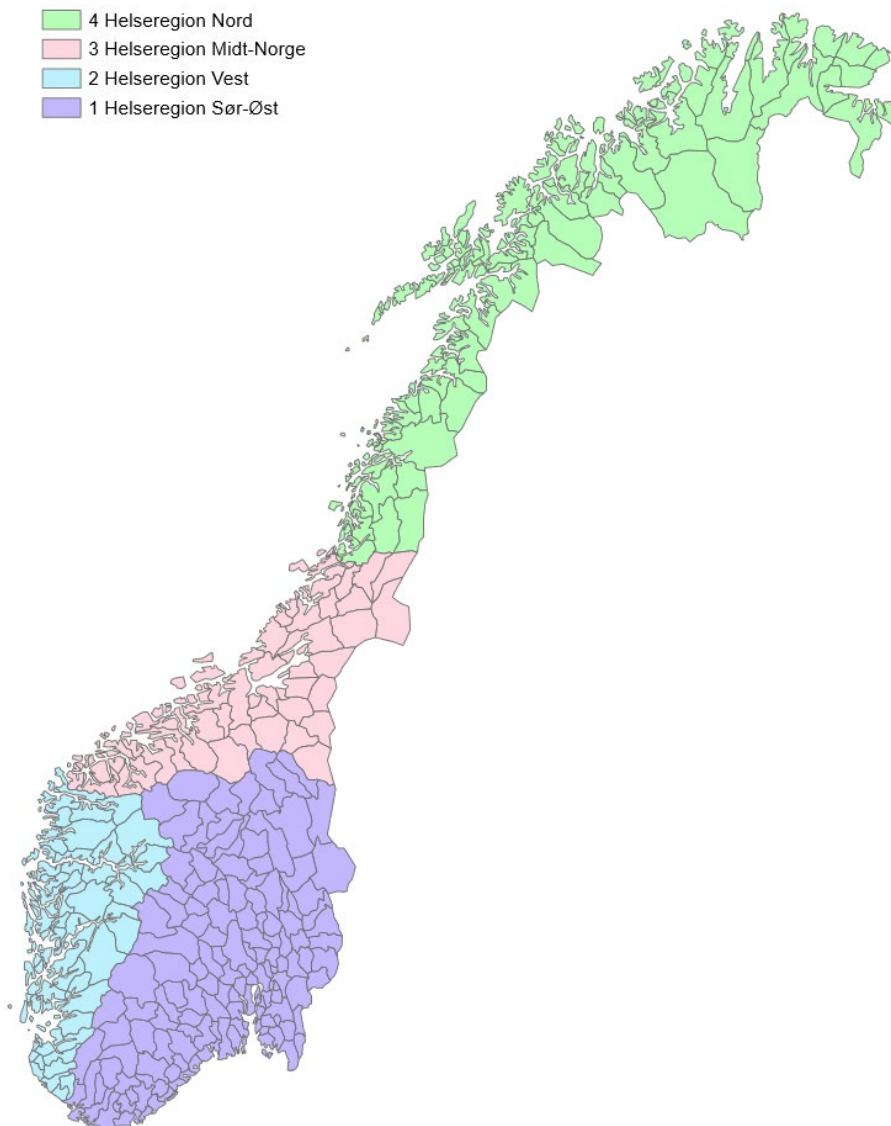
Historisk utvikling

Helseregionene ble første gang definert i 1974-75 (St.meld. nr. 9), og fulgte da ikke alltid fylkesinndelingen. I forbindelse med Stortingets behandling av St.meld. nr. 24 (1996-97), Tilgjengelighet og faglighet, ble det fattet vedtak om at det skulle legges frem forslag om regioninndeling der Oslo og Akershus skulle tilhøre samme region. Som følge av dette ble St.meld. nr. 37. (1997-98) fremlagt, og Stortinget ga sin tilslutning til at Akershus og Østfold blir overført fra Helseregion 2 til Helseregion 1. Endringen trådte i kraft fra 1. januar 1999. Senere ble det gjort endringer i 2002 og 2007. Disse er dokumentert i KLASS.

Inndelingen

Se KLASS²³.

²³ Standard for helseregioner: <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/105>

Figur 2.18 Helseregioner 2020

Kilde: Statistisk sentralbyrå

2.4.12. Opptaksområder - Helseforetakene

Helseforetaket har ansvar for å betjene og sørge for en forsvarlig spesialisthelsetjeneste innenfor sitt opptaksområde. Helseforetaket har ansvar for å betjene og sørge for en forsvarlig spesialisthelsetjeneste innenfor sitt opptaksområde. I 2020 er det 20 helseforetak.

Engelsk oversettelse

Hospital trust districts

Ansvarlig etat

Helse- og Omsorgsdepartementet.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for helsestatistikk.

Bruksområder i SSB

Seksjon for helse-, omsorg- og sosialstatistikk

Koding

Tekststreng på fire posisjoner, hvor to første er «HF» og to siste er tall.

Eksempel: HF01 Sykehuset Østfold

Dokumentasjon

Opptaksområdene defineres av Helsedirektoratet.

Kartmateriale

Helseregion består i all hovedsak av et antall hele kommuner (med unntak av Tysfjord som er delt mellom Nordland og UNN), og kartgrunnlag for opptaksområdene kan derfor utledes av et kommunekart.

Forholdet til andre inndelinger

Helseregion består i all hovedsak av et antall hele kommuner (med unntak av Tysfjord som er delt mellom Nordland og UNN).

Historisk utvikling

Første versjon i KLASS er 2019.

Inndelingen

Se KLASS²⁴.

2.4.13. Serviceområde - Akuttmottak

Liste over akuttmottak, og innenfor hvilket opptaksområde de er plassert. Uansett hvor du befinner deg i Norge vil du alltid være nærmere et bestemt akuttmottak enn et annet. Hvert akuttmottak har altså et konseptuelt område tilknyttet seg, og alle som oppholder seg innenfor dette området er nærmere dette akuttmottaket enn noe annet akuttmottak. Det er disse områdene vi kaller serviceområder. De er beregnet med hensyn til kjøretid. Serviceområdene kan krysse administrative grenser og helseforetakenes opptaksområder. I 2019 var det 51 akuttmottak.

Engelsk oversettelse

Service areas - Emergency rooms

Ansvarlig etat

Helse- og Omsorgsdepartementet.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for helsestatistikk.

Bruksområder i SSB

Seksjon for helse-, omsorg- og sosialstatistikk

Koding

Alfanumerisk kode på 5 posisjoner, der de to første er «AT» og de tre siste er tall med ledende null.

Eksempel: AT001 Akershus Universitetssykehus

Se ellers KLASS.

Dokumentasjon

Denne geografiske inndelingen er beregnet på grunnlag av plasseringen av fasiliteter som tilbyr akutt indremedisin og -kirurgi.

²⁴ Standard for Opptaksområder - Helseforetakene: <https://www.ssb.no/klask/klaskifikasjoner/428>

Kartmateriale

Basert på: Nasjonal vegdatabank (NVDB), lokalisering av akuttmottak, nettverksanalyse.

Forholdet til andre inndelinger

Ingen forhold til andre inndelinger

Historisk utvikling

Inndelingen ble opprettet i 2019, basert på daværende sykehusstruktur.

Inndelingen

Se KLASS²⁵.

2.4.14. Serviceområde - Fødesteder

Hvert fødested (fødeavdeling eller fødestue) har ett serviceområde. Serviceområde til et fødested er det geografiske området der du er nærmere dette fødestedet enn noe annet fødested, målt i kjøretid langs veg. I 2019 var det 46 fødesteder.

Engelsk oversettelse

Service areas - Maternity wards

Ansvarlig etat

Helse- og Omsorgsdepartementet.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for helsestatistikk.

Bruksområder i SSB

Seksjon for helse-, omsorg- og sosialstatistikk

Koding

Alfanumerisk kode med 5 posisjoner; de to første er «FS» og de tre siste er tall med ledende null.

Eksempel: FS001 Akershus universitetssykehus

Se ellers KLASS.

Dokumentasjon

Basert på: Data fra Direktoratet for eHelse.

Kartmateriale

Fødestedenes serviceområder er beregnet på grunnlag av nasjonal vegdatabank (NVDB).

Forholdet til andre inndelinger

Ingen forhold til andre inndelinger

Historisk utvikling

Inndelingen ble opprettet i 2019, basert på daværende sykehusstruktur.

Inndelingen

Se KLASS²⁶.

²⁵ Standard for Serviceområde - Akuttmottak: <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/435>

²⁶ Standard for Serviceområde - Fødesteder: <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/431>

2.4.15. 110-sentraldistrikter

Norge har vi per 2019 14 brannalarmsentraler som mottar meldinger om brann og ulykker på vegne av landets brannvesen.

Engelsk oversettelse

110-districts

Ansvarlig etat

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB).

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for helsestatistikk.

Bruksområder i SSB

Seksjon for helse-, omsorg- og sosialstatistikk

Koding

Alfanumerisk kode på 4 posisjoner; to første er «AB» og to siste er tall med ledende null.

Eksempel: AB01 Sør-Øst 110 IKS

Se ellers KLASS.

Dokumentasjon

Data levert av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB).

Kartmateriale

Kart kan avledes av kommunekart og korrespondansetabell i KLASS.

Forholdet til andre inndelinger

Distriktene følger stedvis fylkesgrensene.

Historisk utvikling

Inndelingen ble opprettet i KLASS i 2019. Inndelingen vil kunne endres over tid.

Inndelingen

Se KLASS²⁷.

2.4.16. Brannvesendistrikt

Gjeldende brannvesen ivaretar forebyggende og beredskapsmessige oppgaver i henhold til lov innenfor sitt distrikt. I 2019 var det 252 brannvesendistrikt.

Engelsk oversettelse

Fire department districts

Ansvarlig etat

Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap (DSB).

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for helsestatistikk.

Bruksområder i SSB

Seksjon for helse-, omsorg- og sosialstatistikk

²⁷ Standard for 110-sentraldistrikter: <https://www.ssb.no/klass/er/427>

Koding

Alfanumerisk kode med 5 posisjoner; to første er «BV» og tre siste er tall med ledende null.

Eksempel: BV001 Agdenes brannvesen

Se ellers KLASS.

Dokumentasjon

Distriktene er lastet ned fra <https://kart.dsb.no/>. Brannvesendistrikter med samme navn er slått sammen.

Kartmateriale

<https://kart.dsb.no/>

Forholdet til andre inndelinger

Distriktene følger stedvis kommunegrensene.

Historisk utvikling

Inndelingen ble opprettet i KLASS i 2019. Inndelingen vil kunne endres over tid.

Inndelingen

Se KLASS²⁸.

2.4.17. Havnedistrikt

Et havnedistrikt omfatter det geografiske området den kommunale eller interkommunale havneadministrasjonen har ansvaret for. Fra og med 2020 er det 31 havnedistrikt i Norge.

Engelsk oversettelse

Port district

Ansvarlig etat

Samferdselsdepartementet

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for energi- miljø og transportstatistikk

Bruksområder i SSB

Publikasjoner: <http://www.ssb.no/emner/10/12/60/>

Koding

Alfanumerisk kode på 5 posisjoner.

Eksempel: NOAES Ålesund Havn

Se ellers KLASS.

Dokumentasjon

Finnes i Om statistikken for Godstransport på kysten²⁹.

Kartmateriale

Kartdata finnes hos Kystkartverket.

²⁸ Standard for Brannvesendistrikt: <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/430>

²⁹ Godstransport på kysten: <https://www.ssb.no/havn>

Forholdet til andre inndelinger

Havnedistrikt består av en eller flere hele kommuner. Kart kan avledes av kommunekart ved hjelp av kobling mellom kommunenummer og havnedistriktnummer.

Historisk utvikling

Første versjon i KLASS er 2005, siste og gjeldende versjon er 2018.

Inndelingen

Se KLASS³⁰.

2.4.18. Tollsted

Ved norske tollsteder/tollkontorer/ekspedisjonsenheter, samt svenske og finske som utfører tjeneste for norsk regning, foretas tollekspedisjoner av varer ved inn- og utførsel. Det er 40 tollkontorer i Norge og 9 svenske/finske langs grensa. Norge er fra 1. juni 2019 delt i et Tolldirektorat og 2 divisjoner med en divisjon for vareførsel og kontroll plassert i Bergen og en for grensekontroll og ekspedisjon plassert i Moss. Tollsteder og ekspedisjonsenheter vil ha de samme beliggenhetene. Tolldirektoratet er lokalisert i Oslo.

Engelsk oversettelse

Customs House.

Ansvarlig etat

Tolldirektoratet (TOD).

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for utenrikshandelsstatistikk.

Bruksområder i SSB

Statistikk etter tollsteder lages ikke lenger og formidles derfor ikke på SSBs websider. Det er imidlertid mulig å hente ut spesialstatistikk over ekspedisjonsenheter.

Koding

Tolletaten har ingen offisiell koding av tollsteder lenger, men det er mulig å hente ut statistikk over ekspedisjonsenheter basert på de to første sifrene i ekspedisjonsnummeret.

Dokumentasjon

Det ligger en oversikt over «Alle tollkontorer» på Tolletatens websider under adressen <http://www.toll.no>.

Kartmateriale

Ved å klikke på et tollkontor i oversikten over «Alle tollkontorer» vil man kunne hente fram opplysninger over beliggenhet og informasjon for tollkontoret.

Forholdet til andre inndelinger

I motsetning til tidligere inndelinger dekker de to divisjonene nå hele landet

Historisk utvikling

Mangler opplysninger.

³⁰ Standard for Havnedistrikt: <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/11>

2.4.19. Arbeidsgiveravgiftsone

Ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift er ment å styrke bosetting og sysselsetting i distriktene. Arbeidsgivere som driver virksomhet i sonene 1a-4 betaler arbeidsgiveravgift etter lavere satser enn arbeidsgivere i sone 1. I sone 5 svares ingen arbeidsgiveravgift.

Engelsk oversettelse

Zoning of employers' social contributions.

Ansvarlig etat

Finansdepartementet.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk.

Bruksområder i SSB

Det utarbeides statistikk over inntekt, skatter og lønnssummer etter arbeidsgiveravgiftsone.

Koding

SSB har tildelt sonene ensifret kode, fra 1 - 5, der 1 er sonen med høyest avgift.

Dokumentasjon

Endringer i arbeidsgiveravgiftsonene fremgår av Stortingets årlige avgiftsvedtak. Sone-inndelingens utvikling fra 1967 til 1998 er dokumentert i Notat 98/10 (SSB 1998b). Fra og med 2002 ligger versjoner av arbeidsgiveravgiftsoner i Klass.

Kartmateriale

Arbeidsgiveravgiftsonene består i hovedsak av et helt antall kommuner, og kartgrunnlag for arbeidsgiveravgiftsonene kan derfor i de fleste tilfeller utledes av et kommunekart. Pga. kommunesammenslåinger er det imidlertid i tilfeller av flere soner innenfor samme kommune. Sonene følger da gamle kommunegrenser.

Forholdet til andre inndelinger

Arbeidsgiveravgiftsonene følger i hovedsak kommuneinndelingen ved at hver kommune i utgangspunktet er plassert i en sone. Som følge av kommunesammenslåinger i 2020 er det imidlertid ikke fullt samsvar mellom kommunene og sonene i dag. Sonene utgjør ikke sammenhengende områder.

Historisk utvikling

Arbeidsgiveravgiften ble innført med Lov om Folketrygd gjeldende fra 1967³¹. Fra 1967 - 1974 var avgiftssatsen felles for hele landet. Fra 1. januar 1975 ble avgiften geografisk differensiert, og landet delt inn i tre soner med hver sin avgiftssats. Soneantallet ble økt til fire i 1981, fem i 1990 og seks i 1991. Fra 1992 til 1999 har antallet vært fem (Notat 98/10, SSB 1998b). Fra 2002 til 2020 har det vært 7 ulike versjoner av inndelingen, sist endret i 2014. Sonene og satser fastsettes årlig av Stortinget med vedtak i statsbudsjettet. Det hender satsene endres midt i året.

Inndelingen

Se KLASS^{32 33}.

³¹ Folketrygdloven: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-02-28-19>

³² Standard for arbeidsgiveravgiftssoner: <https://www.ssb.no/klasse/er/101>

³³ Regjeringen: <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/regional--og-distriktpolitikk/det-distriktpolitiske-virkeomradet/distriktpolitisk-virkeomrade--kart/id2558701/>

3. Statistiske inndelinger

Oversikt over sammenhengen mellom de ulike statistiske inndelingene som presenteres i dette kapittelet vises i Figur 2.1. I tillegg gis det noen opplysninger om grupperinger av land, som brukes til statistikkformål. Pilene mellom inndelingene viser hvordan statistikken for disse regionene kan aggregeres opp til et høyere nivå, og gir ikke uttrykk for rangering mellom regionene.

3.1. Statistiske inndelinger - innland

Under følger en oversikt over inndelinger av landet som har blitt utarbeidet først og fremst for statistiske og analytiske formål. SSB har hatt/har en sentral rolle i fastleggingen av disse inndelingene.

3.1.1. Landsdel

Landsdelsinndelingen er et nivå mellom fylker og hele landet. Landsdelene består av et helt antall fylker. Norge er delt inn i 6 landsdeler.

Engelsk oversettelse

Region.

Ansvarlig etat

SSB.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk.

Bruksområder i SSB

Landsdeler kan aggregeres fra alle tabeller i Statistikkbanken som bygger på kommuner eller fylker.

Koding

Landsdelene er gitt en ensifret løpende nummerering fra 1 til 6, som starter med Oslo og Viken og ender i Nord-Norge.

Dokumentasjon

1. juni 1982 utkom notatet "Retningslinjer for landsdelsinndeling i norsk offisiell statistikk." Inndelingen ble senere dokumentert i det upubliserte notatet "Rapportering av regionale tall til Eurostat – ny standard for landsdelsinndeling.", LSo, 9. oktober 1997. Landsdelsinndelingen er senere lagt inn i KLASS fra 2002, med oppdatering i 2020.

Kartmateriale

Landsdeler består av et helt antall fylker, og kartgrunnlag for landsdeler kan derfor utledes av et fylkeskart. Grafisk oversikt finnes i Figur 3.1.

Forholdet til andre inndelinger

Landsdelene omfatter ett eller flere hele fylker.

Historisk utvikling

En egen standard for landsdelsinndeling ble vedtatt i SSB i 1982, etter at det ble påvist en lite ensartet bruk av landsdelsbegrepet i statistikkproduksjonen. Standarden bestod av fem hovedlandsdeler, men med muligheter for en finere oppdeling av "Østlandet" pga. folketallet. "Østlandet" kunne deles inn i "Akershus/Oslo" og "Østlandet ellers". "Østlandet ellers" kunne også deles videre inn i "Innlandsfylkene" og "Kystfylkene".

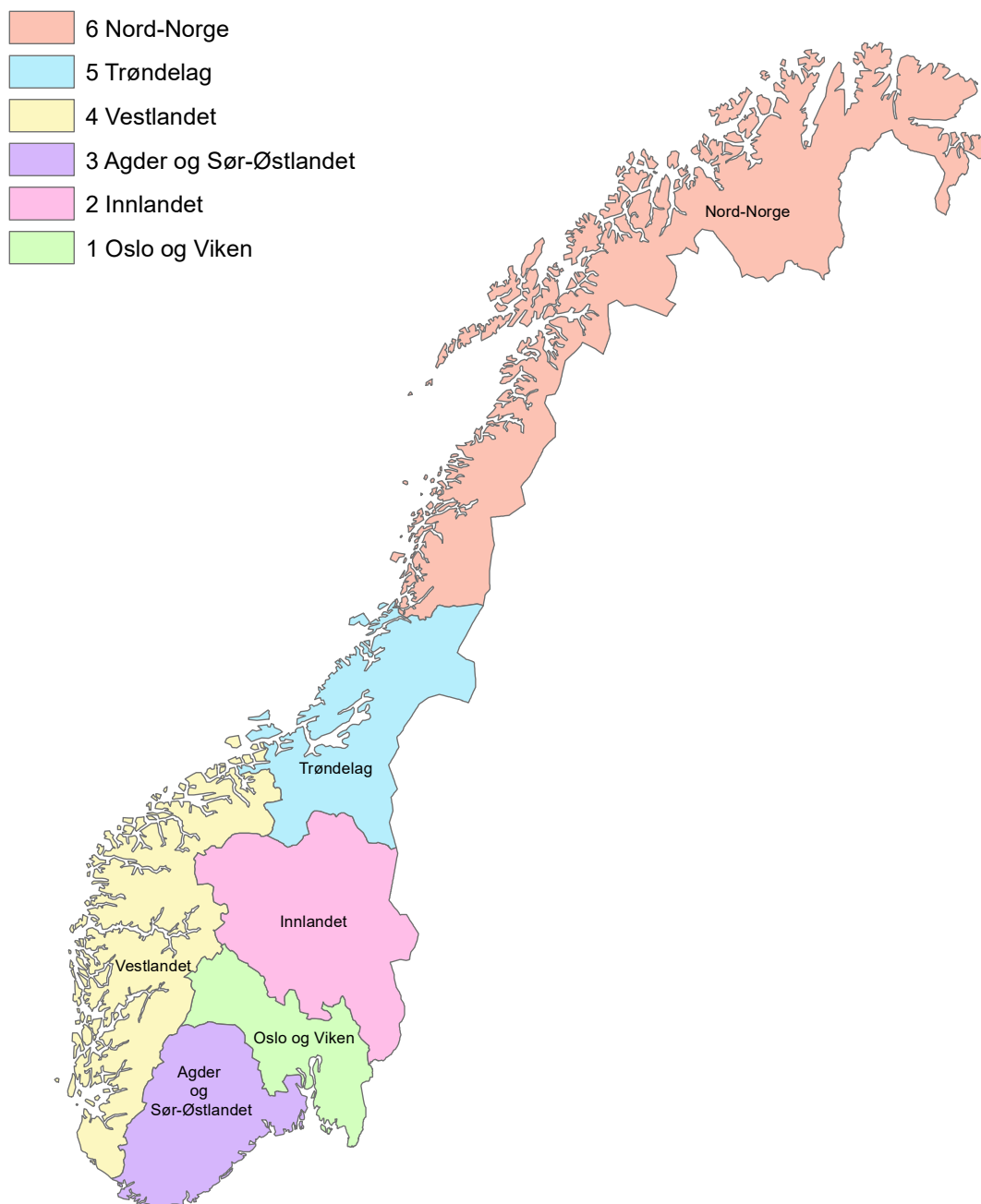
SSB vedtok 19.03.1997 at landsdelsinndelingen skulle bestå av sju enheter på det mest detaljerte nivået. Dersom aggregerte data for de tre landsdelene Oslo og Akershus, Hedmark og Oppland og Sør-Østlandet benyttes, skal disse presenteres under navnet Østlandet.

På grunn av endringer i fylkesstrukturen i forbindelse med Regionreformen 2020 ble det opprettet en ny versjon av landsdelsinndeling i 2020.

Inndelingen

Se KLASS³⁴.

Figur 3.1 Landsdeler 2020

Kilde: Statistisk sentralbyrå

³⁴ Standard for landsdelsinndeling: <https://www.ssb.no/klask/klaskifikasjoner/106>

3.1.2. Grunnkrets

Landet er delt inn i ca. 14 400 grunnkretser som igjen er gruppert sammen til ca. 1 550 delområder. Formålet med å dele kommunene inn i grunnkretser er å lage små, stabile geografiske enheter som kan gi et fleksibelt grunnlag for å arbeide med og presentere regionalstatistikk. Hensikten med dette er igjen å gi et mer effektivt statistisk grunnlag for kommunal og regional analyse, forvaltning og planlegging.

I tillegg til at grunnkretser skal være stabile over en rimelig tidsperiode, skal de også bestå av et geografisk sammenhengende område. Et annet hovedkriterium er at grunnkretsene bør være mest mulig ensartet når det gjelder natur og næringsgrunnlag, kommunikasjonsforhold og bygningsmessig struktur.

Engelsk oversettelse

Basic statistical unit (Kan ha en annen betydning innenfor andre statistikkfelter).

Ansvarlig etat

SSB fastsetter grunnkretsinnndelingen. Kartverket sørger for at alle adressene i adresseregisteret i Matrikkelen blir gitt riktig grunnkretskode.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk.

Bruksområder i SSB

Tall for bosatte, yrkesaktive etter næring og husholdninger/boliger for delområder og grunnkretser ble første gang publisert i kommuneheftene fra folke- og boligtellingsen i 1980 (FoB80). Siden er det publisert grunnkretsstatistikk i nyere folke- og boligtellinger, og en del tabeller ligger på grunnkrets i Statistikkbanken. Grunnkretsene er viktige enheter for aggregeringer. SSB har utarbeidet en nabokretskatalog som viser avstand i hele minutter (kjøretid) og nærmeste hundre meter mellom nabokretser målt mellom befolkningstyngdepunkter i grunnkretsene. Disse dataene oppdateres årlig. Nabokretsdataene er beregningsgrunnlag for kriteriet reisetid i inntektssystemer for kommunene.

Koding

Grunnkretsnummeret er en kode på åtte posisjoner, hvorav de fire første er kommunenummeret (ledende null skal representeres). Av de fire siste posisjonene angir de to første delområdet, mens de to siste angir grunnkretsen innenfor delområdet.

Krav til kvalitet: Dersom 2,5 prosent eller flere av de registrert bosatte i en kommune er uplassert på grunnkrets, blir det ikke laget grunnkretsstatistikk for denne kommunen.

Dersom SSB har data som ikke kan henføres til en bestemt grunnkrets benyttes koder med det aktuelle kommunenummeret i de fire første posisjonene og 9999 i de fire siste (f.eks. 03019999 for "Uoppgitt grunnkrets i Oslo kommune").

Dokumentasjon

Inndelingen ved folketellingstidspunkt fremkommer av kommunehefter som har blitt publisert i forbindelse med folketellingene (f.o.m. FoB80) (Statistisk sentralbyrå, 1980). Grunnkretsene omtales også i rapporten "Grunnkretser, tettsteder og menigheter. Dokumentasjon 1980" (Byfuglien & Langen, 1983).

Grunnkretskatalogen oppdateres pr. 1. januar hvert år i KLASS.

Kartmateriale

Grunnkretser som kartdata forvaltes av Kartverket for SSB, og gjøres tilgjengelig via Geonorge.

Grunnkretsgrensene ble første gang digitalisert i SSB i forbindelse med folke- og bolig tellingen i 1980. I forbindelse med folke- og bolig tellingen i 1990 ajourførte Statens kartverk og SSB de digitale grunnkretsgrensene. Endringer etter dette er også i hovedsak lagt inn.

I løpet av 1998 ble grunnkretsdata for alle fylkene lagt inn i ABAS (Statens kartverks forvaltningssystem for administrative grenser).

Grunnlagsmaterialet ble opprinnelig i hovedsakelig hentet fra kart i målestokk 1:5 000 - 1:50 000, noe som tilsier en varierende og i mange tilfeller dårlig oppløsning.

I forbindelse med overgang fra GAB til Matrikkel ble det utført stor forbedring på kvaliteten til grunnkretsgrensene.

Forholdet til andre inndelinger

Fordi grunnkretsinn delingen skal være mest mulig stabil, er den ikke knyttet sammen med avgrensning av tettbygde strøk, da disse grensene endres over tid. Det er ikke stilt noen krav om at grensene for grunnkretsene skal falle sammen med grensene for skole- eller valgkrets.

Det tidligere Kirke- og undervisningsdepartementet oppfordret bispedømmene til å la alle endringene i soknegrensene følge grunnkretsgrensene. Bydeler som brukes i norsk offisiell statistikk, består av et helt antall grunnkretser. Det gjør også delområdene, samt Oslo kommunes delbydeler.

Historisk utvikling

Arbeidet med å bygge opp grunnkretssystemet ble utført som et samarbeid mellom SSB og kommunene i perioden 1976-1980. Grunnkretser ble første gang tatt i bruk i SSB i 1980/81 for å presentere resultater fra landbrukstelingen i 1979 og folke- og bolig tellingen i 1980.

Utgangspunktet for inndelingen var som regel inndelingen i tidligere folketellingskretser som opprinnelig bygget på skolekretser.

Inndelingen

Se KLASS³⁵.

3.1.3. Delområde

Delområde er et mellomnivå mellom kommuner og grunnkretser. En slik områdeinndeling er egnet for data som blir for detaljerte på grunnkretsnivå, samtidig som den er egnet til regionale oversiktsanalyser. Det er i alt ca. 1 550 delområder.

I utgangspunktet var det et ønske om at delområdene burde ha 1 000 - 3 000 innbyggere i spredtbygde strøk og 3 000 - 6 000 i tettbygde strøk. Kommuner med under 1 000 - 2 000 innbyggere ble normalt ikke delt inn i delområder. De fleste delområder ligger innenfor de ønskede grensene. Unntak er imidlertid gjort der kommunene hadde spesielle argumenter for eller mot deling.

Ved utarbeidelsen av delområdene ble det lagt vekt på at området hørte naturlig sammen kommunikasjonsmessig, og helst burde området være en naturlig enhet. Ofte består delområdet av

³⁵ Standard for delområde- og grunnkretsinn deling: <https://www.ssb.no/klask/klaskifikasjoner/1>

et område som naturlig sokner til et tettsted eller lokalt senter i kommunen. En del steder viste det seg imidlertid vanskelig å finne enheter som hørte naturlig sammen. For å oppfylle størrelseskravet er det derfor en del delområder som er svært sammensatt.

Engelsk oversettelse

Statistical tract.

Ansvarlig etat

SSB.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk.

Bruksområder i SSB

I kommuneheftene fra Folke- og boligtellingsen 1980 (FoB80) ble det for første gang publisert tall for bosatte, yrkesaktive og husholdninger/boliger for delområder og grunnkretser. Statistikken for delområder kan aggregeres fra Statistikkbanktabeller på grunnkrets.

Koding

Delområdenummeret er en kode på åtte posisjoner, hvorav de fire første er kommunenummeret (ledende null skal representeres). Av de fire siste posisjonene angir de to første delområdet, mens de to siste alltid skal være nuller (for å skille koden fra grunnkretsnummeret og bydelsnummeret).

Dokumentasjon

Se folketellingsheftene f.o.m. 1980 samt rapporten "Grunnkretser, tettsteder og menigheter. Dokumentasjon 1980" (Byfuglien & Langen, 1983). Kodeliste oppdateres pr. 1. januar hvert år KLASS.

Kartmateriale

Kan avledes av grunnkretskart og inndeling i KLASS.

Forholdet til andre inndelinger

Delområdene består av et helt antall grunnkretser. De fleste kommuner er delt inn i to eller flere delområder. Ved inndelingen i delområde ble det ofte tatt utgangspunkt i tidligere kommuneinndeling, kirkesokn eller annen lokal områdeinndeling. Inndeling i bydeler samsvarer ikke med inndeling i delområde.

Historisk utvikling

Delområdene er forholdsvis stabile. Se ellers grunnkrets.

Inndelingen

Se KLASS³⁶.

3.1.4. Tettsted

Et tettsted er en regional avgrensning som er viktig for å beskrive urbaniseringen i Norge. Et tettsted er kjennetegnet av en viss befolknings- og bosettingstetthet, og tettstedet inneholder gjerne visse senterfunksjoner (handel, offentlig og privat tjenesteyting) for et større omland.

Skillet mellom bosettingsformene tett og spredt brukes i mange analyser som en viktig variabel for å forklare variasjoner i sosiale, miljømessige og demografiske forhold.

³⁶ Standard for delområde- og grunnkretsinnndeling: <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/1>

Avgrensning av tettsteder var historisk en møysommelig jobb. I dag foregår avgrensning ved hjelp av geografiske informasjonssystemer og digitale kartdata.

Pr. 1. januar 2020 er det 991 tettsteder i Norge. Tettsteder kan deles inn i klasser etter antall innbyggere.

Engelsk oversettelse

Urban settlement.

Ansvarlig etat

SSB. Kartverket overfører kjennemerket maskinelt til Matrikkelen.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk.

Bruksområder i SSB

SSB har utarbeidet tettstedsstatistikk basert på folke- og boligtellingerne fra og med 1960. Fra og med 1990 har det blitt utarbeidet befolkningsstatistikk pr. 1 januar hvert år. Tettstedsstatistikk ble publisert bl.a. i Statistisk årbok (fra og med 1960), Nordisk statistisk årbok, folke- og boligtellingspublikasjonene, og brukes ellers i tabellproduksjon, analyse og brukeroppdrag. Statistikk for tettsteder er blitt publisert for hvert år siden 1999, med unntak av 2010³⁷.

Koding

Hvert tettsted er kodet med et løpenummer på fire posisjoner. Løpenummeret skal representeres med ev. ledende null(er). Eksempel: 5001 Bergen

Dokumentasjon

Siste og gjeldende dokumentasjon beskrives i Steinnes (2014). Se ellers KLASS.

Kartmateriale

Kartdata produseres årlig av SSB. Kartverket tilrettelegger og legger disse kartdata ut via GeoNorge.

Forholdet til andre inndelinger

Den dynamiske tettstedsinndelingen er en helt annen type inndeling enn den administrative inndelingen i kommuner og grunnkretser. Tettstedsavgrensningen er helt uavhengig av grunnkretsinnndelingen, og kan gå på tvers av kommune- og fylkesgrensene.

Tettstedene utgjør samlet "tettbygde strøk" i inndelingen i bostedsstrøk. SSB benytter seg av en standard klassifisering av tettstedene etter innbyggertall. For flere detaljer se 3.1.5. Bostedsstrøk.

Historisk utvikling

Før 1845 ble byer (kjøpsteder og ladesteder) regnet som tettbygde strøk.

Fra 1845 til 1950 ble begrepet tettbygde strøk utvidet til også å innbefatte andre hussamlinger utenom byer. For å registrere ulike typer hussamlinger i herredene ble det ved folketellingene før 1950 satt krav om at en hussamling skulle ha minst 100 hjemmehørende personer eller minst 20 bosteder. Definisjonen sa ikke noe om hvilken grad av tettboddhet som skulle til for at et område skulle regnes som hussamling. Dermed var det overlatt til den enkelte tellers skjønn å avgjøre hvor grensen mellom hussamlingen og den spredte befolkningen skulle gå.

³⁷ Tettsteders befolkning og areal: <http://www.ssb.no/beftett>

Ved folketellingen i 1950 forsøkte en i stedet å arbeide for at det skjønnsom definisjonen forutsatte, skulle bli utøvd mest mulig ensartet. SSB var allikevel ikke tilfreds med de kriterier som var lagt til grunn for å avgrense "tett bebyggelse".

Ved folketellingen i 1960 ble professor Hallstein Myklebost engasjert for å utarbeide en presis tettstedsdefinisjon og å få innført en ensartet praksis over hele landet. Tettstedsavgrensningen ble knyttet direkte til inndelingen i folketellingskretser, slik at hele bebyggelsen i kretsene enten var tett eller spredt. Som tettbygde strøk i herredene regnet man husklynger med minst 200 hjemme-hørende personer der husene normalt ikke ligger i større avstand enn 50 m fra hverandre. Mindre husklynger (satellitter) som naturlig hørte med til den større husklyngen (kjernen) ble regnet med til "kjernen" i tettstedet selv om avstanden var over 50 m. Forutsetningen var at "kjernen" hadde minst 200 innbyggere. All bebyggelse i bykommunene ble regnet som tettbebyggelse, bortsett fra i Oslo, Moss og Kongsberg der det ble skilt mellom tett og spredt bebyggelse. Husklynger som ikke ligger i ett med større byer ble regnet med til byen (tettstedet) dersom minst 1/3 av yrkesbefolkningen hadde fast arbeid i byen (Myklebost, 1960).

Myklebost innførte også et kriterium om at dersom minst 25 prosent av yrkesbefolkningen var sysselsatt i jord- eller skogbruk i hussamlingen, tilfredstilte ikke hussamlingen tettstedskriteriene. Denne regelen ble ikke benyttet av SSB i 1960-tellingen.

Ved folketellingen i 1970 ble samme praktiske fremgangsmåte som i 1960 benyttet, men definisjonen ble endret på ett punkt. Hussamlinger som lå atskilt fra et større tettsted, og der 1/3 av de yrkesaktive arbeider i det større tettstedet, ble ikke lenger regnet med i det større tettstedet. Dette innebar at steder som f. eks. Kløfta, Sponvika og Mjøndalen ble skilt ut som egne tettsteder.

Ut fra nye krav til statistikk på kretsnivå ble det i løpet av 1970-tallet sett på som uheldig at kretsinnndelingen ble knyttet til avgrensningen av tettsteder.

I forbindelse med folketellingen i 1980 ble alle bebodde adresser i landet gitt en kode for tett/spredt i et adresseregister (forløperen til adressedelen i GAB-registeret).

På slutten av 90-tallet jobbet SSB med en ny metode for avgrensning av tettsteder, basert på bruk av geografiske informasjonssystemer og analyser av bygningsdata fra det daværende GAB-registeret (Matrikkelen) og befolkningsdata fra Det sentrale folkeregisteret (nå FREG). Metoden gjorde det mulig å avgrense tettstedet mer automatisk og uten bruk av lokalt skjønn. Metoden åpnet også for en hyppigere oppdatering av tettstedene enn det som hadde vært tidligere. I hovedsak ble SSBs definisjon av tettsteder opprettholdt. Metoden ble tatt i bruk i forbindelse med folke- og bolig-tellingen i år 2000, og sist revidert i 2014.

Inndelingen

Se KLASS³⁸.

3.1.5. Bostedsstrøk

Bostedsstrøk benyttes som fellesnavn på spredtbygd og tettbygd strøk. Bostedsstrøk er en viktig variabel for å forklare variasjoner i bl.a. sosiale, befolkningsmessige og miljømessige forhold. Bostedsstrøk tar utgangspunkt i definisjonen av tettsted, og skiller mellom tettbygde og spredtbygde strøk. Tettbygde strøk er de områder som omfattes av tettsteder, og spredtbygde strøk er alle områdene utenfor. F.eks. vil summen av antall bosatte i de enkelte tettsteder innenfor en kommunegrense tilsvare antall personer bosatt i tettbygde strøk i kommunen.

³⁸ Standard for tettstedsinndeling: <https://www.ssb.no/klask/klaskifikasjoner/110>

Engelsk oversettelse

Densely/sparsely populated area.

Ansvarlig etat

SSB.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk.

Bruksområder i SSB

Som for tettsteder.

Koding

Bostedsstrøk tett eller spredt kodes med henholdsvis "T" eller "S".

Dokumentasjon

Bostedsstrøkene er dokumentert i upublisert notat i SSB (Gsk/Har, 28/4-83).

Kartmateriale

Se tettsteder.

Forholdet til andre inndelinger

Tettbygde strøk er de områdene som omfattes av tettsteder, og spredtbygde strøk er alle områder utenfor. Det benyttes en standard klassifisering av tettsteder etter innbyggertall (se nedenfor).

Historisk utvikling

Se tettsteder.

Inndelingen

Spredtbygde strøk (S).

Tettbygde strøk (T) deles grovt etter innbyggertall på følgende måte:

T1 200 - 19 999 bosatte

T2 20 000 - 99 999 bosatte

T3 100 000 eller flere bosatte

Kategori T1 kan deles videre avhengig av statistikken den brukes for. Detaljer finnes i KLASS³⁹.

3.1.6. Sentralitet

Sentralitet er en indeks med verdi for hver enkelt kommune. Disse verdiene er gruppert sammen til seks klasser. Den mest sentrale kommunen vil alltid ha verdi 1000 (Oslo) og de minst sentrale kommunene har verdier ned mot 300. Se grafisk framstilling i Figur 3.2.

Engelsk oversettelse

Centrality.

Ansvarlig etat

SSB.

³⁹ Standard for bostedsstrøk: <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/567>

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk.

Bruksområder i SSB

Inndelingen i sentralitet har i SSB blitt brukt i publikasjoner (f.eks. valgstatistikk), forskning og analyse. Den benyttes også i oppdrag, bl.a. for departementene.

Koding

Se KLASS.

Dokumentasjon

Siste dokumentasjon er fra 2020 (Høydahl, 2020).

Kartmateriale

Kartgrunnlaget kan utledes av et kommunekart.

Forholdet til andre inndelinger

Klassifiseringen følger kommuneinndelingen ved at hver kommune blir plassert i en klasse. Klassene utgjør ikke sammenhengende områder. Klassifisering av kommuner etter sentralitet er ett av tre kriterier i SSBs standard for kommuneklassifisering.

Historisk utvikling

Sentralitetskoden har vært en del av standard for kommuneklassifisering som ble utarbeidet i forbindelse med folketellingen i 1970 (Statistisk sentralbyrå, 1975).

Grensen mellom tettsteder på nivåene 1 og 2 når det gjelder folketall, ble flyttet fra 10 000 til 15 000 ved revisjonen i 1994. Dette ble gjort for å redusere de interne forskjellene på nivå 2.

Sentralitetskoden er senere revidert i 2008, 2018 og 2020.

Fram til og med 2017 var indeksen basert kommunens beliggenhet i forhold til tettsteder og disse tettstedenes størrelse. Høyest sentralitet hadde kommunene med «landsdelssenter»-funksjoner og kommunene rundt disse. Sentraliteten hadde da fire hovednivåer, mellom 0 og 3.

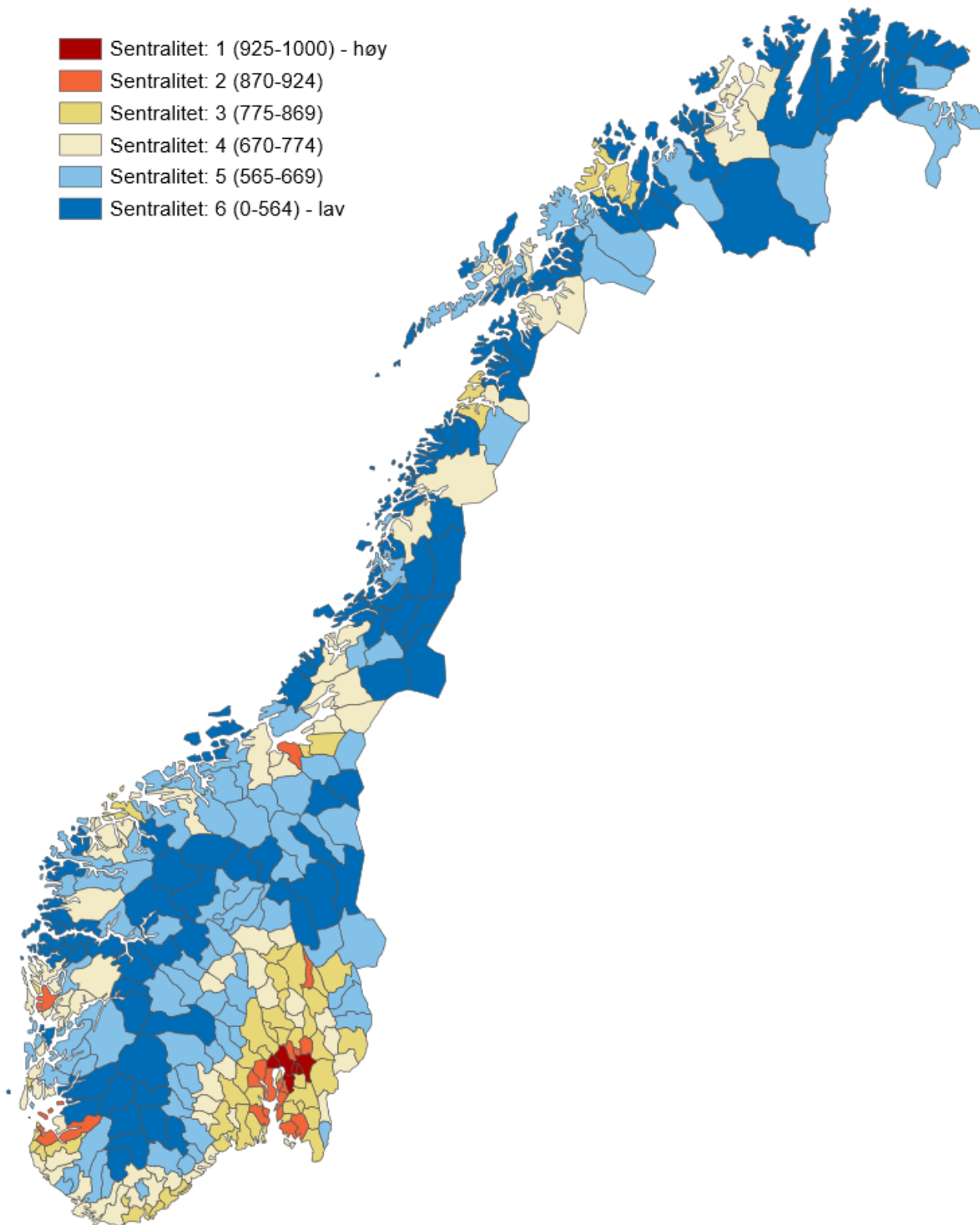
Fra og med 2018 ble det innført en ny standard for sentralitet, basert på nærhet til arbeidsplasser og servicefunksjoner, uten bruk av tettsteder i klassifiseringen. Her ligger sentraliteten mellom 0 (kun teoretisk mulig) og 1000.

Inndelingen

Se KLASS⁴⁰.

⁴⁰ Standard for sentralitet: <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/128>

Figur 3.2 Sentralitetsindeks 2020

Kilde: Statistisk sentralbyrå

3.1.7. Kommuner etter innbyggertall

Fra 1998 av benytter SSB seg av en standard inndeling av kommunene etter innbyggertall. Denne gjelder for alle statistikkområder.

Engelsk oversettelse

Classification of municipalities by population size.

Ansvarlig etat

SSB.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk.

Bruksområder i SSB

Ved publisering av statistikk basert på inndeling av kommuner etter befolkningsstørrelse skal denne inndelingen legges til grunn.

Koding

De forskjellige klasseinndelingene nummereres fra 1 til 6. Klasse 1 er kommuner med færrest innbyggere, mens klasse 6 er kommuner med flest innbyggere. Klassene 5 og 6 deles videre i a og b.

Dokumentasjon

Inndelingen er første gang dokumentert her.

Kartmateriale

Kartgrunnlaget kan utledes av et kommunekart.

Forholdet til andre inndelinger

Klassifiseringen skiller seg fra den som brukes for tettbygde strøk, ved at kommuner etter innbyggertall klassifiserer kommuner uavhengig av tettstedsavgrensning.

Historisk utvikling

Inndelingen ble vedtatt i SSB 21. januar 1998. Det har tidligere ikke vært en standard for kommunestørrelse, og seksjonene i SSB har brukt ulike grupperinger.

Inndeling

Se KLASS⁴¹.

3.1.8 Bosettingstetthet

Bosettingstetthet i kommunen bygger på andel av befolkningen som bor i tettbygde strøk.

Engelsk oversettelse

Population density.

Ansvarlig etat

SSB.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk.

⁴¹ Standard for klassifisering av kommuner etter innbyggertall: <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/115>

Bruksområder i SSB

Kan knyttes til all kommunestatistikk ved av tall for bosettingstetthet kobles til kommunene.

Koding

Kode	Andel av kommunens befolkning som bor i tettsteder
0	0 - 9,9 prosent
1	10 - 19,9 prosent
2	20 - 29,9 prosent
3	30 - 39,9 prosent
4	40 - 49,9 prosent
5	50 - 59,9 prosent
6	60 - 69,9 prosent
7	70 - 79,9 prosent
8	80 - 89,9 prosent
9	90 - 100 prosent

Dokumentasjon

Se Inndelingen.

Kartmateriale

Kartgrunnlaget kan utledes av et kommunekart.

Forholdet til andre inndelinger

Kan knyttes til all kommunestatistikk ved av tall for bosettingstetthet kobles til kommunene.

Historisk utvikling

Etablert i 1994 og siden holdt uforandret.

Inndelingen

Se KLASS⁴².

3.1.9 Økonomiske regioner

Økonomiske regioner er en regional inndeling på nivået mellom fylke og kommune (85 enheter i alt). Økonomiske regioner 2020 avløser tidligere versjoner av økonomiske regioner, som på grunn av region- og kommunereformen måtte fornyes fra 1.1.2020. Inndelingen skal representere et hensiktsmessig publiseringsnivå for statistikk samtidig som den skal tilsvare det regionale nivået som EU har definert som sin NUTS4-inndeling. En konsekvens av dette, er at de økonomiske regionene ikke kan krysse fylkesgrensene.

Engelsk oversettelse

Economic regions

Ansvarlig etat

SSB.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk.

⁴² Standard for bosettingstetthet: <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/102>

Bruksområder i SSB

All kommunestatistikk kan aggregeres til økonomiske regioner.

Koding

Se KLASS.

Dokumentasjon

Se Inndelingen.

Kartmateriale

Kartgrunnlaget kan utledes av et kommunekart. Oversikt vises i Figur 3.3.

Forholdet til andre inndelinger

Kan knyttes til Standard for kommuneinndeling.

Historisk utvikling

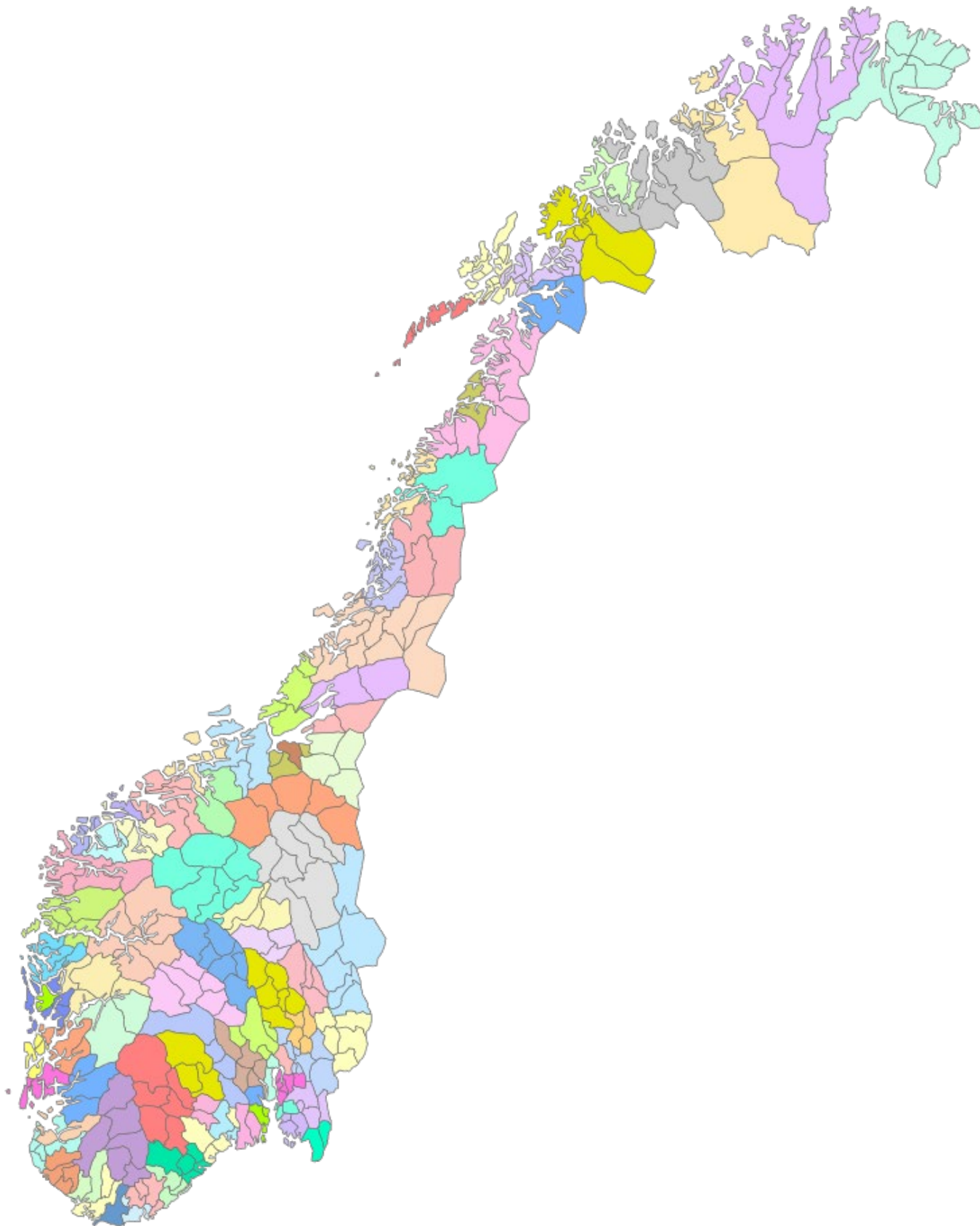
Første versjon av økonomiske regioner i KLASS er fra 2002, siden revidert i 2018 som følge av sammenslåing av Trøndelagsfylkene, og sist i 2020 i forbindelse med kommune- og regionreform 2020.

Inndelingen

Se KLASS⁴³.

⁴³ Standard for økonomiske regioner: <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/108>

Figur 3.3 Økonomiske regioner 2020

Kilde: Statistisk sentralbyrå

3.1.10. Reiselivsregioner

Norge er inndelt i 67 reiselivsregioner. Regionen er utpekt av reiselivskontor eller andre organer innenfor reiselivet, og de har felles kulturelle eller miljømessige egenskaper, som gjør det naturlig å samarbeide om utvikling og promotering av deres regioner som reiselivsdestinasjoner.

Engelsk oversettelse

Tourism regions.

Ansvarlig etat

Innovasjon Norge

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for næringslivets konjunkturer

Bruksområder i SSB

Reiselivsregioner kan benyttes av flere, men benyttes per nå av seksjon for næringslivets konjunkturer, samt næringslivets strukturer i forbindelse med en nasjonal bestilling fra reiselivsselskaper samt andre aktører i næringen for å gi et bedre verktøy for deres beslutninger. På sikt kan det være aktuelt å inkludere reiselivsregioner som regions variabel i noen av variablene for blant annet satellittregnskapet for turisme.

Koding

Koden som representerer en reiselivsregion har fem sifre. De to første sifrene fra fylkesnummer, så følger det en løpende tresifret nummerering.

Dokumentasjon

Reiselivsregioner er en nyetablert inndeling (2020) som ikke er dokumentert før.

Kartmateriale

Reiselivsregioner er en nyetablert inndeling (2020). Foreløpig finnes det ikke kartmaterialet, men siden regioner består av et helt antall kommuner, kan de utledes av et kommunekart. Se grafisk framstilling i Figur 3.4.

Forholdet til andre inndelinger

Reiselivsregionene er regioner innad i et fylke og består av en eller flere kommuner.

Historisk utvikling

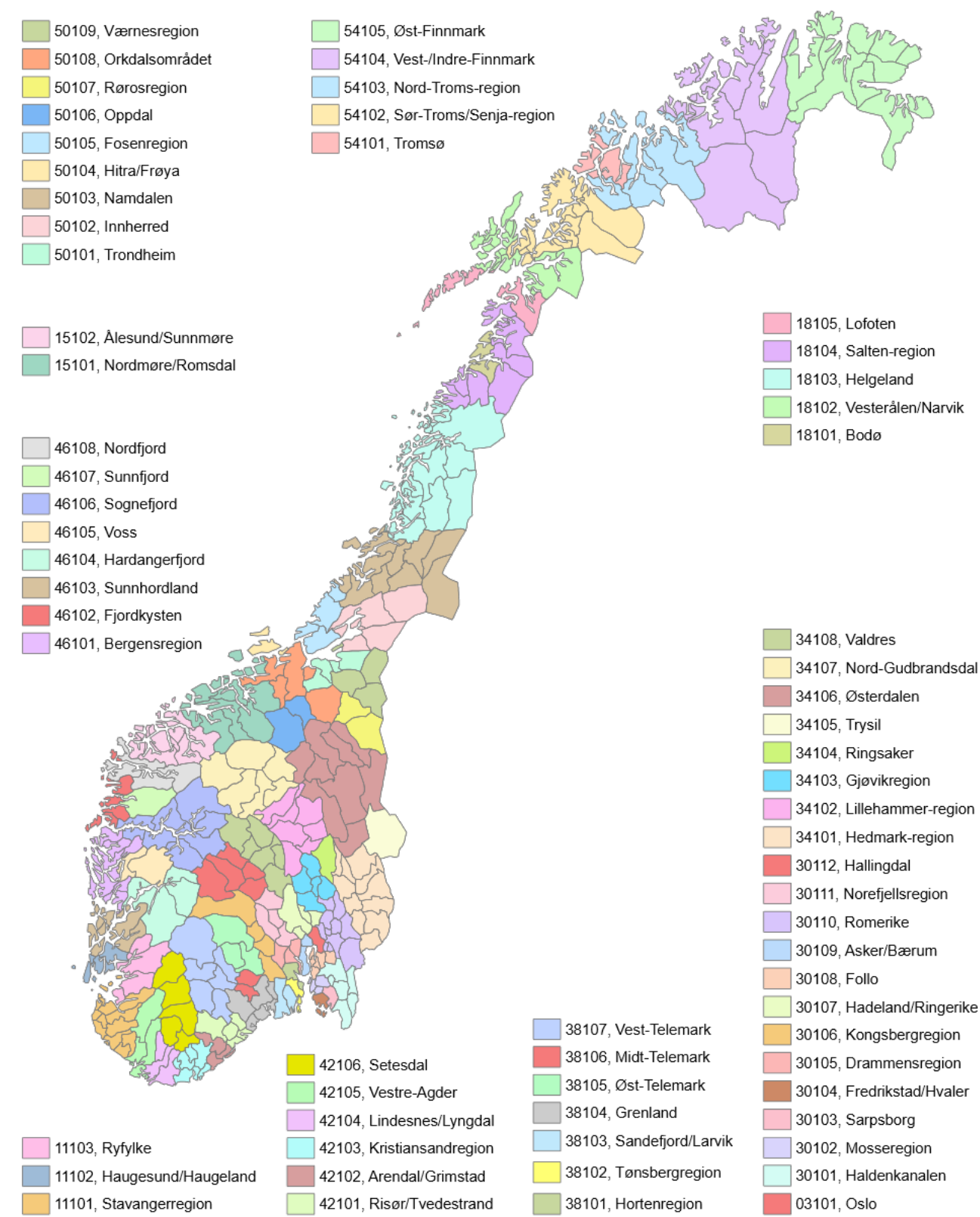
Reiselivsregioner ble innført i 2020 og det er ikke noen aktuell historikk per dags dato, bort sett fra den nåværende versjonen som finnes i KLASS.

Inndelingen

Se KLASS⁴⁴.

⁴⁴ Standard for Reiselivsregioner: <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/527>

Figur 3.4 Reiselivsregioner 2020

Kilde: Statistisk sentralbyrå

3.1.11. Delbydeler i Oslo

Delbydeler er en regional inndeling definert av Oslo kommune basert på grunnkretser.

Engelsk oversettelse

Statistical sub city districts

Ansvarlig etat

SSB.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk.

Bruksområder i SSB

Delbydeler brukes av mange

Koding

Delbydelen har en firesifret kode. De to første sifrene viser tilhørighet til bydelen, så følger det en løpende tosifret nummerering. For eksempel tilhører Grønland med kode «0102» til bydelen Gamle Oslo med kode «01». Se ellers KLASS.

Dokumentasjon

Se Oslo kommune sin nettside.

Kartmateriale

Delbydeler kan avledes av grunnkretskart og korrespondanser i KLASS.

Forholdet til andre inndelinger

Delbydeler er et aggregat av grunnkretser i Oslo. Delbydeler kan aggregeres til bydeler i Oslo.

Historisk utvikling

I 2007 ble bydelene for statistiske formål inndelt i 94 delbydeler (inkludert Sentrum og Marka). I 2017 ble fire delbydeler delt og antallet delbydeler økte til 98. Hver bydel inneholder 5-9 delbydeler.

Inndelingen

Se KLASS⁴⁵.

3.1.12 Regionale spesialkoder

Regional spesialkoder er koder som benyttes av ulike seksjoner for å få fordelt hele datamaterialet i en populasjon regionalt. De omfatter koder for Svalbard, Jan Mayen, kontinentalsokkelen, luftrommet, norske ambassader i utlandet, havområder, norske biland og ekstrasfylke, med respektive underkategoriene.

Inndelingen av Svalbard i 21 områder har sin bakgrunn i Sysselemanden på Svalbard sitt behov for en felles geografisk inndeling for Svalbard til administrativt bruk. Inndelingen inkluderer Bjørnøya, Hopen og de nåværende seks arealplanområdene (Sveagruva, Barentsburg, Ny-Ålesund, Colesbukta, Pyramiden og Longyearbyen). Inndelingen ellers tar utgangspunkt i store naturvernområder. Inndelingen bygger på Riksantikvaren sitt system som deler inn hele Svalbard i «forvaltningsområde». En tar utgangspunkt i arealplanområdene og verneområdene. Systemet har som utgangspunkt at disse arealene har ulike forvaltningsregler. Inndelingen av Svalbard 2017 er ikke sammenlignbar med den forrige versjonen. Før var ikke områdene avgrenset, men refererte seg til de enkelte bosettingene som Longyearbyen, Barentsburg, Hornsund. Nå er de enkelte områdene på

⁴⁵ Kodeliste for delbydeler i Oslo: <https://www.ssb.no/klask/klaskifikasjoner/460>

Svalbard avgrenset i henhold til grensene for respektivt arealplanområde, nasjonalpark eller naturreservat. F.eks. inngår Hornsund i Sør-Spitsbergen nasjonalpark

Engelsk oversettelse

Regional special codes

Ansvarlig etat

SSB.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk.

Bruksområder i SSB

Regional spesialkoder er koder som benyttes av ulike seksjoner for å få fordelt hele datamaterialet i en populasjon regionalt.

Koding

Tosifrete koder spenner fra 21 til 28. Inndelingene på et lavere nivå har fire sifrer. For detaljer se inndelingen i KLASS.

Dokumentasjon

Inndelingen er dokumentert i KLASS

Kartmateriale

Kartgrunnlaget er en kombinasjon av maritimegrenser, økonomiske soner, planområder, linje for 62 grader nordlig breddegrad og kontinentalsokkel, samt kart for biland. I tillegg kommer luftrommet, norske ambassader i utlandet og uspesifiserte koder. Utvalget av kodeverket er framstilt grafisk i Figur 3.5.

Forholdet til andre inndelinger

Se Kartmateriale.

Historisk utvikling

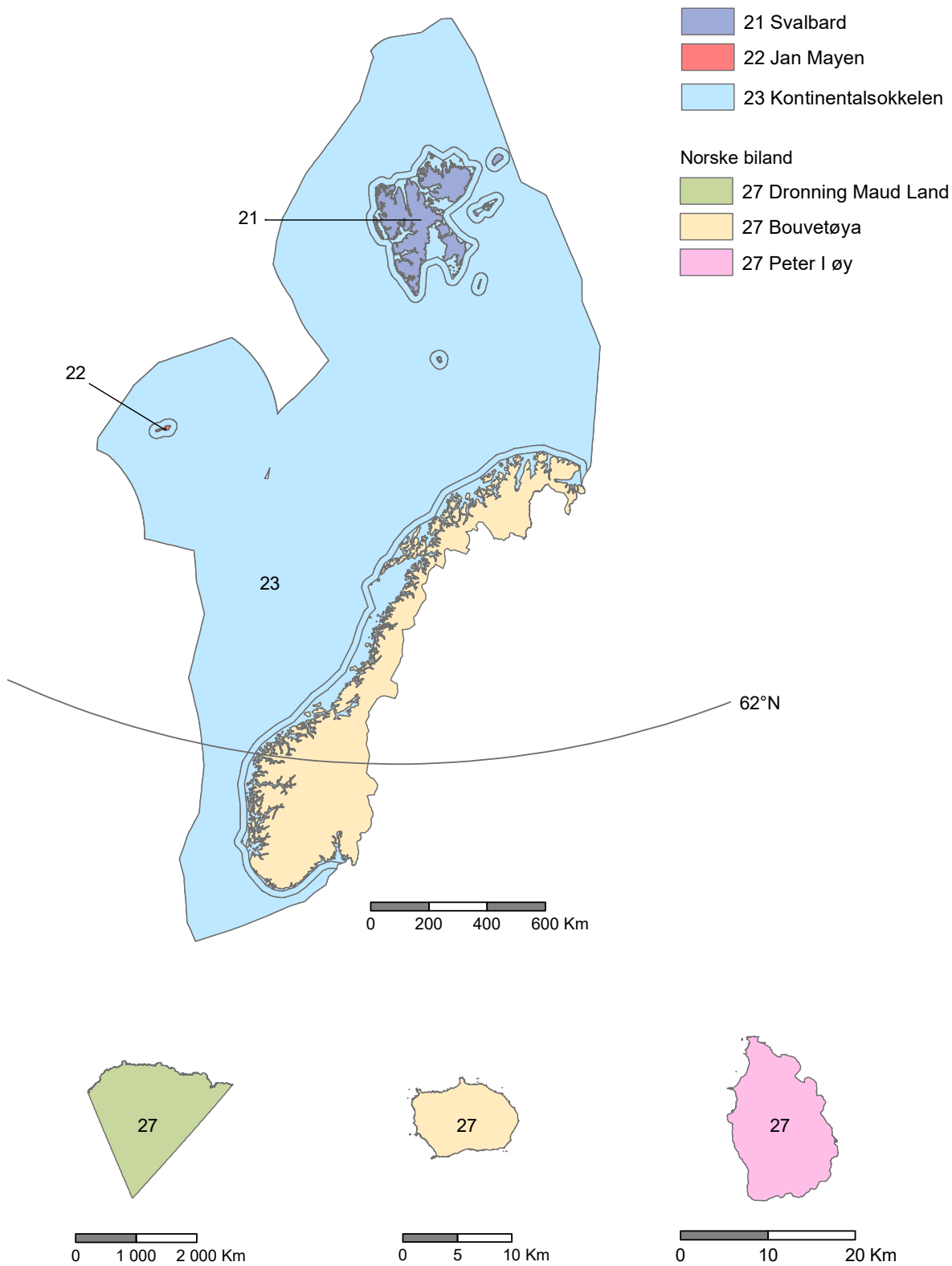
Regionale spesialkoder ble første gang publisert i KLASS i 2004, og siden revidert i 2011 og 2017.

Inndelingen

Se KLASS⁴⁶.

⁴⁶ Standard for regionale spesialkoder: <https://www.ssb.no/klask/klaskifikasjoner/4>

Figur 3.5 Utvalgte regionale spesialkoder

Kilde: Statistisk sentralbyrå

3.2. Statistiske inndelinger - utland

Når det gjelder de inndelingene og grupperingene som strekker seg utover Norges grenser, har Norge og SSB varierende grad av innflytelse. Landgrupperinger vil avhenge av statistikkområde, formålet og praksisen i andre land (for å øke sammenlignbarheten ved rapportering til f.eks. Eurostat og FN). Eksempel på et slikt kodeverk er NUTS, omtalt videre i kapitlet 3.2.1. I sammenheng med bl.a. innvandringsstatistikk er det funnet hensiktsmessig å bruke andre grupperinger av land enn for eksempel internasjonal handel bruker. Grupperinger basert på medlemskap i organisasjoner, f.eks. EØS, EFTA og EU, kan også forekomme i norsk offisiell statistikk.

Selve landlister kan også variere pga. geopolitikk, internasjonale avtaler og ikke minst koden som brukes. Områder uten befolkning, for eks. Jan Mayen eller Clipperton, vil være irrelevante å ha med på en landliste som skal brukes i befolkningsstatistikk. Derimot kan det være av interesse å skille ut enkelte områder, territorier eller deler av landet, for eks. Åland eller Jersey.

I det skrivende stundet foregår et omfattende arbeid med å få publisert tidsserier for både nye kodeverk og landgrupperinger. For å nevne⁴⁷ noen, se punkter nedenfor:

- Standard for landkoder (se forskjellen i Tabell 3.1)
 - ISO alfa-2
 - ISO alfa-3
 - ISO num-3
- Standard for verdensinndelinger (mer i kap. 3.2.6. Verdensinndelinger)
- Standard for verdensregioner (mer i kap. 3.2.6. Verdensinndelinger)
- Kodeliste for EU/EFTA
- Ulike varianter av verdensinndeling

SSB allerede har et kodeverk med landkoder kalt Standard for land og statsborgerskap (se kap. 3.2.5. Land og statsborgerskap). Kodeverket benytter tresifret numerisk kode (SSB_3) som ikke har sammenheng med ISO num-3 eller GEONOM (Eurostats kodeverk). For nærmere beskrivelse les kap. 3.2.3. Land i utenrikshandel.

Tabell 3.1 Eksempler av ulike kodesett

ISO_2	ISO_3	NUM_3	SSB_3	GEONOM	Navn
NO	NOR	578	000	028	Norge
DK	DNK	208	101	008	Danmark
GL	GRL	304	102	406	Grønland
FI	FIN	246	103	032	Finland

Kilde: SSB, Eurostat, ISO.

I 2020 ble folkeregisteret modernisert (DSF → FREG). Som en del av prosessen ble det innført bruk av koder som består av ord i stedet for tallkoder. Dette gjelder også landkoder. Pga. dette er det startet et arbeid med kartlegging og vurdering av de ulike kodesettene/kodeverkene. Det er sannsynlig at det vil gjøres en god del endringer på dette området.

⁴⁷ Merk at dette er arbeidstitler og navnene kan derfor forandres noe.

3.2.1. NUTS

NUTS (The Nomenclature of Territorial Units for Statistics) er en administrativ inndeling definert for EU's medlemsland, men også for EFTA- og kandidatland. NUTS-klassifikasjonen endres/oppdateres med jevne mellomrom. Klassifikasjon har tre hierarkiske nivåer: NUTS 1 er lik hele landet. NUTS 2 omfatter 6 landsdeler, Svalbard og Jan Mayen (før året 2019 var det 7 landsdeler, Svalbard og Jan Mayen var ikke inkludert). NUTS 3 omfatter fylker. I tillegg, finnes det mer detaljert inndeling som kalles LAU (Local Administrative Units).

Engelsk oversettelse

Nomenclature of Territorial Units for Statistics
(Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques).

Ansvarlig etat

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD).

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk.

Bruksområder i SSB

NUTS brukes til produksjon av regionalstatistikk, til sosio-økonomiske analyser av regionene og som rammeverk for EUs regionalpolitikk.

Koding

Avhengig av nivå er NUTS-kode tre-, fire- eller femsifret alfanumerisk kode. Den starter med to bokstaver som representerer navn for landet, for Norge som hele landet blir koden NO0, dvs. NUTS 1. På landsdelsnivå (NUTS 2), blir koden for Innlandet NO02, mens på fylkesnivå (NUTS 3) blir det NO020. Siden landsdel Innlandet består av et fylket legges det ved et null. I de tilfellene hvor landsdel består av flere fylker for de et løpende bokstav/siffer. For mer detaljer se inndeling i KLASS.

Dokumentasjon

Brev fra Kommunal- og arbeidsdepartementet "Inndeling av regioner for NUTS I og II i Norge" (1994). Om lovgiving se Eurostat sine nettsider (Eurostat, 2021).

Kartmateriale

NUTS-inndelingen består av et helt antall landsdeler, fylker eller kommuner, og kartgrunnlag for NUTS-inndelingen kan derfor utledes av et fylkes- eller kommunekart. Kartdata er tilgjengelig i Geonorge (GeoNorge, 2021) og Eurostat (Eurostat, 2021). Grafisk oversikt over NUTS 2 og NUTS 3 vises i Figur 3.6 og Figur 3.7

Forholdet til andre inndelinger

NUTS 2 tilsvarer landsdeler. NUTS 3 er selve fylkesinndelingen.

Historisk utvikling

Høsten 1994 fattet Regjeringen vedtak om inndeling i NUTS-regioner (NUTS 1, 2 og 3) for Norge på basis av medlemskapssøknad til EU.

Inndelingen er senere revidert i forbindelse med endringer i kommune- og fylkesstruktur. Inndelingen skal brukes der EUs konkurransedirektiv gjelder.

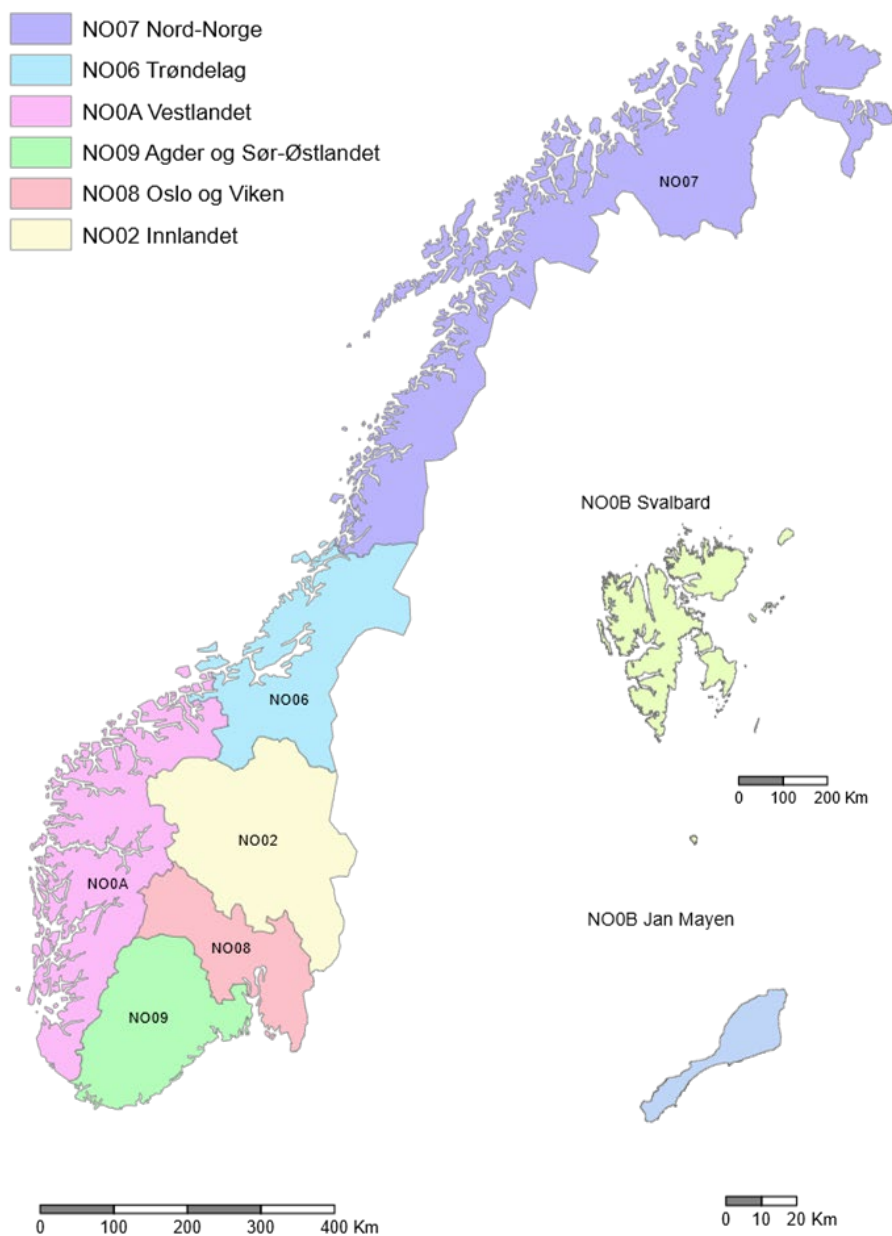
Tidligere (før 2017) bruktes det to nivåer for LAU. LAU 1 (også kalt NUTS 4) som var lik økonomiske regioner og LAU 2 (også kalt NUTS 5) som omfattet kommuner.

Det er lagt inn en ny versjon i KLASS hver gang det ble forandringer i den norske inndelingen. Pga. regionreformen i 2020 ble kodeliste for NUTS 2020 noe ufullstendig. Derfor ble de nye (NUTS 2021) kodene innført allerede for denne versjonen. Resultatet er at NUTS 2020 og NUTS 2021 er like for fastlandet. Svalbard og Jan Mayen er inkludert fra NUTS 2021. Se derfor egne notater for hver inndeling i KLASS.

Inndelingen

Se KLASS⁴⁸.

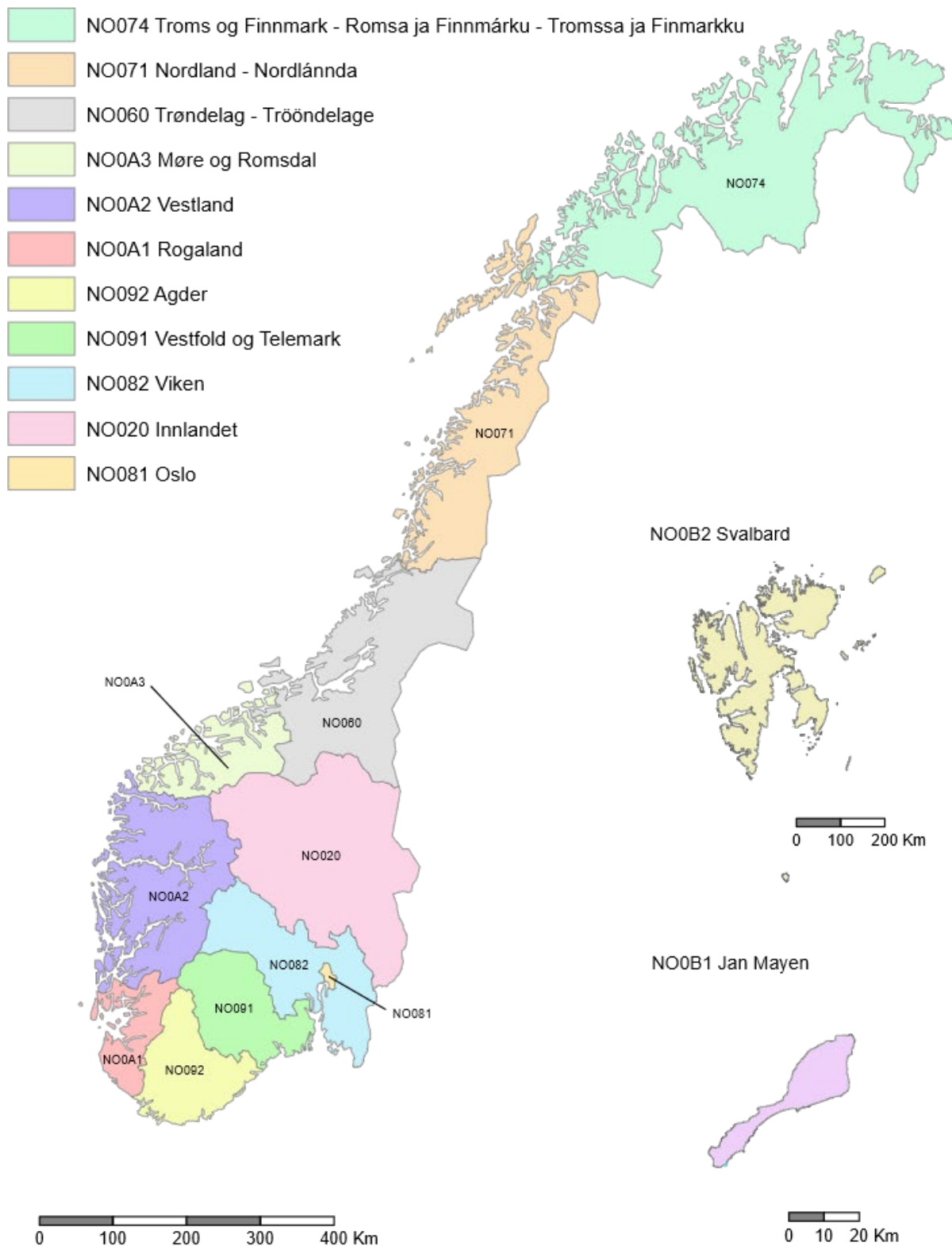
Figur 3.6 NUTS 2

Kilde: Eurostat og Statistisk sentralbyrå

⁴⁸ Kodeliste for NUTS: <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/508>

Figur 3.7 NUTS 3

Kilde: Eurostat og Statistisk sentralbyrå

3.2.2. DEGURBA

Graden av urbanisering (Degree of urbanisation - DEGURBA) er en klassifisering som indikerer karakteren til et område. Basert på andelen befolkning som bor i urbane klynger og i urbane sentre, klassifiseres lokale administrative enheter (LAU eller kommuner) i tre typer områder:

Byer (tett befolkede områder)

Byer og forsteder (områder med middels tetthet)

Landlige områder (tynt befolkede områder)

Statistikk etter urbaniseringsgrad gir en analytisk og beskrivende tilnærming for urbane og landlige områder.

Engelsk oversettelse

Degree of urbanisation - DEGURBA.

Ansvarlig etat

SSB.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk.

Bruksområder i SSB

Brukes i forbindelse med rapporteringer til Eurostat.

Koding

Se KLASS.

Dokumentasjon

Se Eurostat (Eurostat, 2020).

Kartmateriale

Kan avledes av kommunekart. Eksempel av DEGURBA vises i Figur 3.8 og Figur 3.9.

Forholdet til andre inndelinger

Korrespondanse til kommuneinndeling.

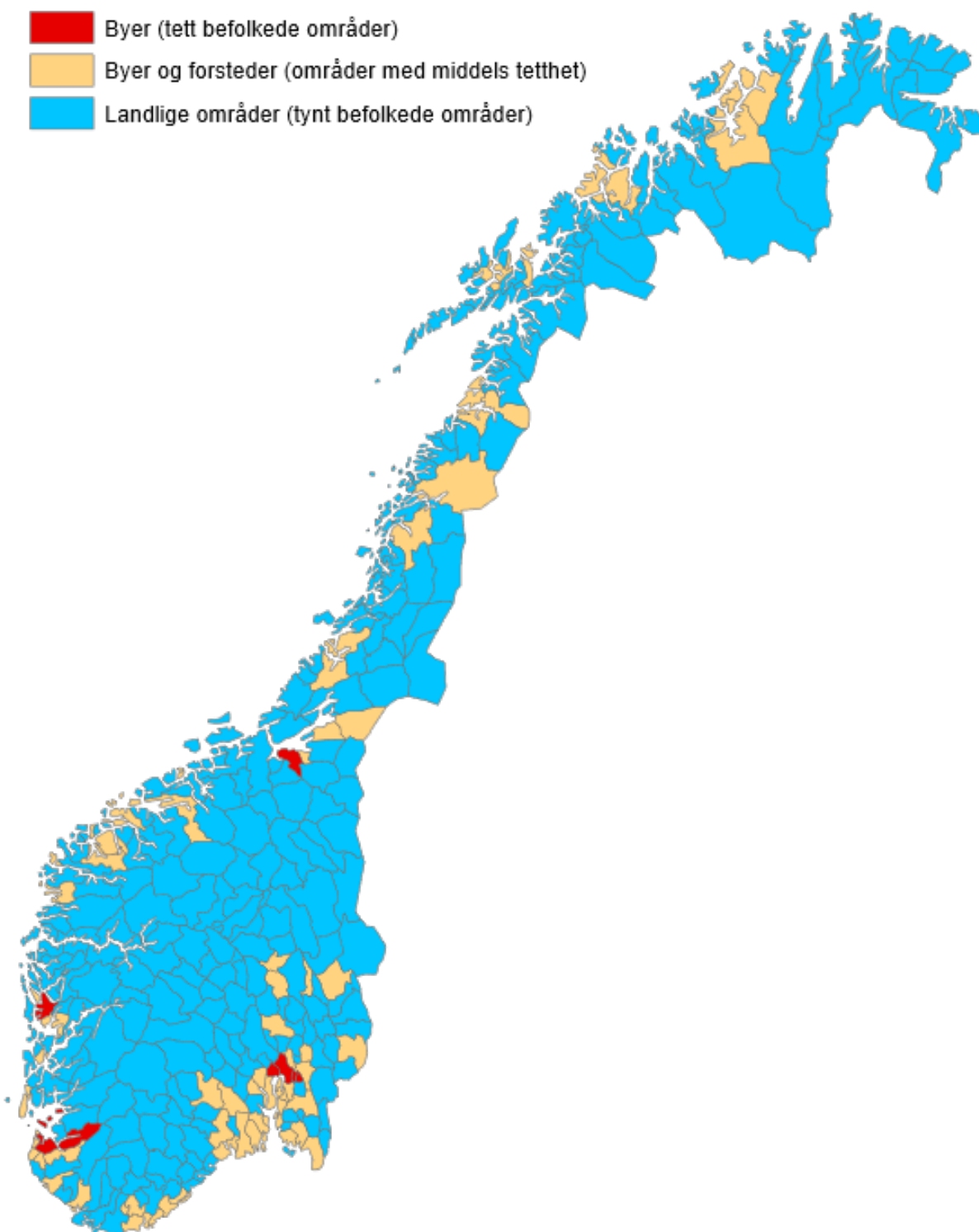
Historisk utvikling

Metode utviklet av Eurostat. Første gang publisert i 2001 med en alfanumerisk kode; A, B og C. Siden videreutviklet med numerisk kode; 1, 2 og 3 f.o.m. 2011. Metode sist revidert i 2019.

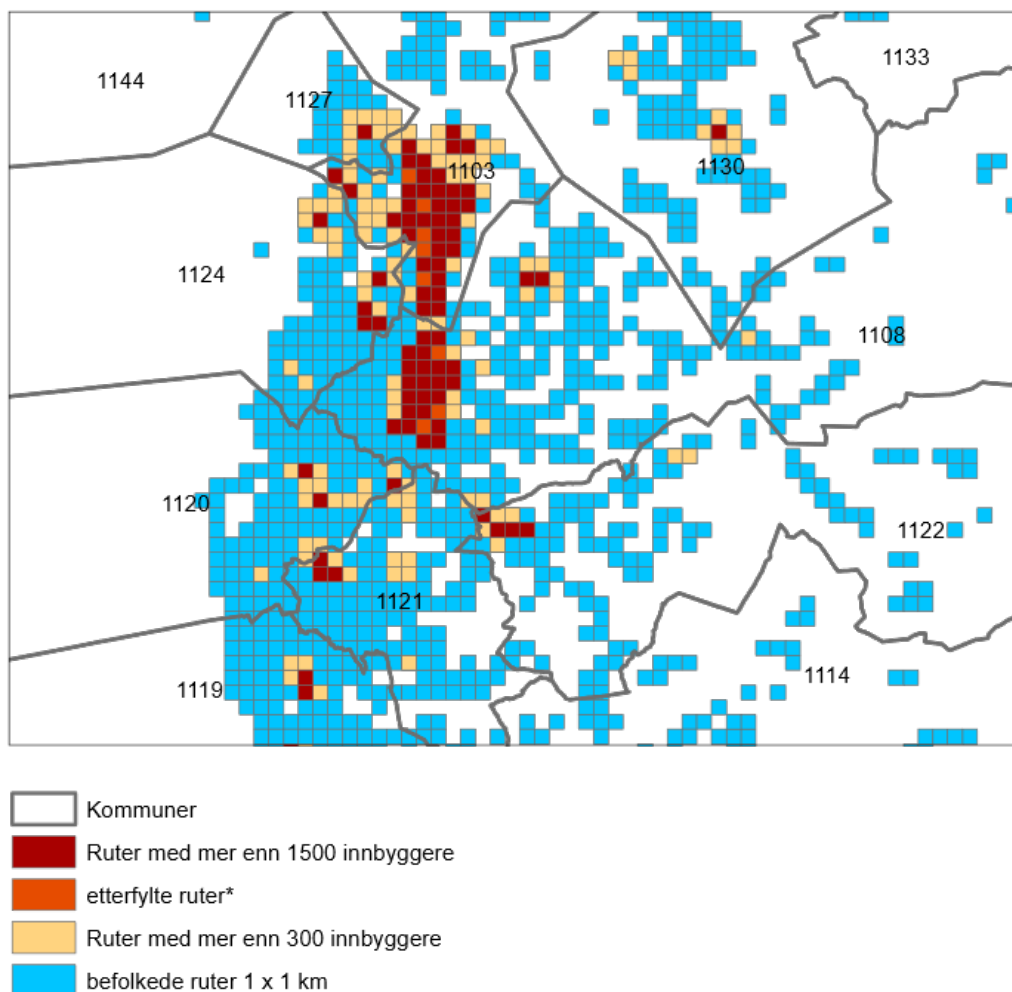
Inndelingen

Under arbeid.

Figur 3.8 DEGURBA 2020

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 3.9 DEGURBA - eksempel med ruter 1 x 1 km

Kilde: Statistisk sentralbyrå

3.2.3. Land i utenrikshandel

Standarden for land i utenrikshandelstatistikken brukes i statistikk over handel med varer. Der opplyses det bl.a. opprinnelsesland og bestemmelsesland for en vare. Ved publisering av handel etter land benyttes den internasjonale standardiseringsorganisasjonens landliste, ISO-3166 (ISO, 2021). For overføring av data til Eurostat benytter en imidlertid "EUs landnomenklatur for utenrikshandel og for handel mellom medlemslandene" (også kalt GEO-nomenklaturen), som skiller seg noe fra ISO-3166 (Eurostat, 2020).

Engelsk oversettelse

ISO-3166: Codes for the representation of names and countries and their subdivisions (ISO, 2021).

GEO-nomenklaturen (GEONOM): Country nomenclature for the external statistics of the Community and statistics of trade between the Member States (Eurostat, 2020).

Ansvarlig etat

Den internasjonale standardiseringsorganisasjonen (ISO) og EU.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for utenrikshandel.

Bruksområder i SSB

Standarden for land i utenrikshandelsstatistikken brukes i statistikk over handel med varer.

Koding

SSBs kode er på to posisjoner, som er basert på ISOs tobokstavskode fra ISO-3166. EU benytter både tobokstavs- og numerisk kode i sine publiseringer. Forskjellen og korrespondansen mellom disse kodesettene er detaljert beskrevet i publikasjonen Geonomenclature applicable to European statistics on international trade in goods. (Geonomenclature, 2020).

I de tilfellene et land har en GEO-kode, men ikke en ISO-kode (dvs. landet har ingen egen oppføring i ISO-3166) opprettes en egen norsk ekstrakode ("X-kode") for landet. Et eksempel er Kanariøyene som har en egen GEO-kode, men som ligger under Spania i ISOs landliste. Kanariøyene er gitt koden XB.

Dokumentasjon

Finnes dokumentert i KLASS.

Kartmateriale

Ikke dokumentert.

Forholdet til andre inndelinger

Denne landlisten skiller seg noe fra Standard for land og statsborgerskap i personstatistikk.

Historisk utvikling

Før 1988 ble det brukt en tresifret landkode. Ekstrakoder (X-koder) ble implementert fra og med 1995.

Inndelingen

Se KLASS⁴⁹.

3.2.2. Landkoder i utviklingsland

Herunder hører to standarder:

Standard for landkoder utviklingsland og
Standard for landkoder utviklingsland MUL

Engelsk oversettelse

Developing countries in external trade statistics and
The least Developed Countries (LDCs).

Ansvarlig etat

SSB.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for utenrikshandelsstatistikk.

Bruksområder i SSB

Kodelistene er designet for statistiske formål. De bidrar til å måle og klassifisere bistand og andre ressuroverføringer fra giverland. De er ikke et utgangspunkt for styring av utviklingshjelp eller annen preferansebehandling

⁴⁹ Standard for landkoder utenrikshandel: <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/100>

Koding

Kode er alfabetisk og har to posisjoner. For flere detaljer se KLASS.

Dokumentasjon

Se OECDs DAC-liste (DAC: Development Assistance Committee) for ODA-mottagere (ODA: Official Development Assistance) (OECD, 2020).

Kartmateriale

Kan utledes av kart over land i verden.

Forholdet til andre inndelinger

Korrespondanse til Standard for land og statsborgerskap i personstatistikk.

Historisk utvikling

Begge er lagt inn i KLASS f.o.m. 2007 og oppdateres i takt med endringer i landinndelinger.

Inndelingen

Se KLASS^{50, 51}.

3.2.5. Land og statsborgerskap

Standarden for land og statsborgerskap i personstatistikk brukes i statistikk over til- og fraflyttingsland, fødeland, statsborgerskap og eventuelt andre landkodebaserte statistikker.

Engelsk oversettelse

Standard for countries and citizenship in social statistics.

Ansvarlig etat

Skattedirektoratet v/Sentralkontoret for folkeregistrering leverer data til SSB.

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk

Bruksområder i SSB

Standard for land og statsborgerskap brukes i bearbeidingen av dataene, men fremkommer ikke i publiserte tabeller.

Koding

Kodesettet som brukes i folkeregistreringssystemet og i SSBs befolkningsstatistikk er på tre posisjoner (siffer). Det ble tatt i bruk fra 1974. (Et enklere kodesett på to posisjoner fra 1965 hadde blitt utvidet noe i 1971.) Det er senere gjort mindre endringer i takt med at land har oppstått eller utgått. Til bruk i fødelandsstatistikken i SSB har det vært nødvendig å lage noen få ekstrakoder av hensyn til dataene før 1974. Første posisjon angir verdensdel. For Europa angir en null i andre posisjon Norden. Eksempel: 106 Sverige, der 1 er Europa (og 0 er Norden).

Dokumentasjon

Sentralkontoret for folkeregistrering 1. februar 1996. Kodeliste er dokumentert i KLASS.

⁵⁰ Standard for landkoder utviklingsland: <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/125>

⁵¹ Standard for landkoder utviklingsland MUL: <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/126>

Kartmateriale

Kan utledes av kart over land i verden.

Forholdet til andre inndelinger

Landlisten for personstatistikk skiller seg noe fra landlisten som brukes i varehandelsstatistikk, ISO-standard og GEONOM. Praksis varierer også mye i de ulike statistikkbyråene, noe som skaper problemer for internasjonale sammenligninger. Flere statistiske byråer og andre organisasjoner har begynt å bruke ISO standard i større grad. Derfor arbeides det med å publisere ISOs standarder med tilhørende korrespondanser i KLASS.

Historisk utvikling

Standarden ble tatt i bruk i SSB i 1974/75. Da erstattet den ulike kodesett på ett eller to siffer. Standarden ble brukt både i folkeregistret og i befolkningsstatistikken. Etter 1975 har navn blitt endret, nye koder er lagt til og noen har utgått. Folkeregistreringssystemet ble skilt ut fra SSB i 1991, men beholdt kodene fra SSB-tida. Midt på 1990-tallet bestemte Sentralkontoret for folkeregistrering at det i folkeregistret ikke skulle registreres andre land enn dem som har egen kode i ISO-standard. I SSB har det imidlertid eksistert koder ut over det.

Det foretas endringer i standarden i takt med at land slås sammen eller deles.

I 2020 ble Det sentrale folkeregister (DSF) modernisert og det startet overgang til FREG (Folkeregistret). En av endringene er bruk av nye kodesett. Bl. a. for landkoder hvor ISO-3166-1 alfa-3 brukes for all representasjon unntatt utenlandske adresser. For utenlandske adresser benyttes standard koder etter ISO-3166-1 alfa-2 (Skateetaten, 2021).

Inndelingen

Se KLASS⁵².

3.2.6. Verdensinndelinger

Hensikten med standardene er å sikre en ensartet gruppering av land i verdensdeler og verdensregioner i norsk offisiell statistikk. Standardene er underarbeid og de forventes å publisere i nærmere framtid. Samtidig kommer også et notat med detaljert beskrivelsen.

Engelsk oversettelse

Geographical regions and composition of regions.

Ansvarlig etat

SSB

Ansvarlig seksjon i SSB

Seksjon for befolkningsstatistikk

Bruksområder i SSB

Standarden brukes blant annet i tabellproduksjon og publisering av innvandrersstatistikk.

Koding

Det er foreløpig ikke besluttet hvilket landkodesett (ISO, SSB, GEONOM) skal brukes videre til å lage korrespondanser til Standard for verdensinndelinger. Allerede publiserte inndelinger bruker SSB_3

⁵² Standard for land og statsborgerskap i personstatistikk: <https://www.ssb.no/klasse/er/91>

kode som er dokumentert i Standarden for land og statsborgerskap i personstatistikk fra 1974 (med tilføyelser) ved at førstesifferet angir verdensdel.

Dokumentasjon

Tidligere versjoner dokumentert av Sentralkontoret for folkeregistrering 1993 (Vassenden, 1997).

Nyeste versjon skal dokumenteres i KLASS.

Forholdet til andre inndelinger

Standard for verdensdelsinndelinger samsvarer godt med det som er vanlig for andre europeiske land og også med FNs inndeling, men alle land har sine avvik. Grønland for eksempel plasseres i SSB under Europa/Norden, mens FNs verdensdelsinndeling inkluderer Grønland i Amerika. En kartlegging av praksisen når det gjelder landgrupperinger i statistiske sentralbyråer i Europa er beskrevet i rapporten Country classifications in migration statistics – present situation and proposal for a Eurostat standard (Takle & Vassenden, 1997).

I tillegg er standardene tilpasset slik at de egner seg til å avspeile migrasjonen til og fra Norge.

Historisk utvikling

Beskrivelsen av struktur og endringer for standardene vil omtales i det planlagte notatet nevnt ovenfor.

Inndelingen

Det finnes ulike varianter av inndeling av landgrupper. Disse vil legges ut i Klass etter hvert.

Referanser

- Byfuglien, J., & Langen, O. R. (1983). *Grunnkretser, tettsteder og menigheter. Rapporter 83/13*. Statistisk sentralbyrå.
- Departementenes servicesenter. (2011). *Norges statskalender : fortegnelse over konstitusjonelle organer og statsforvaltning m.v.* Oslo.
- Det kongelige kommunal- og arbeidsdepartement. (1994, desember 06.). Inndeling av regioner for NUTS 1 og 2 i Norge. *vedtak*. Oslo, Norge.
- Endringslov til havressurslova m.m. (2017). *Lov om endringer i havressurslova m. m. (regulering av turistfiskeriering m. m.)*. Hentet fra (LOV-2017-06-16-73): Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2017-06-16-73>
- Eurostat. (2020, November 16). *Degree of urbanisation*. Hentet fra <https://ec.europa.eu/eurostat/web/degree-of-urbanisation/background>
- Eurostat. (2020, November 13). *GEONOM - Nomenclature of Countries and Territories*. Hentet fra https://ec.europa.eu/eurostat/ramon/other_documents/geonom/
- Eurostat. (2021, januar 11). *Base legislation*. Hentet fra <https://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/legislation>
- Eurostat. (2021, januar 11). *NUTS maps*. Hentet fra <https://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/nuts-maps>
- Forskrift om inndelingen av domssogn og lagdømmer. (2020). *Forskrift om inndelingen av domssogn og lagdømmer*. Hentet fra (FOR-2019-11-15-1545): Lovdata. https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2019-11-15-1545/KAPITTEL_2#KAPITTEL_2
- GeoNorge. (2021, januar 11). *Kartkatalogen*. Hentet fra <https://kartkatalog.geonorge.no/?theme=Basis%20geodata>
- Høydahl, E. (2020). Sentralitetsindeksen - Oppdatering med 2020-kommuner. Notater 2020/4. Statistisk sentralbyrå .
- Inndelingslova. (2001). *Lov om fastsetjing og endring av kommune- og fylkesgrenser (inndelingslova)*. Hentet fra (LOV-2001-06-15-70): Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2001-06-15-70?q=inndelingsloven>
- ISO. (2021, juni 22). *Country codes*. Hentet fra ISO 3166 Maintenance Agency: <https://www.iso.org/obp/ui>
- Justis- og beredskapsdepartement. (2021, 04. 30.). <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/lensmann-bli-politistasjonssjef/id2846703/>. Hentet fra Regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/lensmann-bli-politistasjonssjef/id2846703/>
- Kartverket. (2021, 01 11). *Fakta om Noreg*. Hentet fra Kartverket: <https://www.kartverket.no/til-lands/fakta-om-norge>
- Lov om Jan Mayen. (1930). *Lov om Jan Mayen*. Hentet fra LOV-1930-02-27-2: Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1930-02-27-2>
- Lovdata. (2021, august 20). *Forskrift om fullmakt til å regulere inndeling i lensmannsdistrikter*. Hentet fra Lovdata.no: <https://lovdata.no/dokument/DEL/forskrift/1965-10-22-9743?q=Lensmannsdistrikt>
- Myklebost, H. (1960). *Norges tettbygde steder 1875- 1950, Ad novas nr. 4*. Oslo: Universitetsforlaget.
- NOU 1992:15. (1993). *Kommune- og fylkesinndelingen i et Norge i forandring*. Institutt for geografi - NHH og UIB.

- OECD. (2020, September 10). *Financing for sustainable development*. Hentet fra <http://www.oecd.org/dac/stats/daclistofodarecipients.htm>
- Publications Office of the European Union. (2020, september). *Geonomenclature*. Hentet fra Eurostat: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/11361906/KS-GQ-20-010-EN-N.pdf/259cd250-1710-0a8a-f190-ff6eb39b39ed>
- Regjeringen. (2021, august 03). *NOU 2019: 20*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-20/id2678371/?ch=5>
- Skatteetaten. (2021, august 04.). *Folkeregisteret*. Hentet fra https://skatteetaten.github.io/folkeregisteret-api-dokumentasjon/dokumenter/Spesifikasjon_av_tilgjengeliggj%C3%B8ring_av_opplysninger_fra_Folkeregisteret_v1_7_2019_06_13.pdf
- Statens kartverk. (1988). *Nasjonalatlas for Norge. Offentlig forvaltning, hovedtema 16, mappe 1*. Statens kartverk.
- Statistisk sentralbyrå. (1875). Norges offisielle statistikk (NOS). *Oversigt over Kongeriget Norges geistlige, civile og judicielle inndeling*. Statistisk sentralbyrå.
- Statistisk sentralbyrå. (1975). Folke- og boligtellinger. Statistisk sentralbyrå.
- Statistisk sentralbyrå. (1980). Folke- og boligtellinger. Statistisk sentralbyrå.
- Statistisk sentralbyrå. (1982). Folketallet i kommunene 1951 - 1980, Hefte I - III. Statistisk sentralbyrå.
- Statistisk sentralbyrå. (1994a). Historisk statistikk 1994, NOS C 188. kap. 25. Oslo-Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.
- Statistisk sentralbyrå. (1997). Kommune- og fylkesinndelingen en historisk oversikt over endringene. Rapport fra Statistisk sentralbyrå lagd på oppdrag fra Kommunal- og arbeidsdepartementet. Kommunal- og arbeidsdepartementet .
- Statistisk sentralbyrå. (1998). *Årsrapport om standardarbeidet i Statistisk sentralbyrå - Planer og meldinger 12/95*. Oslo-Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.
- Statistisk sentralbyrå. (2018, Mars 15.). *Kommune-Stat-Rapportering (KOSTRSA)*. Hentet fra <http://www.ssb.no/kostra/>
- Steinnes, M. (2014). Justert tettstedsavgrensing - Dokumentasjon av metode. Statistisk sentralbyrå .
- Stiftelsen Kirkens Familievern (SKF). (2021, august 03). *Kirkens Familievern*. Hentet fra <https://www.kirkensfamilievern.no/om-oss/>
- Svalbardloven. (1925). *Lov om Svalbard*. Hentet fra (LOV-1925-07-17-11): Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1925-07-17-11>
- Svalbardtraktaten. (1920). *Traktaten om Svalbard*. Hentet fra traktat-1920-02-09: Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/1920-02-09>
- Takle, M., & Vassenden, K. (1997). *Country classifications in migration statistics – present situation and proposal for a Eurostat standard* . Upublisert i SSB.
- Valgdirektoratet. (2021, Januar). *Valg*. Hentet fra www.valg.no
- Valgforskriften. (2021). *Forskrift om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgforskriften), Kapittel 9A. Valgdistrikter ved stortingsvalg (jf. valgloven § 11-1 andre ledd)*. Hentet fra FOR-2021-06-28-2232: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2003-01-02-5?q=Forskrift%20om%20valg%20til%20Stortinget>,

Valgloven. (2021). *Lov om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgloven)*. Hentet fra (LOV-2021-06-11-68): <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2002-06-28-57?q=Lov%20om%20valg%20til%20Stortinget>,

Vassenden, K. (1989). Oppbyggingen av fødelandsfilen. INO 89/6. SSB. Upublisert materiale. Statistisk sentralbyrå .

Vassenden, K. (1997). Innvandrere i Norge. Hvem er de, hva gjør de og hvordan lever de? Statistisk sentralbyrå .

Vassenden, K. (1997). Kodeliste for land/statsborgerskap". Landgrupperinger omtales også i Vassenden. Upublisert materiale og edb-programmer på Seksjon for befolkningsstatistikk. Statistisk sentralbyrå.

Vedlegg A: Figuroversikt

Figur 1.1	Oversikt over noen sentrale regionale inndelinger	10
Figur 2.1	Oversikt over noen administrative inndelinger	12
Figur 2.2	Oversikt over de alminnelige sivile inndelinger.....	13
Figur 2.3	Havområdene rundt Norge.....	15
Figur 2.4	Fylker med kommunegrenser 2020.....	18
Figur 2.5	Oversikt over de rettslige inndelingene	21
Figur 2.6	Lagdømmer 2020	22
Figur 2.7	Oversikt over de kirkelige inndelingene	27
Figur 2.8	Bispedømmer 2020	30
Figur 2.9	Bydeler i Oslo	35
Figur 2.10	Bydeler i Bergen.....	36
Figur 2.11	Bydeler i Trondheim.....	37
Figur 2.12	Bydeler i Stavanger.....	38
Figur 2.13	Politidistrikter	40
Figur 2.14	Postkretser i Grue kommune.....	42
Figur 2.15	Valgdistrikter	45
Figur 2.16	Familievernregioner	49
Figur 2.17	Barnevernsregioner	53
Figur 2.18	Helseregioner 2020.....	55
Figur 3.1	Landsdeler 2020	63
Figur 3.2	Sentralitetsindeks 2020	71
Figur 3.3	Økonomiske regioner 2020.....	75
Figur 3.4	Reiselivsregioner 2020.....	77
Figur 3.5	Utvalgte regionale spesialkoder	80
Figur 3.6	NUTS 2.....	83
Figur 3.7	NUTS 3.....	84
Figur 3.8	DEGURBA 2020	86
Figur 3.9	DEGURBA - eksempel med ruter 1 x 1 km	87